

ALLEENSPRAAK

Van een zondaar in de wedergeboorte

Oorspronkelijke titel:

SOLILOQUIUM

Ofte Betrachtungen eens zondaars, die hij gehad heft in den angst sijner wedergeboorte

Door

Willem Teelinck

Predikant te Middelburg
Geb. 1579 – overl. 1629

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2003.

INHOUD

Voorwoord van W. Teelinck: Aan de godzalige Philothéa

1. De zondige mens overlegt bij zichzelf de ijdelheid van de wereldse dingen, en dat hij daarin totnogtoe geen waar genoeg heeft kunnen vinden
2. De zondige mens gaat verder met het overdenken van de ijdelheid der wereldse dingen, en ontdekt dat er ook geen hoop is om voor de toekomst daarin enig waar genoeg te vinden
3. De zondige mens overweegt verder zijn eigen nietigheid en hoe onmachtig hij is om voor zichzelf ware gelukzaligheid te verwerven
4. De zondige mens besluit bij zichzelf dat zijn ware gelukzaligheid alleen in God te vinden is door Jezus Christus onze Heere, en neemt zich voor Die boven alles te zoeken
5. De verslagen zondaar, die zich nu vast voorgenomen heeft zich tot God te bekeren en de Heere Jezus boven alles te zoeken, belijdt zijn zonden voor God
6. De verslagen zondaar erkent Gods grote lankmoedigheid jegens hem en belijdt zijn grote halsstarrigheid tegenover God
7. De arme zondaar klaagt er bitter over dat het tegenwoordige, al is het vergankelijk, hem nog zo misleidt bij het betrachten van het toekomstige, dat eeuwig duurt.
8. De bekommerde zondaar onderzoekt waaraan het hem kan schorten, dat hij nog zo aan de tegenwoordige dingen blijft hangen en dat hij niet oprechter van ganser harte zo spoedig mogelijk tot God bekeert
9. De zondaar begeert van God opening der ogen om de nietigheid van alle dingen te zien, om welke dingen de arme mens de Heere God dikwijls verlaat en de zonde aanhangt
10. De zondaar begeert genade van God om over niets anders bekommerd te zijn dan over hemelse dingen en over die welke zijn zaligheid aangaan
11. De gevoelige zondaar klaagt erover dat hij nog niet terdege zijn eigen ijdelheid en Gods algenoegzaamheid beseft
12. De bezorgde zondaar begeert zeer hartelijk dat de Heere hem toch beter de schoonheid, volheid en algenoegzaamheid van de Heere Christus zou willen doen zien en beseffen
13. De bezorgde zondaar wordt de goddeloosheid van zijn hart gewaar en worstelt daartegen
14. De zondige mens krijgt uit al het voorafgaande een diep gevoel van de verdorvenheid van zijn hart, en uit daarover een gevoelige weeklacht
15. De arme zondaar, die vermoeid is vanwege de grote verdorvenheid, halsstarrigheid en ongedurigheid van zijn hart, keert zich tot God, opdat Die zijn hart zou nemen, dat zou intomen en bedwingen
16. De gevoelige zondaar komt nog tot verdere overdenking, namelijk dat zijn hart zo verdorven is, al zijn pogen vergeefs is in zoverre hij niet door de Geest Gods gesterkt wordt
17. De worstelende zondaar, die zijn onmacht voelt en naar de goede hulp van Gods Geest hijgt, wordt er verder van overtuigd dat, als de hulp van de Geest nogal lang schijnt uitte blijven, hij dan toch met ootmoed, zonder gemelijkheid, de geschikte tijd tot hulp moet afwachten

18. De bewogen zondaar breekt in dankzegging uit over de lankmoedigheid Gods, en begeert zeer vurig dat hij toch zo de Heere mocht zoeken dat hij Hem ook zou vinden
19. De Godzoekende zondaar die met grote ernst Gods gunst wil vinden, is in verwarring over de leer der Predestinatie en tracht zichzelf daaruit te redden
20. De Godzoekende zondaar komt, door het nader overdenken van de leer der Predestinatie tot het besef dat die hem niet mag verhinderen en het betrachten van zijn zaligheid. Deze kan hem juist zeer van dienst zijn om zijn zaligheid des te meer met vrees en beven uit te werken
21. De vernederde zondaar, die steeds meer zijn onmacht gewaar wordt, ontdekt dat hij meer dan een algemene genade nodig heeft. Hij heeft een uitnemende kracht Gods nodig die voortkomt uit de uitnemende rijkdom van Gods genade en hij bidt daar zeer ernstig om
22. De bekommerde zondaar, die nu meermalen zeer ernstig heeft gebeden om de genade der bekering, bedenkt dat hij bij het ernstig bidden noodzakelijk het ernstig trachten naar bekering moet voegen omdat anders zijn gebed God niet aangenaam kan zijn. En wel in 't bijzonder dat hij voor alle dingen moet zien gemeenschap met Christus te hebben en Hem met het geloof moet aannemen, zal hij bekeerd kunnen worden
23. De overtuigde zondaar overdenkt ernstig dat al zijn heil in de Heere Jezus Christus gelegen is en neemt zich daarom vast voor de Heere Jezus boven alles te zoeken
24. De bekeerde zondaar wenst van God de genade dat hij niets ter wereld meer lief mocht hebben dan de Heere
25. De gevoelige zondaar klaagt er bitter over dat hij de Heere, zijn algenoegzame God, nog zo weinig eert, en bidt de Heere vurig dat dit beter mag worden
26. De ijverige christen begeert van God de genade dat hij altijd en voortdurend de Heere, zijn God, in alles wat hem overkomt, voor ogen mocht hebben en tot Hem mocht uitgaan en in Hem tevreden mocht zijn
27. De ontroerde zondaar begeert nog verder door Gods liefde ontstoken te worden, en bidt dat alles wat hem wedervaart en overkomt hem steeds nader tot God mocht leiden
28. De overtuigde ziel verheft de liefde Gods boven alle liefde en betoont dat, waar al de andere liefde onrustig maakt, alleen de liefde Gods het hart geruststelt
29. De liefhebbende ziel wenst zeer dat God haar bezoekt en ze met Gods liefde steeds begiftigd wordt. Ze besluit haar leven lang met alle middelen de Heere meer en meer te zoeken boven alles wat er te zoeken is
30. De bekeerde zondaar breekt uit in een hartelijke dankzegging aan de Heere zijn God voor Zijn genade dat Hij hem gespaard heeft tot de dag van zijn bekering.

Een bijzonder gebed over het lijden van Christus, nuttig om overdacht te worden als men aan het Avondmaal des Heeren gaat; met drie nabetrachtingen.

p. s.

Deze samenspraak van Teelinck is in de loop der eeuwen veel keren herdrukt. De duidelijkste herdruk is die van ds. J. van der Haar, uitgegeven door Stichting Protestantse Periodieke Pers, ca 1970. Een andere herdruk werd verzorgd door dhr. J. Koppejan te Gouda, 1985. Vergeleken met de oorspronkelijke uitgave in oude druk, is het verschil met de nieuwe uitgaven vrij groot. Maar de essentie van Teelincks geschrift is door beide laatste bewerkers met respect en zorg behouden.

Aan de Godzalige Philothéa

Een uitverkoren vrouw vertelde me eens dat ze op de volgende wijze geleid was tot de beschouwing van de wedergeboorte.

Ze geraakte in een diep gepeins over het feit hoe de Zaligmaker der wereld zelf tot Zijn eigen volk zegt, dat weinigen onder hen zouden zalig worden. Daaruit besloot ze dat die weinigen die zalig zouden worden, dan ook boven alle anderen een bijzonder volk moesten zijn.

Dat trof haar hart en ze dacht vervolgens: Ik heb me er tot nu toe op laten voorstaan dat ik zalig zou worden, maar welke zekerheid heb ik daarvan? In welk opzicht onderscheid ik me van het gewone slag van mensen, op grond waarvan ik me zou kunnen verzekeren dat ik een van die weinigen ben? Ik leef maar net als de grote massa doet. Ik zou wel zalig willen worden, zij ook. Ik gedraag me netjes, de grote massa doet dat ook. De losbandigen en lictzinnigen zijn maar weinigen in vergelijking met hen die als brave burgers voortleven. Ik ben oprecht in mijn wandel, anderen zijn het ook ten opzichte van mij. Van hen die zich anders gedragen, spreekt heel de wereld schande. Ik ben matigen welgemanierd, ook wat de maaltijden betreft; andere vrouwen zijn dat ook. Ik ben geen hoer of dievegge, alleen zij die uitmunten in boosheid doen zo iets. Ik sta niet bekend als een praatzieke vrouw of babbelkous. Vele gewone, eerbare vrouwen zijn daar ook vrij van. Ik ga naar de kerk, ik lees een hoofdstuk uit de Bijbel, ik zing een psalm; anderen doen dat ook als het zo te pas komt. Wat heb ik dan voor bijzonders boven andere mensen, waardoor ik er zeker van zou zijn dat ik een van die weinigen ben die zalig zullen worden?

Zie, deze verwarrende gedachten woelden in haar. En God de Heere had gedachten des vredes over haar. Zij dacht dit, en God werkte daarin, maar zij wist dat niet. Immers, hierdoor werd ze steeds meer in haar hart aangedreven om haar wedergeboorte terdege te betrachten. En dat gebeurde op zo'n gelukkige wijze, dat ze door Gods genadige werking nu in Zijn genade deelt en zich nu reeds vele versmaadheden daarvoor heeft getroost.

Och, gaf God zulke overdenkingen en beschouwingen aan vele duizenden mensen die nu nog allen onbekommerd voortleven en de hoop der zaligheid koesteren, maar die nog nooit gekomen zijn aan het dal Achor, Hoséa 2 : 14, Jozua 7 : 25, aan de deur der hoop, ja tot de uiterlijke beschouwingen van de ware wedergeboorte.

Het wezen nu van een waarlijk wedergeboren christen is volgens mij hierin voornamelijk gelegen, dat we door alleen in de Heere Christus onze zaligheid te zoeken door het geloof, voortaan een begeerte tot God hebben en oprecht werkzaam zijn om al Zijn geboden te houden; en letten er daartoe de ganse dag ijverig op of er enige zonde of gebrek ergens in ons leven of hart uitbreekt en zijn daartegen werkzaam om ons daarover te verootmoedigen voor God, en door de toe-eigening van de verdiensten van Christus ons met God te verzoenen, met een oprecht voornemen om op een andere keer daartegen beter op onze hoede te zijn.

Of nu bij deze gestalte nog grote vertroosting dan wel grote kwellingen komen, doet tot het wezen van het nieuwe schepsel niets toe. Want die sterke uitingen van troost of droefenis kunnen, ongestadig als ze zijn, ook bedrieglijk wezen (zoals de ervaring leert), maar die herhaalde blijken van heilige werkzaamheden met God en van de betrachtting van de wil van God in Christus zijn, aangezien ze niet in het algemeen voorkomen bij de brede massa, een sprekend bewijs dat het leven Gods en de wortel der zaak, Job 19 :

28, ja de Goddelijke natuur aanwezig is. Want anders verdorren in een onwedergeboren hart die heilige werkzaamheden en betrachtungen zeer spoedig, daar ze geen wortel hebben; maar in de wedergeborene brengen ze veel vruchten voort, Matthéüs 13.

Hierbij moet nog dit bedacht worden, dat geen zaken die ook eigen zijn aan hen die nog verloren gaan, ons kunnen verzekeren dat wij wedergeboren zijn. Zo is ook dit een heel droevig kenmerk van een mens die nog in het vlees is: als hij geen begrip heeft:

1. van Gods grote majesteit,
2. van de verschrikkelijkheid van zonde en verdoemenis,
3. van de heerlijkheid der godzaligheid en van het eeuwige leven.

Want dit is toch de wijze van onze God en de weg met Zijn kinderen, dat Hij aan niemand Zijn schone hemel hiernamaals geeft die Hij niet van te voren hier op aarde een levendig begrip van de hemel en een grote werkzaamheid daarmee heeft gegeven. Daarom is ook anderzijds dit een zeer goed teken dat de Heere gedachten des vredes over ons heeft, als ons hart begint te trekken naar de hemel, als het zacht, gedwee, buigzaam en meegaand begint te worden t.a.v. de geestelijke dingen en als het een lust, liefde en genegenheid tot Christus krijgt. Want uit die werkzaamheid komt de betrachtung van de ware bekering voort. Daar begint immers gewoonlijk het werk der zaligheid, en dat met zo'n ernst dat het al onze krachten en zinnen meesleept en tot dat werk overbuigt. Want zo gaat het met de mens als zijn liefde ergens op valt: hoe beter de geliefde is, hoe sterker zijn liefde en genegenheid zijn. Wanneer we een persoon liefhebben om tijdelijke voordelen, is onze liefde des te sterker naarmate we meer tijdelijk voordeel daaruit verwachten. Maar wanneer het gaat over de overweging van het voordeel naar de ziel, hoeveel te sterker wordt dan onze liefde en genegenheid, en hoeveel te minder kunnen we ons dan bedwingen of weerhouden. Zo ook gaat de liefde van hen die in Christus verbonden zijn, alle liefde en genegenheid te boven voor wie het ook verder moge zijn, 2 Samuël 1 : 26.

Dit nu is op de verhevenste wijze in de Heere Christus te vinden. Wanneer dat nu in Christus Jezus op die wijze samenkomt, verwekt dit onuitsprekelijke genegenheid en begeerte tot de Heere Jezus in een hart dat daar begrip van begint te krijgen en het brengt schone en sterke overdenkingen aangaande Christus voort.

We hebben getracht dit alles in deze verhandeling aan te tonen. Onze bedoeling daarmee is geweest harten ertoe te bewegen zich te buigen voor de geestelijke opwekkingen. En zij die reeds enigszins daartoe bewogen zijn, daarin te doen vorderen.

We beschrijven hier niet de diepgaande beroeringen die we bij sommigen in de angst van hun wedergeboorte hebben opgemerkt, maar die welke we enigszins in onszelf en voorts in vele anderen hebben bespeurd, namelijk de wisseling van troost en verlatenheid die in deze toestand meestal voorkomt bij allen die door de angsten der bekering tot de ware wedergeboorte gebracht worden.

Het is dan ook onze hartenwens voor God, dat God, de Heere, zo en in nog sterker mate, deze beschouwingen liefde te zegenen aan alle zielen die ze willen gebruiken, zoals wijzelf zo nu en dan daarin enige hulp gevonden hebben.

hebben dat u over de zaligheid van uw ziel bekommerd bent en met grote ijver en bewogenheid probeert uws zelfs zaligheid uit te werken), ons gebed tot God is, dat u ook in uw Godzoekende betrachtungen een beetje geholpen mocht worden door deze onze arbeid en dat wij dan wederkerig door u geholpen mochten worden door uw gebeden. Amen.

SOLILOQUIUM of Alleenspraak

Hoofdstuk 1

De zondige mens overlegt bij zichzelf de ijdelheid van de wereldse dingen, en dat hij daarin tot nog toe geen waar genoegen heeft kunnen vinden.

1. Mijn ziel, wat mijmer je toch? Wat ben je toch verzonken in je ijdele gedachten? Laat het genoeg voor je zijn dat je de voorafgaande tijd van je leven de wil van de wereld hebt gedaan en de begeerten van je hart hebt gevolgd. Open nu eindelijk toch je ogen terwijl het nog tijd is, terwijl het nog de dag van heden is. Merk op dat al de dingen der wereld niets dan bedrog of ijdelheid zijn, die in der eeuwigheid je niet zullen noch kunnen voldoen.

2. De ervaring heeft je voldoende geleerd dat al 's werelds beloften en giften niets dan verdwijnende rook, niets dan bedrieglijke schaduwen zijn of nog erger: zoals het Egyptische riet; hij die door daarop te steunen meent te rusten, valt met doorboorde arm ter aarde. Hoe kun je dan langer die bedrieger geloven? Hoe durf je jezelf dan nog op hem verlaten? Waarom zou je nog langer met hem onderhandelen? We zijn toch gewend hen die ons te slim af zijn en ons bedriegen, te schuwen! Je weet toch wel dat je nooit enige onvervalste waar uit de handen van de wereld hebt ontvangen? De vreugde der wereld die je hebt genoten is of vermengd of terstond op de voet gevolgd door kwellend ongenoegen en verdriet. De eer van de wereld die je hebt verkregen, is nooit zonder kritiek van sommigen, en afgunst, haat en nijd van anderen. De overvloed aan wereldse goederen die je mag hebben verkregen, is dikwijls meer een aanleiding voor je geweest tot overvloediger bekommering dan tot ware vergenoeging. Nooit heb je ook wat je wenste, zo gekregen als je wel wilde. Of is je dat wel ooit gebeurd, dan is je wens sterker geworden of veranderd en je bent onvergenoegd gebleven.

3. Hoe is het ook mogelijk, dat je enig waar genoegen zou verkrijgen in de dienst der wereld, aangezien de god dezer wereld de geest van onrust en ongenoegen zelf is. Zoals de meester is die je dient, zo is ook het loon dat je hebt te verwachten. Indien je hieraan nog twijfelt, bedenk dan de loop van je vorige leven. Zie eens hoe het je tot nog toe vergaan is. Overdenk eens grondig wat je tijdens je hele leven zoal verkregen hebt, terwijl je de wereld gediend hebt. Je bent nu reeds zo lang in de wereld geweest: wat heeft het toch voor waarde hetgeen je in tien, twintig of hoeveel jaar dan ook, verricht hebt? Je hebt gegeten, gedronken, geslapen, je bent opgestaan, je bent gezond en je bent ziek geweest, je hebt gekocht, verkocht, gesproken, gezwegen, geschreid, gelachen, je bent nu eens vrolijk, dan weer bedroefd geweest, je hebt nu eens schade aangericht, dan weer nut gedaan. En waar is dat alles op het eind van zoveel jaren nu op uitgelopen? Waarlijk, nu dat alles voorbij is, wat is het anders dan zonde, berouw en ijdelheid wat er overblijft?

4. Maar je hebt misschien in dit leven wat aardse goederen bijeenvergaard, een of ander ambt of maatschappelijke positie verkregen, en misschien heb je die nog. Misschien ben je nu veel rijker dan je enige jaren geleden was. Maar, och arme, wat betekent dat? Is je leven niet beter dan de rijkdom of maatschappelijke stand? Als dan wel je aardse rijkdom is toegenomen of je positie is verbeterd, maar je hebt edele en kostbare tijd van je leven verloren, is dat dan niet allemaal duidelijk schade geweest, indien je ondertussen in de loop van je allerkostbaarste en edelste leven niet anders dan aardse en

vergankelijke dingen hebt verkregen? Moet je ook niet bekennen dat zelfs de eer en de rijkdommen die je nu in meerdere mate moogt hebben dan voorheen, je ook alleen maar meer bekommerning hebben gebracht? Op zo'n jammerlijke en vergeefse wijze wordt de edele en allerkostbaarste tijd van dit vergankelijke leven, waarvan toch de eeuwigheid afhangt, versleten in de dienst van de bedrieglijke wereld.

Hoofdstuk 2

De zondige mens gaat verder met het overdenken van de ijdelheid der wereldse dingen, en ontdekt dat er ook geen hoop is om voor de toekomst daarin enig waar genoegen te vinden.

1. Mogelijk hoop je dat het nog wel zal verbeteren: je zult je zaken voortaan voorzichtiger gaan behartigen. Bedenk echter dat je dit al vaker hebt gehoopt, en altijd bedrogen uitkwam. Immers, wanneer je ergens enig genoegen in hebt gehad, is je dat óf snel ontnomen óf het is vlug verdwenen, en niets is je overgebleven dan een vergeefse klacht over verloren moeite en tijd. Ja, bedenk toch eens: zijn niet vaak juist die dingen waarover je jezelf het meest pleegt te verheugen, voor je veranderd in je ergste droefenis en kwelling? Je eer, je bezittingen waarop je zo vertrouwde, je dierbare vrienden, je gewaardeerde familieleden van wie je zoveel hield, en die voorheen tot grote verkwikking voor je ziel waren, wanneer je dat alles hebt moeten missen (zoals dat veel mensen vaak overkomt), heb je daardoor niet des te meer droefenis en kwelling gehad naarmate je meer vreugde en vermaak daarvan vóór die tijd had genoten? Hoe kun je dan daaruit niet opmerken dat het de Heere onze God goeddunkt (opdat Hij ons de wereld leert verloochenen), zo nu en dan telkens enige bitterheid te mengen door de zoete dingen die we hier in deze wereld genieten kunnen?

Dat ondervinden we immers elke dag? Waarom keer je dan niet eens tot jezelf in, en bedenk terdege dat de liefde der wereld en de dienst die men daarin besteedt, slechts enkel bedrog en tovenarij is? Er behoeft je maar één ding te ontbreken om de zoetheid van alle andere gewenste dingen, die je overigens in grote overvloed moogt bezitten, bitter te maken. Eén zieke tand kan de heerlijkheid en blijdschap van duizenderlei gewenste dingen die je nog geniet, bederven. En wie is er zo gelukkig in de wereld dat hem niets ontbreekt?

2. Zo is het ook zeker en gewis dat niet de veelheid van aards bezit het ware genoegen en het rustige leven veroorzaakt. De ervaring leert toch zeer duidelijk dat èn bij hen die in deze wereld aanzienlijke goederen en ambten bezitten, èn bij hen die bijna gebrek aan alles lijden, toch nu eens vreugde, dan weer droefenis te vinden is. Nu eens gaat het hun zus, dan weer zo. En dat alles overkomt hun zo, niet naardat ze veel of weinig in de wereld hebben, maar naar gelang hun gemoed gesteld is. Dat wil zeggen: naar gelang er iets bitter of iets zoets door een onzichtbare hand en geheimzinnige kracht gedruppeld wordt in de dingen die ze hebben.

En verder is het ook waar dat de gewoonte alle uiterlijke verschillen tussen groten en kleinen geheel gelijk maakt. Voor iemand die gewend is lekker te eten, mooi en warm gekleed te gaan en door iedereen geëerd te worden, smaakt een vette kluif of bevalt sierlijke kleding of de beleefdheidsbetuigingen van velen niet beter dan aan een eenvoudige man het genot van kaas en brood, grove kledij en de vriendelijkheid die hij bij zijn eigen huisgenoten vindt. Ja, is niet (boven alles wat gezegd is) het vermaak van een mens die een geregeld leven begint te leiden, hoofdzakelijk gelegen in het genieten van zijn vrouw, zijn kinderen, zijn naaste bloedverwanten en zijn beste vrienden? Maar

leert de ervaring ook niet onweersprekelijk dat de gewone lieden ruim zoveel genot, vriendelijkheid en ongeveinsde welwillendheid plegen te vinden in hun vrouw, kinderen, vrienden en familieleden als de groten en machtigen dezer wereld? Zo is het ook waarlijk maar enkel werelds bedrog en enkel dwaasheid in ons, mensenkinderen, dat we nog liever onze gelukzaligheid zoeken in het verkrijgen van vele wereldse goederen waarmee nog veel grote moeite gepaard gaat, dan in het beteugelen van onze begeerlijkheden, waaruit alle onrust ontstaat. Wanneer deze ten onder gebracht waren, zouden wij dan ook de meeste rust hebben.

3. En heb je misschien zelf zulk een levendige ervaring met al deze dingen nog niet gehad, luister dan toch eens even naar mij wat er in de wereld omgaat, en je zult overal een grote menigte rijken en armen, groten en kleinen vergeefs, en sommigen ook wel ongeduldig, kunnen horen klagen over 's werelds bedrog en dat ze zo kwalijk voor al hun ijverige dienst aan de wereld besteed, vergolden zijn. En toch zul je kunnen zien dat deze lieden (alsof ze totaal betoverd zijn) juist, terwijl ze zo klagen, nog even sterk de hele wereld aanhangen en dienen. Zo'n totaal bedrieglijke zaak is de wereld, zo'n verleidende kracht werkt erin, zo zijn de mensen erdoor betoverd. Wanneer je altijd bang geweest bent voor tovenaars en tovenaressen, zie je dan niet dat je jezelf nog veel meer moet wachten voor deze allergrootste tovenaar?

4. Maar, mijn ziel, stel dat de wereld voortaan in het uitvoeren van haar beloften getrouw wilde zijn, toch zou je aldoor in een woelige zee zwemmen en ongedurig zijn in al je wegen. Je zou toch de tijd van je leven in verdriet of misnoegen doorbrengen, als je die in dienst van de wereld wilde besteden: bezit al wat de wereld geven kan, en je zult terstond nog meer kunnen bedenken, en het ook begeren, en ontevreden zijn omdat je het niet hebt. Het grootste genot, het rijkste inkomen, de hoge eer, die de wereld je kan aanbieden, kunnen verkleind, ja vernietigd worden door je grenzeloze begeerte. Heb alleen voor jou persoonlijk de hele wereld met alles wat er in is, laat alles tot je beschikking staan om je te behagen om maar te zwijgen van het feit dat de pijn in één tand je dat alles zou doen vergeten en doen verfoeien - dan nog is de breedte en de lengte, de diepte en de hoogte van je hart zo groot, dat je behalve deze wereld tienduizend andere werelden zou kunnen verzinnen, en je begeerte zo grenzeloos dat je die ook zou willen hebben, en je ongerust zou zijn dat je ze niet in je bezit zou krijgen. O, ziel, je hebt nog enige overblijfsels van het evenbeeld van de oneindige God in je, en daarom kunnen in der eeuwigheid geen eindige dingen je ten volle vergenoegen. Bedenk ook dat de aarde met alles wat er in is, om der zonde wil vervloekt is. Hoe zouden dan de dingen die in hun eigen aard en natuur vervloekt zijn, ter wille van jou je enige echte verkwikking, troost of voldoening kunnen geven?

5. Je hebt nu zelf toch ook in je vorige levensloop het beste, het uitnemendste wat de wereld je geven kan, voldoende ervaren. Je hebt ondervonden, overwogen en je bent er achter gekomen dat het allemaal niets dan ijdelheid is. Je bent immers ten volle gewaar geworden dat het, hoe goed je het ook gemaakt hebt, in het gunstigste geval maar een mengsel en een voortdurende wisseling van vreugde en droefheid is geweest en het uitnemendste wat je ooit in de wereld hebt kunnen bejagen of het beste wat de wereld je heeft kunnen aanbrenge, je nooit ten volle heeft kunnen voldoen? Waarom wil je dan langer je genoegen zoeken waar het niet te vinden is? Is er enig vermaak in - het feit dat men steeds verloren moeite doet?

6. Maar stel dat je zo ontaard was, dat je jezelf tevreden zou kunnen stellen met dingen die minder waard zijn dan je zelf bent, want weet dit, mijn ziel, dat je geschapen bent om over alle aardse schepsels te heersen - toch zou deze zeer jammerlijke verandering van je jezelf geen voldoening geven bij het genieten van deze aardse dingen. Want de wereld vergaat en haar begeerlijkheid. Voor een korte tijd maar zou je dan tevreden

kunnen zijn. Juist slechts zo lang als die vergankelijke dingen van je bij je zijn en je tegenwoordige leven mag duren. Maar toch kan ook dat je niet vergund worden, want de onzekerheid hoe lang het je mogelijk te beurt zou kunnen vallen deze te genieten, zou toch steeds een knagende worm zijn die je ongerust zou maken, wanneer je telkens zulke overpeinzingen zouden overvallen, die als lelijke vliegen je rust zouden verstoren, namelijk 'Deze dingen kunnen me weldra ontnomen worden. Het is immers zeker dat ik weldra ervan losgerukt zal worden. Die onverbiddelijke deurwachter, de Dood, is al op weg om me te dagvaarden. Hij volgt me al op de hielen. Ja, hij staat al aan mijn deur te kloppen. Wat voor nut hebben dan al deze dingen voor me, daar ik toch moet sterven?'

7. Zo is dan waarlijk het echte genoeg niet te vinden in de dingen van deze wereld. En het is ongetwijfeld niets dan de listigheid van de boze satan dat hij ons, arme mensen, zo aan 't werk weet te krijgen om onze troost, heil en geluk te zoeken in die dingen waarin het, zoals hij wel weet, niet aanwezig en niet te vinden is, opdat hij ons op die manier steeds vergeefse moeite zou laten doen. Ja, opdat wijzelf, terwijl we daarmee bezig zijn, zo zouden verloren gaan. Want voorzeker, omdat de mens de bedrieglijke schaduwen van de aardse begeerlijkheden naloopt, valt hij gemakkelijk in de verschrikkelijke put van het eeuwigdurende verderf.

Hoofdstuk 3

De zondige mens overweegt verder zijn eigen nietigheid en hoe onmachtig hij is om voor zichzelf ware gelukzaligheid te verwerven.

1. Zo blijkt dan, mijn ziel, dat je ergens elders je ware gelukzaligheid moet zoeken dan in deze tegenwoordige bedrieglijke wereld, als je meent die ooit te zullen vinden. Wat dan? Zullen we, omdat we ze in de wereld niet kunnen vinden, ze in onszelf gaan zoeken? Zullen we alles wat we hebben er aan te pas brengen, zullen we al onze krachten bijeenvergaderen en zo op onze eigen grondslag gaan rusten? Zullen we dan ook maar brutaalweg met de eerzuchtige wijsgeren zeggen dat wat buiten en boven ons is, ons niet raakt? Dat we ons geen van die dingen moeten aantrekken, maar alleen ons genoeg en onze vertroosting in onszelf moeten zoeken opdat we, zoals een vierkant blok, op welke wijze we ook geworpen of geslingerd worden, hoe de zaken ook mogen gaan, altijd plat neervallen, en zó goed leren op onszelf te steunen dat, ofschoon de hele wereld, als ze in stukken gebroken over ons hoofd zou neerstorten, ze ons onbevreesd zou vinden en onberoerd zou aantreffen? Zullen we ons met deze ijdele bespiegelingen der heidenen paaien, die zeker niet langer duren dan de tijd dat het ons naar de zin gaat, en die terstond zullen verdwijnen, zodra ons enig kwellend verdriet van buiten treft, of van binnen het hart raakt, welke gebaren, mimiek of schijnbare standvastigheid om onze eer te bewaren, we dan ook nog mochten vertonen?

2. Och nee, verre van ons zij zulk een vertwijfelde vermetelheid. Wij weten, of behoren te weten dat al het bedenken en pogen van onze eigen harten boos is. Kan men dan wel iets goeds verkrijgen uit wat zo verdorven is? Zullen we daar genoeg en vertroosting kunnen vinden waar valse ijdelheid en zonde overvloedig is? Is het niet zo met ons gesteld dat we van nature - zoals de treurige ervaring ons dagelijks maar al te zeer leert - datgene gewoonlijk het meest met ons gehele hart najagen, wat voor ons zeer schadelijk is, en dat we afkerig zijn van wat voor ons heel nuttig en voordelig is? Moeten we niet van jongsaf als met de roede weggedreven worden van wat ons bederft, en heengedreven naar wat ons zou kunnen behouden? Zo ver zijn we er dus vandaan ooit door onszelf in onszelf echte vertroosting en vergenoeging te zullen vinden. Want ook

het beste wat in ons is, zelfs ons eigen bedenken, handelwijze en verstand is vijandschap tegen God en tegen onszelf.

3. Ja, het is de waarheid en het moet ons doen schrikken, als we bedenken: hoe meer de arme mens in zichzelf genoeg kan vinden, des te erger en ongelukkiger hij eraan toe is. Want dit is toch de aard en natuur van ons, arme verdorven mensen, dat we, hoe meer we ons in ijdelheid kunnen verheugen, des te minder we het gebrek aan het betrouwbare ware goed - dat ons toch alleen zalig kan maken - plegen te voelen. En hoe minder we ons zodoende bekommeren over het feit dat het ware goed ons ontbreekt, des te meer kunnen we ons verheugen in de ijdele schaduwen die ons ter beschikking staan. Daardoor komt het dat, aangezien we ons met bedrieglijke schaduwen tevreden stellen, we de aangename tijd verwaarlozen om het echte lichaam zelf te verkrijgen.

4. We mogen dus niet menen waar genoeg en troost in onszelf te vinden, en wel omdat er in ons niets goeds woont. Maar zullen we het ware genoeg ooit verkrijgen en vinden dan moeten we uit onszelf gaan, ja we moeten onszelf verloochenen: onze eigen wil, ons eigen verstand en het beste wat in ons is verzaken, geheel verzaken, zal het ons wel gaan.

Hoofdstuk 4

De zondige mens besluit bij zichzelf dat zijn ware gelukzaligheid alleen in God te vinden is door Jezus Christus onze Heere, en neemt zich voor Die boven alles te zoeken.

1. Aangezien wij dan, mijn ziel, het ware genoeg noch in ons noch buiten ons, ja nergens in de wereld kunnen vinden, blijft ons niets anders over dan dat je jezelf uittilt boven jezelf, boven alles wat wereld genoemd wordt, en dat je het gaat zoeken in Hem in Wiens rechterhand de volheid der vreugde is en een lieflijk wezen altoos en eeuwig. In die grote God dus, Die alle dingen uit het niet geschapen heeft en nog onderhoudt, Die meer is dan allen, Die het alleen is, Die hoog en op oneindige wijze verheven is boven alles wat wereld genoemd wordt, boven alle schepselen, boven het engelenkoor, boven alle lof en dank, boven alles wat wij kunnen begrijpen of bedenken. Hij Die toch een volle zee is, een springende fontein van alles wat schoon, van alles wat voornaam, van alles wat lieflijk, van alles wat aangenaam, van alles wat wenselijk, van alles wat begeerlijk is. Hij toch is de levende springader van alle ware vreugde, vergenoeging en troost. Hij heeft troost die alle moeilijkheden te boven gaat, die alle bitterheid verzoet, die alle pijnen en kwellingen verzacht, Wiens gunst daarom beter is dan het leven, Wiens toorn verschrikkelijker is dan de dood. Als we Hem maar hebben, hoeven we niet te vragen naar hemel of aarde. Als we Hem missen, kunnen hemel noch aarde, noch al wat erin is ons waar genoeg schenken.

2. Ach, ach, mijn ziel, dit, dit moet je diep overdenken, want de Heere, onze wijze en genadige God heeft de staat van zaken in deze wereld daarom zo beschikt en geordend dat geen van die alle, ja zelfs niet die alle tegelijkertijd tezamen de mens enig waar en bestendig genoeg kunnen schenken. Hij wil namelijk op deze wijze de mens door dit bestuur als met een machtige arm die van de hemel uitgestrekt is, krachtig afbrengen van de liefde voor alle aardse dingen - waarin toch geen ware vergenoeging te vinden is - en heen leiden tot Zijn eigen hoge majesteit om daar de ware gelukzaligheid te zoeken en te vinden, die toch in de wereld maar vergeefs gezocht wordt.

3. In deze onze goede en genadige God, Die Zichzelf op deze wijze aan ons aanbiedt, moeten we dan onze troost en vergenoeging zoeken. Hij heeft immers Zijn eigen Zoon gegeven opdat een iegelijk die in Hem gelooft niet verga, maar het eeuwige leven zou

hebben. Zo beleven we ook nu, mijn ziel, deze gezegende tijden waarin Zich de Zoon van God in het vlees geopenbaard heeft en in de wereld gekomen is om ons van deze tegenwoordige boze wereld te verlossen, met God te verzoenen en zo zalig te maken wat verloren was.

4. Ach, mijn ziel, laat ons dan dit terdege bedenken en laat het toch voor ons in alle opzichten voldoende zijn, dat we steeds in de dagen onzer onwetendheid, blindheid en onbekeerlijkheid de wereld gediend en onze God vergeten hebben. Het moet ons toch redelijkerwijs genoeg zijn dat we zo lang de lusten van ons vlees gevolgd hebben; we moeten er nu toch bepaald genoeg van hebben dat we zo lang en zo zeer aan de begeerlijkheden van ons vlees hebben toegegeven; het is nu hoog tijd dat we de tijd die nu nog over is, niet langer meer naar menselijke begeerlijkheden, maar naar de wil van God gaan leven.

5. Welaan dan, mijn ziel, heb je ooit iets met ernst, met voortdurende ijver en gestage volharding in de wereld gezocht, zoek dan nu toch even ernstig en in nog veel sterker mate je enige Heiland en Zaligmaker, de Heere Jezus Christus, en gun jezelf geen rust tot je Hem gevonden hebt Die alleen je hoop, je leven en je zaligheid is.

Hoofdstuk 5

De verslagen zondaar, die zich nu vast voorgenomen heeft zich tot God te bekeren en de Heere Jezus boven alles te zoeken, belijdt zijn zonden voor God.

1. Och, Heere God Almachtig, hoe heb ik geleefd? In wat voor wegen heb ik gewandeld? Waar zijn tot nu toe mijn zinnen geweest? Hoe heb ik zo betoverd kunnen zijn, dat, aangezien ik het alles van U heb, Heere, ik aan U zo weinig gedacht heb, op U nog zo weinig acht geslagen, op U zo weinig gelet heb en naar U zo weinig omgezien heb! Heere. Ik kan het niet ontkennen, ik moet het tot mijn schaamte en tot Uw eer toegeven, dat, al heb ik me uiterlijk keurig en goed gedragen, al heb ik voor de wereld een braaf burgerlijk leven geleid evenals mijn burens, ik toch voor Uw ogen geleefd heb als zonder God in de wereld, net alsof U de geringste van de wereld was, naar Wie ik het minst moest vragen en met Wie ik het minst te maken had. 2. Ja, ik heb steeds voortgeleefd alsof ik zonder U wel leven kon, alsof ik mijn zaken zonder Uw hulp wel af kon. Ik heb mijn zaken alleen, op mijn eigen houtje gedaan, zonder Uw raad en zonder Uw zegen met ernst en bewogenheid - passend bij mijn grote nood en bij de waardigheid van Uw majesteit - bij U te zoeken. Het gedrag van de wereld, de lust van mijn vlees, en mijn eigen goeddunken en voorkeur zijn de leidlieden geweest die ik steeds in mijn levenswandel gevolgd heb. Zo kunnen ook mijn slaapkamer, mijn bed en andere plaatsen waar ik me alleen bevonden heb, getuigen tegen mij wat betreft de geringe eerbied, o Heere God Almachtig, die ik gekoesterd heb voor Uw hoge majesteit. Hoe dikwijls heb ik verzuimd tot U te bidden! En als ik toch mijn gebed voor U 's avonds of 's morgens ben begonnen, ach Heere, hoe flauw, hoe gebrekkig heb ik het gedaan. Meer om de plicht te vervullen dan dat ik gevoelde dat ik dit nodig had of dat ik er veel heil van verwachtte of in mijn hart ertoe gedrongen werd om dit met alle mogelijke ernst en hartstochtelijke genegenheid en kracht te doen.

3. Hoe weinig ik ook in Uw dienst deed, toch verbeeldde ik me dat ik al veel gedaan had, zo gering en onaanzienlijk was U, o grote God, in mijn ogen. Als ik maar wat meer naar de kerk ging - al deed ik dat maar uit gewoonte, zonder enige vurigheid van geest - of wanneer ik mij wat ijveriger oefende in het lezen van Uw Woord, of wat geregelder het morgen - en avondgebed deed dan, zoals ik wel zag, sommigen van mijn burens

deden, dan was ik verwaand in mezelf en verbeeldde ik me dat ik toch zeker een voortreffelijk godzalig christenmens was, waar ik echter - dat zie ik nu ook wel, o Heere, - zeer ver, ver vandaan was.

4. En zo ging het steeds met me. Want U, o grote God, was zo gering in mijn ogen, dat ik me kon verbeelden dat, hoe weinig, hoe lauw ik U ook diende - als ik U maar niet geheel en al vergat - ik toch al genoeg gedaan had. Maar nu zie ik wel, o Heere, dat, al waren mijn krachten nog duizendmaal groter en beter geweest, en al had ik ze hele dagen en nachten besteed om U te loven, te prijzen, groot te maken, en Uw werk en dienst te doen, dan zou ik nog voor geen tienduizendste deel gedaan hebben wat ik alle dagen, alle uren schuldig was te doen in Uw allerheerlijkste dienst.

5. Dan heb ik verder - dat kan ik, o Heere, me nu nog goed herinneren - die boze eigenschap daarbij gehad dat ik bijna alle heilige plichten die ik ooit heb gedaan, verricht heb uit eigenliefde of uit zucht naar wereldse eer. En dit heb ik altijd meer gedaan omdat ik ook anderen zo heb zien doen en omdat het zo de gewoonte en de sleur was, dan wel omdat ik het zou gedaan hebben uit kracht van een gevoelige consciëntie, of een heilige ijver voor de eer van Uw naam, zoals ik in elk geval verplicht was te doen.

6. En wanneer, o Heere God Almachtig, Die alleen alle eer en gehoorzaamheid waardig zijt, Uw zaken in strijd raakten met de mijne of met die van mijn vriend, dan heb ik steeds Uw zaken doen wijken en plaats ingeruimd voor de mijne. En ik heb Uw zaken niet verder noch langer voorgestaan en betracht dan wanneer ik dat zonder hinder, zonder uitstel of ongemak voor mijn eigen zaken heb kunnen doen. Zover, o Heere, ben ik er vandaan geweest, dat ik al Uw zaken boven alle andere met de meeste ernst, grootste trouw en ijver van ganser harte, van ganser ziele, van gansen gemoede en met alle krachten altijd zou gedaan hebben, terwijl ik dat toch schuldig was te doen.

7. En ofschoon ik Heere, - dat kan ik me nu ook heel goed herinneren en ik schaam me er nu ook heel erg over - het er zo slecht heb afgebracht tegenover U, heb ik er geen besef van gehad. Ik heb dat alles gerust en zorgeloos gedaan en heb me daarover in mijn hart niet bekommerd of bekreund. En omdat U, grote God, ernstige en zware beschuldigingen tegen mij had kunnen inbrengen en mij ten volle ervan had kunnen overtuigen dat ik tienduizend ponden aan U schuldig was, en de eeuwige dood en verdoemenis duizendmaal opnieuw verdiend had, ben ik toch luchthartig en dartel geweest alsof er niets van Uwentwege tegen mij kon worden ingebracht of dat er mij niets ten laste gelegd had kunnen worden.

8. En terwijl ik me zo schandelijk voor Uw ogen - die in het verborgen zien - gedragen heb tegenover U, mijn God, hebt U me toch - zo groot is Uw genade geweest ten opzichte van mij en daarom is ook mijn zonde des te groter - lankmoedig verdragen. U hebt me nog onderhouden, U hebt me nog dagelijks voorzien van wat ik nodig had, en mij nog zo lang laten leven, waar ik duizend en duizendmaal weer door mijn gruwelijke zonden en schandelijke verachting en kleinachting van U, mijn God, reeds sinds lang verdiend had om verdeldg te worden voor eeuwig en altoos van voor Uw aangezicht.

Hoofdstuk 6

De verslagen zondaar erkent Gods grote lankmoedigheid jegens hem en belijdt zijn grote halsstarrigheid tegenover God.

1. Och, Heere, almachtige God, ik moet het bekennen, ik kan het niet loochenen, U hebt immers voor mij de maat van Uw lankmoedigheid vol gemeten. U hebt me lang en

veelvuldig verdragen. Als ik U getergd heb met mijn boze zonden, hebt U me toch vervuld met Uw goede zegen, beproevende of mijn boosheid door Uw goedheid eens mocht worden overwonnen. Maar ik, o wee, wee mij, heb steeds Uw genade misbruikt voor dartelheid.

2. Daarom zou U mij van nu af aan dan ook rechtvaardig kunnen verlaten. U zou mij van nu af aan al Uw goede gaven kunnen onthouden. U zou me zelfs rechtvaardig van stonde aan op het ziekbed kunnen neerleggen wat het lichaam betreft, in zware kwellingen naar de ziel, en mij Uw genade en troost onthouden en mij zo mijn lastig pak dat ik mezelf berokkend heb, alleen laten dragen, namelijk de zware last van mijn zonden, en me op die manier in wanhoop en vertwijfeling laten verschrikken. Ja, Heere, U kunt het me op deze wijze bang te moede doen zijn tot eeuwig verdriet. Maar nog spaart U me, nog hebt U medelijden en geduld met me, nog geeft U tijd van leven, o Fontein des Levens, opdat ik mijn leven zou beteren en me van ganser harte tot U keren.

3. Maar helaas! Wat baat het een mens dat hij geld in zijn hand heeft om wijsheid te kopen, als hij toch geen verstand heeft? Want immers, o Heere mijn God, ofschoon ik duidelijk genoeg zie dat het rechtvaardig van U zou zijn om mij geheel te verdelgen, omdat ik nog langer uitstel me tot U te bekeren, en ofschoon ik ten volle overtuigd ben dat ik daarom onmiddellijk, zonder een uur uitstel me moet inspannen tot een oprechte volledige bekering van mijn zonden tot U; ja, Heere, ofschoon ik uit volle overtuiging dat dit zo behoort me nu ook ten volle schijn voor te nemen om dat te willen doen, en dat ik nu voortaan tegen al mijn gebreken wil gaan strijden en niet langer meer aan enige zonde, groot of klein, bij welke gelegenheid ook, wil toegeven, komt daar toch niemendal van terecht. Zo sterk zijn mijn zonden ingeworteld; mijn zonden blijven me aanhangen en ik blijf mijn lusten aanhangen, en Gij, o God, Die voor mij alleen het een en al behoorde te zijn, wordt vergeten.

4. Ach, ach, hoe dikwijls heb ik me voorgenomen voor deze of gene zonde op m'n hoede te zijn, en hoe vaak heb ik me telkens weer daarin verstrikt bevonden. Hoe dikwijls heb ik me voorgenomen me zo te matigen in mijn eten en drinken dat ik daardoor in 't minst niet zou bezwaard worden, en ben ik toch telkens onmatig geweest als mij iets heerlijks is voorgezet. Ach, Heere, hoe jammerlijk bedrieg ik mezelf door de onmatige liefde die ik voor mezelf koester, doordat ik zo graag mijn vlees tot begeerlijkheid verzorg. Hoe vaak ben ik, telkens weer - zodra ik daartoe gunstige gelegenheid kreeg - de ijdelheid nagelopen en heb ik U, mijn God, veracht, hoe zeer ik me ook het tegenovergestelde had voorgenomen.

5. Ach, Heere, hoe groot is de menselijke zwakheid die tot zonde geneigd is! Op dit ogenblik neem ik me voor mijn zonden te laten en dezelfde dag doe ik dezelfde zonde weer. Op dit uur maak ik een plan om voor deze en gene zonde op m'n hoede te zijn, en een uur daarna raak ik erin verstrikt alsof ik dat voornemen niet had gehad.

6. Ach, ach, hoe nutteloos heb ik op deze wijze mijn tijd doorgebracht met een aantal ijdele, nietige, vergankelijke beuzelingen van deze wereld na te jagen, die van geen waarde zijn, die mij weldra afgenomen kunnen worden, juist in dit leven waarvan ik in elk geval bij de dood gescheiden zal worden; en intussen heb ik dat grote gewicht der eeuwigheid, waarop het allemaal aankomt, verwaarloosd.

Hoofdstuk 7

De arme zondaar klaagt er bitter over dat het tegenwoordige, al is het vergankelijk, hem nog zo misleidt bij het betrachten van het toekomstige, dat eeuwig duurt.

1. Ik ervaar dit, Heere, dat het tegenwoordige lokaas der zonde mij in elk opzicht bedriegt, mijn oog betovert, mijn hart verblindt en mij neerstort in de zonde. Ach, hoe vaak werd ik in de zonde verstrikt door het strelende gevoel of de verwachting van eer, voordeel, vreugde of iets van dien aard wat ik door de zonde dacht te zullen genieten.
2. Ja, Heere, het berokkent me groot kwaad als ik, terwijl ik met mijn hart hang aan de tegenwoordige dingen, me laat meeslepen door wat voorhanden is. Dat streelt me dikwijls, dat bekruipt me, dat verleidt me, dat doet me al mijn vorige besluiten vergeten. Ja, het doet me soms wel tot het tegenovergestelde besluiten en voor dat ogenblik mijn vorige goede voornemen terzijde schuiven.
3. Och, Heere, dat ik toch zo blind, zo vleselijk, zo aards gezind ben, dat ik in het uur der verzoeking zo weinig kan bedenken dat al het tegenwoordige er alleen maar is met het oog op het toekomstige. Deze tegenwoordige tijd met alles wat me daarin overkomt, met alles wat ik daarin gewinnen of genieten kan, is toch niemendal waard, ze is niet méér te achten dan voor zover ze wordt beschouwd als een welaangename tijd, als gezegende middelen der zaligheid om voor het toekomstige leven te zorgen.
4. Ach, hoe blind en bot is het hart van de mens, die zich meer om de tegenwoordige, zichtbare dingen bekommert, die toch allemaal vergankelijk zijn, en die niet de toekomstige onzichtbare dingen overdenkt, die toch eeuwig duren. Zou het niet gepast zijn, Heere, wanneer de sterfelijke mens zich zo gedroeg in al zijn werken en overdenkingen alsof hij heden moest sterven en terstond voor Uw oordeel gesteld moest worden, omdat dit toch zeker nu zou kunnen gebeuren, in elk geval vroeg of laat zeker gebeuren zal.
5. Och, hoe gelukkig en wijs is die mens die in zijn leven bezig is om zó te zijn als hij begeert bevonden te worden bij zijn dood. Voorwaar, als het uur van de dood daar is, dan begint immers de mens over zijn voorbije leven heel andere gedachten te koesteren dan hij deed toen hij nog gezond en voorspoedig voortleefde. Het doet hem dan leed dat hij zo aan de wereld hing en dat hij U, onze Heere God, niet geacht heeft. Hoe dwaas, hoe verkeerd van gedachte is dan ook de sterfelijke mens die zijn hart nog zet op de tegenwoordige aardse dingen die allemaal met het gebruik ervan vergaan.

Hoofdstuk 8

De bekommerde zondaar onderzoekt waaraan het hem kan schorten, dat hij nog zo aan de tegenwoordige dingen blijft hangen en dat hij zich niet oprechter van ganser harte zo spoedig mogelijk tot God bekeert.

1. Och, Heere, Heere, waaraan schort het me toch dat ik nog steeds zo dwaas blijf, dat ik ook nog zo aan de tegenwoordige dingen hecht; terwijl ik me er toch toe zet om me tot U te bekeren en ik graag uit de angst van de wedergeboorte zou willen geraken.
2. Ja, Heere, het is mijn ongelovigheid, het is de verdorvenheid van mijn hart die het mij zo moeilijk maken. Geloofde ik ten volle, zag ik door de ogen des geloofs enerzijds de eeuwigdurende onuitsprekelijke heerlijke vreugde en genoegens van de hemel die bereid zijn voor allen die de tegenwoordige wereld verzaken en zich van harte tot U bekeren; zag ik anderzijds de eeuwige, onuitsprekelijke, verschrikkelijke pijnen en kwellingen die bereid zijn voor allen die hun hart tegen U verharden en niet tijdig eraan denken om zich tot U te bekeren, dan zou ik toch wel anders en wel beter me hebben ingespannen om de wereld te verlaten en U aan te hangen.
3. Dan komt dit er nog bij: ofschoon ik van dit alles in mijn gemoed overtuigd werd, speelt deze gedachte maar vluchtig door mijn hersenen en ze vindt daar geen vaste

plaats, ze wortelt daar niet diep, ze blijft niet voorgoed vast ingeprent in mijn hart om mijn gemoed daarmee steeds bezig te houden, te bewerken en te dwingen. En vandaar komt het dan ook, o Heere, dat dit bedenken van die twee grote eeuwige bestemmingen ofschoon ik niet anders kan dan ze geloven - toch niet zulk een voortdurend, blijvend en onwrikbaar besluit in mijn hart werkt als het toch wel moest doen.

4. Anders zouden die twee grote bestemmingen voor de eeuwigheid mij wel levendig voor ogen staan, zouden ze me wel heel diep in het hart gegrift zijn, en zou het besef ervan zo sterk in mij zijn als die zaken naar verhouding belangrijk zijn in zichzelf. Dan zou ik me toch, o Heere, heel anders gesteld en bewogen vinden om standvastig bij mijn besluit te blijven tot het eind toe, wat er ook tot verhindering in de weg mocht komen.

5. Kon ik me daarbij ook nog maar levendig voorstellen - zoals het er werkelijk met de zaak voor staat - dat het juist heden op deze dag de laatste dag der genade zou kunnen zijn waarop U nog maar alleen mij Uw genade zou willen aanbieden en op mijn bekering willen wachten, daar U anders gereed zou zijn om mij, indien ik heden Uw stem niet wilde horen, voortaan niet meer tot bekering te nodigen of toe te laten, maar mij over te geven aan mijns harten goeddunken en mij heel de rest van mijn levenstijd - al leefde ik nog honderd jaar - op een verkeerde weg zou laten wandelen die niet goed was, die mij ten slotte ten verderve zou brengen.

Als ik dit alles duidelijk zou zien, o Heere, en ik dit alles goed bedacht, zonk dit alles diep in mijn hart, en werkte het aan mijn ziel en consciëntie ja, werd het daar bevestigd overeenkomstig de zekere waarheid en het gewicht ervan, dan zou ik toch, Heere, niet langer nog een uur aan enige zonde durven noch willen toegeven, of mijn ongeveinsde, hartelijk voortgaande en oprechte bekering uitstellen. Maar als ik heden Uw stem hoorde, zou ik me dan ook heden geheel en al verloochenen en aan U overgeven.

6. Ja, Heere, ik moet bekennen ervan overtuigd te zijn dat, zolang ik me niet anders gesteld voel dan ik nu ben en ik niet vernieuwd ben in de geest van mijn gemoed, ik al de uren van de dag op U zou moeten wachten, dat mijn hart steeds vol zuchtingen en mijn ogen vol tranen, mijn mond vol smekingen behoorden te zijn om de vergeving van mijn boze zonden en om de vernieuwing van mijn verdorven natuur. Ik behoorde toch heel die tijd alleen maar te treuren en rouw te dragen over mijn zonde om Uw genade te verkrijgen. Ik behoorde heel die tijd in het klaaghuis te zijn, ik behoorde al mijn blijdschap in droefheid te veranderen en geen vreugde meer te genieten of me aan te laten leunen totdat ik U, o levende Fontein der vreugde, gevonden had, Die mijn ziel toch moet liefhebben of anders zal ik voor eeuwig en altoos verloren moeten gaan.

Hoofdstuk 9

De zondaar begeert van God opening der ogen om de nietigheid van alle dingen te zien, om welke dingen de arme mens de Heere God dikwijls verlaat en de zonde aanhangt.

1. Daarom bid ik U, o Heere, wil mij toch - opdat ik bevrijd mocht worden van de dienstbaarheid van de huidige verleiding - ten volle doen zien wat voor nietige, wat voor ijdele dingen het zijn om welke ik steeds Uw allerheiligste gunst pleeg te versmaden, de zonde pleeg te begaan en zo het grote gewicht van de eeuwige zaligheid pleeg te verwaarlozen en mij te begeven op de weg der verdoemenis.

2. Het zijn toch allemaal maar waardeloze lorren? Een van drieën moet het zijn: het nalopen van enkele nietige dingen waar mijn hart op gesteld is, zoals rijkdom of eer of ambten of genot of wraak op onze vijanden of studie en onderzoek van verborgen dingen; of wel het behagen van mijn eigen zinnelijkheid of die van andere mensen en

dat ik het niet over mijn hart kan verkrijgen sommige mensen die me lief zijn te bestrijden, maar hen wil behagen; óf de eerbied voor de wereld en dat ik bang ben dat er kwalijk over me gesproken wordt of dat ik bevreesd ben voor de bedreigingen en ongemakken waarmee de wereld me zou willen treffen.

3. Maar, Heere, wat zijn dat toch voor zaken en hoe vlug gaan ze voorbij en veranderen ze, dat ik terwille van zulk ijdel werk, de zonde zou begaan en U, mijn God, verzaken en aldus het groot gewicht van de eeuwige heerlijkheid verwaarlozen? O Heere, zou U nu niet terecht weer klagend kunnen vragen: 'Och, welke prijs word Ik door hen waard geacht?'

4. Is het ook niet zo, Heere, dat, als ik een christen wil zijn, als ik iets anders wil zijn dan een werelds kind, ik al deze dingen moet verloochenen en iets beters moet najagen wat U bereid hebt voor hen die U vrezen? Ach, Heere, geef me dat toch terdege te beseffen, bind het me op het hart, hoe nodig het is mezelf te verloochenen, me in vele dingen waarnaar de wereld hunkert, te beperken, zal ik me een waar christen kunnen betonen. Bewerk mijn hart, Heere, om dit graagte volbrengen.

5. Geef ook, Heere, dat wanneer iets aangenaams - iets wat me op een bepaald moment streelt en vleidend in verleiding brengt - zich voordoet, ja, wanneer ik iets heb waarnaar mijn hart hunkert, zeer veel van houdt, zich erg in vermaakt, hetzij vrouw, hetzij kind, hetzij aangename spijs of drank of wat het ook wezen mocht, dat ik mijn lust en genegenheid daarvoor matig, bedenkende dat dit alles toch zo onbestendig is en omdat ikzelf, of ik wil of niet, weldra moet sterven en van dit alles zal moeten scheiden. Wanneer iets wat me kwelt of bekommert me overkomt, waardoor ik tot dwaasheid gebracht zou kunnen worden, laat me dan meteen bedenken, Heere, dat zoiets niet eeuwig zal duren, dat mijn levenstijd immers zeker ten einde loopt en dat ik hier geen blijvende plaats heb.

6. En geef me dan nog verder levendig te overdenken, Heere, dat indien me enerzijds iets tijdelijks en vergankelijk, wat mij toch lief is, zo kan strelen en vermaken dat het in mijn ogen zo hoog te waardenen schijnt, wat behoorde dan voor mij het grote gewicht der eeuwige heerlijkheid te wezen, waar de volheid der vreugde is en lieflijkheden eeuwig en altoos zonder ophouden. Anderzijds, wanneer me iets pijnlijks of moeilijks overkomt en wat me zeer afschuwelijk lijkt te zijn, zodat ik aangevochten word om juist door het bedrijven van zonde dit te ontgaan, geef me dan, o Heere, in die omstandigheid helder te bedenken hoe afschuwelijk voor mij dan die helse pijn behoorde te zijn en de eeuwige smart die ik door de zonde me op de hals haal, wat duizendmaal verschrikkelijker is dan alles wat mij in deze wereld aan verschrikkelijks kan overkomen. Te meer omdat het gewis en zeker is dat ik alle uren van de dag, ja, ieder ogenblik, hetzij dat ik verheugd ben of pijn lijd, dat ik waak of slaap, steeds met rasse schreden voortga en mij haast en spoed naar het eind van mijn leven. Daarop volgen dan die eeuwige bestemmingen van de toekomstige wereld: eeuwige vreugde en heerlijkheid voor hen die hier voor een korte tijd, uit vrees voor U en tot Uw eer door de liefde van Christus en door de kracht van het waar geloof zich verloochend hebben, en daartegenover de eeuwige smart en alles wat verschrikkelijk is voor hen die hier de zonden hebben aangehangen, haar lusten hebben botgevierd en geleefd hebben naar het goeddunken van hun hart.

7. Och, Heere, Heere, bind dit toch terdege op mijn hart, doe mij het grondig en beslissend onderscheid dat hier is, goed beseffen, namelijk dat voortaan het tegenwoordig lokaas van de zonde, van de vleselijke vooruitgang, van de wereldse voordelen mij bedriegt. Mocht ik ook niet langer zoveel waarde hechten aan iets wat door het gebruik vergaat, dat ik deswege enig kwaad zou willen doen tegen de wil van

U en voor de ogen van U, Die de bestemmingen der eeuwigheid in Uw hand hebt, namelijk van de eeuwige vreugde en eeuwige pijn, en die uitdeelt naar Uw welgevallen.

Hoofdstuk 10

De zondaar begeert genade van God om over niets anders bekommerd te zijn dan over hemelse dingen en over die welke zijn zaligheid aangaan.

1. Geef daarom, Heere, dat al mijn hoop en bedoeling op de hemelse goederen gericht mochten zijn. Dat al mijn begeerten opwaarts geleid werden en steeds op onvergankelijke en onzienlijke dingen gericht mochten zijn, en dat ik toch niet door de vergankelijke en zienlijke dingen nederwaarts getrokken werd. Geef toch, Heere, dat ik me niet bekommer om datgene wat niets met mijn zaligheid te maken heeft, maar alleen om goddelijke zaken, en om andere op zulk een wijze dat ze me tot zaligheid zouden kunnen dienen.
2. Geef me nu toch, Heere, ernstig te overdenken uit welk groot gevaar, ja, het gevaar der hel, ik nu nog kan verlost worden, en welk een grote genade, namelijk de eeuwige zaligheid ik nu nog deelachtig gemaakt kan worden. Daartoe is het nodig dat ik hier op aarde gedurende de korte tijd van mijn leven me wil verloochenen, Uw raad opvolgen, de zonde verlaten en U aanhangen. Nu zou mijn zuchten me nog kunnen baten, mijn wenen me nog kunnen helpen, mijn luisteren naar Uw raad me kunnen behouden, maar weldra komt er een tijd dat er geen plaats van berouw en zaligheid meer zal te vinden zijn. Dat ik dan nu nog waakzaam mag zijn, Heere. Ik weet immers wel, Heere, dat hiernamaals één uur in de hel zwaarder zal zijn wat pijn betreft dan hier honderd jaar zelfverloochening voor mij kan zijn. Wanneer dan zulk een gering lijden me zo ongeduldig maakt, wat zou dan de helse pijn wel voor me moeten zijn!
3. Geef me daarom, o Heere, dat ik altijd gewapend mocht gaan met dit voornemen dat ik om geen enkele reden, zelfs niet om al het goed van de wereld, willens en wetens, in alle rust nog enige zonde tegen U begaan wil. En zoals een kuise maagd altijd gewapend gaat met dit besluit dat ze zich op gevaar af het met de dood te moeten bekopen door niemand wil laten schenden of onteren, geef, o Heere, dat ik eveneens zo gezind mocht zijn tegen de gruwelijke satan en tegen de zonde.
4. Geef me ook Heere, dat ik nauwkeurig mag opmerken tot welke zonden ik het meest geneigd ben en bij welke gelegenheid ik meestal in die zonde verstrikt word, opdat ik me voor die gelegenheid ten zeerste in acht zou nemen en het meest op mijn hoede zou zijn.
5. En wanneer ik dan nog tot een of andere zonde verlokt word, o Heere, vergun me dan toch die genade dat ik mag afzien van het lokaas der zonde op dat ogenblik, van het genoegen en voordeel dat de zonde me mocht beloven, en dat ik liever mijn ogen open doe om te zien wat de bittere vruchten en wrange nasmaak der zonde zijn. Geef me toch te zien, Heere, hoe de duivel op de staart van de zonde zit, ja, dat de zonde de hele hel en verschrikkelijke verdoemenis achter zich aansleept, opdat ik daarvan zou schrikken. Breng me dan ook te binnen, Heere, de plechtige beloften die ik U gedaan heb in mijn Doop, dat ik toch de duivel, mijn eigen vlees, de wereld en de zonde altijd wilde tegenstaan en naar Uw geboden luisteren en daarnaar handelen. Heere, breng me dan verder nog dikwijls en levendig voor de geest het bitter lijden van Uw Zoon, mijn Zaligmaker, en hoe Hij als het ware me staat te smeken en te bidden om wille van Zijn bitter lijden dat ik Hem toch niet opnieuw zou kruisigen door mijn zonden, maar me daarvan zou onthouden en Hem also zou verheerlijken.

6. En bevestig dan ook, Heere, al deze beschouwingen door Uw Geest aan mijn hart, zodat ik daaruit nieuwe kracht mocht krijgen om alle boze verleidingen te weerstaan en dat zelfs de verleidingen van de duivel daardoor in me gedood mochten worden en ik gesterkt mocht worden om nu voortaan - zoals dit betaamt - al de dagen van mijn leven in heiligheid en gerechtigheid te wandelen voor U, mijn God en Verlosser, opdat ik zo, o Heere, van U mocht gezegend worden met de beste zegeningen waarmee U Uw liefste kinderen pleegt te zegenen. En dat ik zo zou mogen smaken Uw vriendelijkheid die U weggelegd hebt voor degenen die U vrezen, en ik deel zou krijgen aan die vreugde en troost die U Uw uitverkorenen bereid hebt, welke zegeningen nooit een aards oog gezien, noch vleselijk oor gehoord, noch ooit in het natuurlijk hart van een mens zijn opgekomen. Amen, amen.

Hoofdstuk 11

De gevoelige zondaar klaagt erover dat hij nog niet terdege zijn eigen ijdelheid en Gods algenoegzaamheid beseft.

1. Groot is Uw genade, o grote God, dat mijn ogen enigermate geopend zijn om de ijdelheid van alle aardse dingen te zien en het nietig gewoel van de mens die zich slechts bezig houdt met de wereld. Ja, Heere, U had me steeds verder kunnen laten dwalen in de ijdelheid van mijn hart. U had, omdat ik de ijdelheid en de nietigheid liefhad, genoemde zaken mij tot mijn deel kunnen geven en mij hiernamaals eeuwig hebben kunnen verstoten. Maar, Heere, U bent nog tot nu toe lankmoedig over me geweest; U bent tot hiertoe nog barmhartig geweest.

2. Dus moest ik nu ook vanzelfsprekend deze grote en onverdiende genade - die U mij bewezen hebt boven vele duizenden die U nog steeds laat wandelen naar het goeddunken van hun hart op een weg die niet goed is - meer achten dan al het goed van de ganse wijde wereld, meer dan iets wat hoog in de wereld genoemd wordt. Ik zou toch vanzelfsprekend het licht dat U in mij ontstoken hebt om enigermate mijn leegheid en Uw algenoegzaamheid te zien, hoger moeten schatten dan het licht van de wereld, dan het licht van mijn ogen. Ik moest toch zien me daar meer in te vertroosten, meer in te vermaken en te verlustigen dan ik ooit gedaan heb, dan ik nog doen kan in het genot van het alleraangenaamste, het allerschoonste dat ik met het licht van mijn ogen ooit gezien of aanschouwd heb. Maar, helaas, och arme, mijn verdorvenheid, o Heere, is zo groot: al mijn krachten zijn door de inklevende zonden geschonden. Ik ben in de grond van mijn hart zo leeg, zo nietig, zo eigenlievend, mezelf alleen tot mijn God hebbend, dat, al is het dat ik iets beters zie en dat mijn ogen enigermate daarvoor geopend worden, ik toch nog liever verkies Uw genade prijs te geven en in mijn ledigheid en nietigheid te blijven, de wereld te volgen, mijn vlees te dienen - waaruit ik, och arme, toch niets dan eeuwige smart kan verkrijgen - dan dat ik me daarvan grondig zou afkeren en mij van ganser harte, van ganser ziele, van gansen gemoede en met alle krachten aan U zou overgeven, Die toch alleen mijn heil, mijn troost, mijn steun, mijn licht, mijn levenskracht en mijn eeuwige zaligheid bent.

3. Och, och, hoe slecht heb ik dit alles overwogen! Het is buiten twijfel betamelijk dat ik me heel anders tegenover U, mijn God, gedraag. Want het is zo: ik moet mezelf geheel verloochenen of ik moet geheel verloren gaan. Ik moet mezelf geheel en al overgeven of ik kan niet behouden worden.

4. Zo zie ik dan, Heere, en ik ben daarvan ook overtuigd dat is ook Uw zeer grote genade dat ik daarvan overtuigd ben - dat me nog heel wat ontbreekt, dat toch - wil ik niet verloren gaan, wil ik behouden worden - mijn ogen nog beter moeten geopend worden. Niet alleen om nog krachtiger en klaarder mijn nutteloosheid en nietigheid benevens de ijdelheid en nietigheid van alle aardse dingen te zien, maar ook wel in het bijzonder de volheid en de algenoegzaamheid van U, mijn God! Want, o Heere, het is toch maar een zeer klein beginsel van het geestelijk leven de ledigheid en nietigheid van de wereld op te merken, wanneer men niet tegelijkertijd Uw algenoegzaamheid, Uw volheid bedenkt of beseft, opdat men zo geheel en al en met alle mogelijke werkzaamheden des harten mocht leren U alleen aan te hangen.

5. Maar nu, helaas, ervaar ik, o Heere, dat, hoewel mijn ogen geopend zijn om de nietigheid van alle aardse dingen te zien, en hoewel ik ook overtuigd ben dat ik U, mijn God, boven alles wat hoog, wat kostbaar, wat schoon geacht wordt in de wereld, behoorde te zoeken, er toch nog een wortel van bitterheid in mijn hart blijft steken die

me nog aan deze aarde bindt, waarvan ik nu toch overtuigd ben dat ze vol vervloeking is. Ik zie ook niet, o Heere, hoe ik die wortel uitgerooid zal kunnen krijgen, wanneer U niet, o Heere, mijn ogen meer en meer wilde openen om te zien dat al de volheid der goede dingen bij U alleen te vinden is. Eveneens dat U ook bereid bent uit die volheid alle goed te schenken aan al degenen die om Uwentwil de wereld verlaten en U alleen willen aanhangen. Ja, tenzij U bovendien nog als bij Lydia verder mijn hart zou willen open en in het hart willen grijpen en mij zo trekken dat ik U naliiep, zal ik toch nooit tot U komen, o God, mijn God, menigvuldig heil van mijn aangezicht en God van mijn hoogste vreugde.

Hoofdstuk 12

De bezorgde zondaar begeert zeer hartelijk dat de Heere hem toch beter de schoonheid, volheid en algenoegzaamheid van de Heere Christus zou willen doen zien en beseffen.

1. Och, Heere, mijn goede God, wanneer zal het mij gegeven worden Uw schoonheid nog beter te zien en Uw algenoegzaamheid op te merken? Waar zal ik heengaan? Hoe moet ik me gedragen, Heere, om Uw aangezicht te vinden, waar de volheid der vreugde is en ik altoos en eeuwig vrolijk zal zijn?

Och, Heere, mijn God, ik verneem uit Uw Woord dat U een licht bewoont dat niemand genaken kan. Hoe zal ik dan, arm zondaar, die niets dan onreinheid en duisternis ben, tot dat ontoegankelijk licht kunnen genaken? Toch getuigt U ook in Uw Woord, o Heere, dat U Zich wilt laten vinden door al degenen die U van ganser harte zoeken. Och, Heere, dat ik U toch maar van ganser harte zoeken kon.

2. O Heere, ik voel wel iets in mijn hart dat naar U trekt, maar, Heere, het gaat niet verder, het vestigt zich niet blijvend in mijn hart, het neemt mijn gemoed niet zo in beslag als de waarheid van Uw hoge majesteit dat redelijkerwijs vereist.

3. Daarom vrees ik, Heere, dat mijn aandoeningen, mijn zoeken naar U alleen maar voortkomen uit een natuurlijk gevoel, dat het met mij niet goed gaat en dat U het alleen bent, Die het beter zou kunnen maken. Daardoor kunnen licht in mij als Uw geest der dienstbaarheid daarin werkt - natuurlijke, zedelijke, morele werkzaamheden ontstaan naar U, mijn God, die alleen voortkomen uit vrees voor de hel en de verdoemenis, en die geenszins voldoende zijn om U zo te zoeken als U redelijkerwijs gezocht wilt zijn. Dit maakt dat mijn gemoed bekommerd blijft, dit doet me nog meer tot U zuchten dat U me toch door Uw wederbarende Geest mijn hart en gemoed grondig wilde bearbeiten, opdat ik U zo mocht zoeken, Heere, van ganser harte en met zulk een ernst als ik behoor te doen, en zoals U, o Heere, waardig bent gezocht te worden, wanneer U Zichzelf zoudt willen laten vinden.

4. Ik ontdek ook, Heere, dat U nog verder in Uw Woord getuigt dat die rein van hart zijn, U zullen zien. Och, dat mijn hart nog zo onrein is, nog zo besmet met vele vleselijke begeerlijkheden! Och, kon ik mijn hart toch geheel ontledigen van alle bekommelingen, van alle beschouwingen, van alle voorstellingen van U die niet waar zijn. En mocht U mijn hart daarentegen vullen met vurige begeerten, zuchten en verlangens naar U, mijn God. En dat ik mijn ganse hart, ziel, geest, gemoed en alles, enkel en alleen daarheen kon leiden om enkel U, mijn God, te zoeken en aan te hangen. Och, och, wat zou ik dan gelukkig wezen!

5. Maar, Heere, ofschoon ik dit wens en dat graag zou willen, toch word ik gewaar dat de wegen van een mens niet in zijn macht zijn. Ik merk, Heere, dat U mij nog steeds de

ogen moet openen, indien ik Uw overwinnende schoonheid voldoende zou kunnen zien, en dat U mij nog meer moet trekken, opdat ik U zal nalopen.

6. Ja, Heere, U alleen bent alles in allen, indien U maar mijn hart wilde reinigen, zodat ik U, mijn God, terdege zou kunnen zien; indien U toch die wortel der bitterheid wilde uittrekken, zodat ik de juiste weg tot U zou mogen gaan. Och, Heere, dat ik U eens kon vinden om mijzelf in U te verliezen, opdat ik eeuwig mocht behouden worden. Och, dat ik U tot mijn enig steunsel kon maken, opdat ik in mijzelf kon bezwijken en dat ik alleen op U mocht rusten, mijn Heere, mijn God, mijn levenskracht, mijn alles.

7. Och, Heere, ik voel het wel: er is steeds iets in mij, nu dit dan dat, wat telkens nog mijn hart misleidt. En dat blijft mij, arme mens, zo zeer aanhangen, dat, ofschoon ik geen echt genoeg vind in aardse dingen, ik toch Uw wil blijf verzuimen, doordat ik mijn zinnelijkheid volg en zo mijn dagen nutteloos besteed.

8. En dit alles overkomt mij, o Heere, omdat ik U, mijn God, niet genoeg waardeer, omdat ik nog niet geheel en al mij aan U heb overgegeven. Ik houd maar al te graag iets van mezelf vast wat me bederft. Het is rechtvaardig van U, o grote God, dat U Uzelf niet wilt laten vinden door hem die met U alleen niet tevreden wil zijn, die niet van harte bereid is alles te verlaten om U te gewinnen.

Hoofdstuk 13

De bezorgde zondaar wordt de goddeloosheid van zijn hart gewaar en worstelt daartegen.

1. Maar, Heere, mijn God, wat is dat toch voor een snode, boze gestalte van mijn hart, dat ik mij niet met mijn God alleen tevreden wil stellen, dat ik toch nog iets anders wil zoeken dan U, dat ik nog twijfel of ik graag alles wil verlaten om U te gewinnen. Och, Heere, wat bewijst dit anders dan dat mijn hart maar een boos, ongelovig hart is om van U, de levende God, af te keren. Zal ik nog langer - nu ik dit gevaar word - aan zo'n hart toegeven? Zal ik niet vóór alles en met de ernstigste krachtsinspanning proberen zulk een boze en verdoemelijke ongelovigheid van me te verdrijven?

2. Bovendien, wanneer mijn snood, boos en verdorven hart nog zou twijfelen aan het wezen van Uw heerlijkheid, van Uw hoge majesteit, en zich zou verbeelden dat dit, o gruwel, maar een verzinsel van de mensen en een schrik voor bange harten was, zal dat me in eeuwigheid enige verontschuldiging voor U, de grote God en Rechter van de hele wereld kunnen verlenen?

3. Want U hebt toch Uzelf zeker aan geen enkel mensenhart onbetuigd gelaten, omdat U Uw eeuwige kracht en Godheid aan de consciënties van alle mensen genoegzaam geopenbaard hebt door de geschapen dingen. Voorts maakt U Zich nog steeds op indringende wijze aan de gewetens bekend en laat U Zich als het ware voelen en tasten met tekenen en wonderen en velerlei krachten en gaven van de Geest naar Uw wil. De snode mens moet dan wel eerst moedwillig zijn geestelijke ogen uitsteken en de roersels en getuigenissen van zijn consciëntie door ongerechtigheid het zwijgen opleggen en als met kracht en geweld onderdrukken en verstikken, voordat hij uit zijn gedachten kan zetten alle overdenking van Uw goddelijke majesteit en van de rekenschap die hij zal moeten geven op de jongste dag over alles wat hij hier op aarde gedaan heeft, hetzij goed of hetzij kwaad.

4. Ongetwijfeld is dus deze zaak van zulk een groot gewicht dat, al zou ik maar eens in mijn leven van het wezen van Uw heilige majesteit en van de gevolgen die voortvloeien uit de diepten der eeuwige zaligheid dan wel verdoemenis die aan Uw rechter - en

linkerhand zijn voor goeden en kwaden, een enkel woordje gehoord hebben, ik redelijkerwijs mijn hele leven zodanig zou moeten inrichten om me bij U, mijn grote God - van Wie ik nu iets gehoord had, ofschoon met veel twijfel - toch aangenaam te kunnen maken, omdat deze zaak immers van al te groot gewicht is, om die zo op het onzekere, op zijn beloop te laten.

5. Voorzeker, wanneer het op de jongste dag zo ondervonden wordt als mijn geweten het me nu en dan genoegzaam betuigt dat het er immers waarlijk zo bij staat, wat een sidderen en beven, wat een bezwijken des harten, wat een bleekheid van het aangezicht, wat een ontsteldheid van het gemoed, wat een onuitsprekelijke schrik en afgrijzen zou dan meteen mij, arme mens, bevangen, als ik daar voor mij zou zien staan mijn grote God en Schepper op Wie ik geen acht had willen slaan, en aan Zijn rechterhand daar zou zien de volheid der vreugde die eeuwig duurt, en aan Zijn linkerhand de onuitsprekelijke pijnen en kwellingen die ook nooit een eind nemen. En als ik dan tegelijkertijd zou merken dat ik van stonde af aan zou moeten worden gescheiden van dat groot gewicht der eeuwige heerlijkheid dat ik niet had willen zoeken; dat ik neergestort zou worden in de afgrond van de helse kwellingen die daar eeuwig zullen duren, naar welke ik ook steeds op weg was geweest, hoe zou ik mezelf dan daarover zeer moeten verfoeien, en toch veel te laat, als daar geen helpen meer aan zou zijn!

6. Och, och, wat een verschrikkelijke dwaasheid zou dit dan in mij zijn, aangezien ik vaak zoveel werking in mijn hart gevoel van Uw hoge majesteit, dat ik toch geen uur langer tijd moest verzuimen om me tot U mijn God te keren, om de toekomstige toorn te ontvlieden, om de komende heerlijkheid te verkrijgen!

Hoofdstuk 14

De zondige mens krijgt uit al het voorafgaande een diep gevoel van de verdorvenheid van zijn hart, en uit daarover een gevoelige weeklacht.

1. Och, Heere, wat een lelijke, boze, vuile, stinkende zondaar ben ik! Wat een verdorven, snood, ongevoelig, ja, zeer rebellerend hart heb ik! Hoe weinig, Heere, Heere, hoe weinig wordt U door mij geacht of geëerd! Als er nog een gedachte over U me te binnen schiet, als U op dit ogenblik zelfs al krachtig tot mijn hart komt, als U me levendig herinnert aan Uw daden en

mijn misdaden, als U mij nu reeds overtuigt dat U zeer goed met me gehandeld hebt, en dat ik zeer kwalijk tegen U gedaan heb, dan, zelfs dan, ligt mijn hart daar nog als een ongevoelig blok binnen mijn boezem en is daarover nauwelijks bewogen.

2. O, dat mijn verdorvenheid zo sterk is! O, dat mijn hart zo ijdel is! O, dat ik zo onbedachtzaam ben, en zo gruwelijk bedorven in al mijn krachten; snode mens, die ik ben! Ik kan bewust ijdele, nietige, ja, erger dan dat: ik kan mijn vleselijke, modderige, zondige begeerten en lusten die me bederven, koesteren; terwijl ik geen zin, noch lust, noch gevoel, noch begeerte heb om Uw schone, lieflijke, heilzame en genaderijke wetten, geboden, instellingen en bevelen die me eeuwig zouden kunnen behouden, ter harte te nemen. Indien ik niet betoverd was, Heere, zou ik me langer zo kunnen gedragen. Als mijn verdorvenheid niet zeer halsstarrig en sterk was, ja, wanneer die me niet als in merg en been zou zitten?

3. Och, wat een machtige verdorvenheid, wat een toppunt van ongestalte is er in mij, dat ik me niet alleen zo gedraag, maar dat ik me zo gedraag niettegenstaande alle waarschuwingen daartegen, niettegenstaande ik voldoende gevoel en gewaar word, dat mijn woelen ijdel is, dat ik telkens weer en nog eens weer tevergeefs dit of dat zoek en

najaag en meen nu hierin, dan daarin mijn rust en vergenoegen te vinden, en altijd mistast.

4. Och, och, dat ik zo onbezonnen ben, dat ik niet eens in staat ben, zoals ik met de mond belijd, inderdaad en in waarheid het ervoor te houden, dat U, o Heere, het alleen bent, en dat al mijn heil, geluk en welvaren in U, in U alleen, en niet in vrouw, noch kinderen, in geld noch goed, in eer noch staat, in gunst noch ongunst van mensen, noch in enig schepsel gelegen is, maar dat het immers alles in de kern in U alleen te vinden is. Mocht ik daarom het ermee eens zijn vader, moeder, zuster, broer, vrouw, kinderen, geld, goed, eer, staat, leven en alles te verlaten om U, mijn God, te gewinnen, om U aan te hangen. Mocht ik zo beginnen de Heere Jezus Christus, Uw welbeminde Zoon onze Heere, Die door U aan de mensen gegeven is om door Hem een vrije toegang te hebben tot de troon van genade, zo hoog en dierbaar te achten, dat alle dingen mij als schade en drek mochten zijn in vergelijking met Hem.

5. Maar ach, wee mij! Als ik hieraan begin te denken, begin ik weer opnieuw overtuigd te worden van de snoodheid, boosheid en walgelijke verdorvenheid van mijn hart, omdat het nog zo weinig uitgaat tot de Heere Jezus, zo weinig tot Hem opspringt als Hij mij in de gedachten komt.

6. Och, och, wat een groot gewicht der ijdelheid, ja, van zondigheid hangt er aan dat kleine stukje hartenvlees dat in mijn boezem is! Wat krioelt daar al een boosheid, wat een vuil, wat een vieze plekken, wat een afronden van ijdele, snode, wispelturige en zeer zondige bekommelingen en begeerten zijn daarin! Hoe weinig kan ik er meester over worden! Hoe weinig weet ik dat hart van mij te regeren! Hoe weinig, ja onmogelijk kan ik het doorgronden! Wanneer ik meen er iets mee te bedenken en uit te werken, hoe gemakkelijk ontglipt het mij, hoe vals bedriegt het me meermalen op één dag, telkens weer zonder enige schaamte! Hoe verbergt het zijn veranderingen, wendingen en draaiertijen voor mij! Hoe weinig houvast heb ik eraan! Wanneer ik denk het zus of zo voor elkaar te hebben gebracht, deze of gene beroering, genegenheid en hartstocht van verkeerde liefde, haat, vrees of iets van dien aard, wel bedwongen te hebben, hoe licht worden die weer levendig en werkzaam bij de minste aanleiding! En hoe moeilijk kan ik mijn bedrieglijk hart daarvan weerhouden. Hoe wispelturig, hoe ongestadig, hoe duister erbaar ik dat mijn hart is. Hoe onoverwinnelijk als ik het graag zus of zo zou hebben, hoe moeilijk weet ik het ertoe te brengen. En als ik al denk dat ik nu een of andere hartstocht geheel overwonnen heb, hoe onverwacht breekt die opnieuw door en welt op uit de modderige oorsprong van mijn verdorvenheid en ontstelt en beroert de gehele samenhang van al mijn krachten en levert me weer opnieuw ijdelheid en moeite zonder eind of maat, zodat ik er geheel radeloos door ben.

7. Dat moest toch eens voorgoed mijn eigen hart geheel en al doen verloochenen en al de neigingen ervan doen verfoeien en me voortaan er enkel en alleen op uit doen zijn, niet om alle verkeerde lusten en begeerten van mijn hart te vervullen, maar te doden, omdat ze me, zo lang ze nog levendig in me zijn, zulk een voortdurende en verdrietige moeite geven.

8. Maar, och arme, helaas! Mijn bedrieglijk hart houdt me met zulke aangename en beminde banden aan deze lusten vast, dat ik zelfs dikwijls bang ben er los van te worden, en mijn hart schijnt te breken van rouw als ik nog maar begin eraan te denken dat ik toch mijn zo ijdele en vermoeiende begeerten en lusten zou moeten verlaten. Dat, juist dat is het toppunt van mijn ellende, dat ik er heel slecht aan toe ben en het toch zo wil.

9. Och, och! Dat ik toch zo'n slaaf van mijn zonde geworden ben! Och, dat ik zozeer aan mijn zonde vastzit! Och, dat mijn lusten nog zo sterk in mij zijn! Och, dat mijn begeerlijkheid zo de heerschappij over mij heeft!

10. Och, mijn huis, mijn kamer, mijn kussen waar ik mee te maken heb gehad zouden alle tegen mij kunnen getuigen dat ik door de ijdelheid, wispelturigheid en boze ongestadigheid van mijn verdorven hart vele kostelijke uren, dagen, weken, maanden, ja, jaren heb verkwist, doorgebracht en nutteloos versleten, door het bedenken, begeren, zoeken en najagen van niets dan een aantal ijdele, vergankelijke, ja, schadelijke, verderfelijke, zondige, bedrieglijke schaduwen en ijdelheden.

11. Hierdoor kan ik dan ook voldoende zien dat ik volledig waard ben om met de lieden dezer wereld mijn lot en deel in dit leven te hebben en verder steeds een slaaf van mijn lusten te blijven, opdat ik zo de maat van mijn zonden zou vervullen en eeuwig van U zou verstoten worden.

Hoofdstuk 15

De arme zondaar, die vermoed is vanwege de grote verdorvenheid, halsstarrigheid en ongedurigheid van zijn hart, keert zich tot God, opdat Die zijn hart zou nemen, dat zou intomen en bedwingen.

1. Ik beken het, Heere: de wispelturigheid, de halsstarrigheid van mijn hart heeft toch wel tienduizendmaal verdiend dat het met zijn kwellende lusten, en met Uw verschrikkelijke vloeken en plagen vervuld, als een vat vol vuiligheid eeuwig van U verstoten zou worden.

Maar, Heere, doe dat toch niet, leg me niet ten laste wat in mij verkeerd is, maar genees het liever, U, Die het alleen genezen kunt.

2. Hier is nu werk, Heere, voor een oneindige genade en voor een alvermogenende wijsheid. Hier is een werk dat de macht en wijsheid van alle schepselen te boven gaat, want 's mensen hart is toch voor alle schepselen een onbedwingbaar kwaad. Dat word ik, och arme, helaas, maar al te zeer gewaar aan het woelen van mijn hart.

3. Och, Heere, zie, mijn hart is wel een ijdel ding, maar het veroorzaakt mij in geen geval ijdele moeite, maar het brengt me in zodanige verwickelingen, dat ik er geen raad mee weet, dat ik er geen baas over kan. Och, Heere, wilt U het toch Zelf ter hand nemen om het te temmen, want het is voor mij zo glibberig, zo veranderlijk, zo wonderlijk, dat ik heel niet weet hoe ermee te leven. Het levert me telkens weer nieuw werk. Ik weet nu nog nauwelijks, na zoveel jaar waarin ik het heb moeten besturen, waar het ergens zich bevindt en hoe het op de juiste wijze geleid moet worden daar waar ik het graag had.

4. Ja, het bezorgt me telkens nog zoveel moeite dat ik soms in verleiding kom om te denken dat het niet zal noch kan genezen worden. Toch weet ik, Heere: bij U is alles mogelijk. Zo zoudt U ook, Heere, als U Zich nu over mij wilde ontfermen, met één handomdraai een wonderbare verandering in uitmijn woelig hart kunnen brengen.

5. Ach Heere, geef mij maar dit voor U waar te nemen en te beoefenen om door het gebed met alle ernst U hierom te verzoeken. Doe het dan ook! Heere, doe het toch! Och, Heere, Heere, ik zie het toch wel, ik ben er wel ten volle van overtuigd: het is Uw werk om mijn hart te regeren. Ik, och arme, ben totaal machteloos tot dit werk. Ik ben ook begerig, Heere, mijn hart aan U te geven. Zie daar, Heere, ik doe afstand van alle recht dat ik daarop heb, ik geef het U in rechtmatig eigendom, Wien het toekomt. Alleen bid ik U, Heere, wil het toch regeren, wil het aannemen.

6. Ik weet het, Heere, ik weet het: ofschoon ik met mijn hart geen raad weet noch met de veranderlijke lusten en begeerten die daarin woelen, dat U toch, Heere, Die mijn hart gemaakt hebt, het kunt herstellen. Ik weet het, Heere, dat aangezien ik noch enig ander schepsel ter wereld mijn halsstarrig hart bedwingen kan, dat U, o Heere, het welhaast

zoudt kunnen. U kunt mij als een ongetemd muilddier of paard een gebit in de mond werpen, mijn lusten bedwingen en intomen en mij een ander hart en een nieuwe geest geven die zowel lust als kracht zouden hebben om in Uw wegen te wandelen. Och, och, Heere, het geldt ook voor mij dat er waarlijk een Heere en God is, Die dit mijn anders zo onbedwingbaar en boos hart nog kan bedwingen.

7. Och, Heere, geef mij daarom toch ook dat ik steeds en veelvuldig dit bij mezelf mocht bedenken en dat ik daardoor eens terdege mocht bewogen worden om voortaan de wereld te verzaken met alles wat erin is - want met geen van deze dingen kunnen we het hart genezen - en U, mijn goede God, alleen aan te hangen en te volgen; opdat ik zo tenslotte door Uw genade en goddelijke kracht en door de werking van Uw Heilige Geest - waarmee U machtig bent alle dingen aan U te onderwerpen - mijn hart onder bedwang krijg om voortaan niet langer meer naar mijn begeerlijkheden, maar naar Uw wil de tijd die nog over is, hier te leven door Jezus Christus, onze Heere. Amen.

Hoofdstuk 16

De gevoelige zondaar komt nog tot verdere overdenking, namelijk dat zijn hart zo verdorven is, al zijn pogen vergeefs is in zoverre hij niet door de Geest Gods gesterkt wordt.

1. Nu wordt, Heere, Uw dienstknecht ook gewaar als hij de verdorvenheid van zijn hart overdenkt, wat de oorzaak kan zijn dat hij tot nu toe zo weinig gevorderd is op de weg der zaligheid. Dat komt toch, Heere, doordat ik dit ben begonnen en ter hand heb genomen in de kracht van mijn eigen verdorven hart en niet eens terdege bedacht heb de bijzondere hulp en bijstand van Uw Geest te zoeken. Zonder deze kan ik niet alleen geen voet verzetten op de weg der zaligheid, maar zelfs niet één goede gedachte denken die me daarheen zou kunnen trekken.

2. Ik heb, och arme, helaas, sinds de tijd dat ik nu over de zaligheid van mijn ziel bekommerd ben geraakt en ze me ter harte ging, daarmee al heel wat te doen gehad in eigen kracht. Ik heb nu lang en veel daarover liggen woelen en wroeten in mijn eigen kracht. Ik heb daartoe veel voornemens, pogingen, verrichtingen en manieren van doen aangewend. Nu zus dan zo, dan weer op een andere manier, daarmee proberend of het mij op een of andere tijd te beurt mocht vallen dat ik de verdorvenheid van mijn hart zou kunnen overwinnen. Maar ik heb me overal en voortdurend juist zeer verward bevonden in de strikken en banden van de boze satan die me in alle opzichten verhinderd hebben dat ik iets van Uw heilige dienst heb kunnen verrichten op die wijze als ik wel begreep dat U het eiste en het mij betaamde.

3. En dit alles, dat zie ik nu, o Heere, heb ik zo ondervonden, omdat ik, o onbedachtzaam mens, U mijn God alleen maar beschouwd heb als Degene Die gediend moest worden. Ik heb niet eens overwogen dat U ook Degene was Die mij door Uw Geest voorzeker het hart, de zin en de lust moest geven om U goed te kunnen dienen. Zo ben ik, dwaas die ik ben, wanneer ik ertoe ben gekomen om Uw Woord te lezen, om te bidden, om de samenkomst der gelovigen te bezoeken en Uw Woord te horen, dit alles begonnen in eigen kracht, en heb me daartoe begeven in eigen sterkte. Ikzelf, ikzelf heb dit allemaal willen volbrengen door wat ikzelf daarvoor kon doen. En ik heb er niet eens over gedacht tegen de verdorvenheid van mijn hart in de eerste plaats de hulp van Uw Geest voor deze geestelijke werkzaamheden te zoeken. Zo ben ik onverwachts, zonder naar U mijn God te vragen, aan het bidden, aan het lezen, aan het horen van Uw Woord begonnen. Ik heb nooit eens, in ieder geval zelden, met zulk een

ernst als mijn onmacht en Uw algenoegzaamheid wel vereisen, er over nagedacht om machtig te worden in U, mijn Heere, en in de sterkte van Uw kracht, om Uw eigen werk door Uw eigen kracht die U in mij verwekken moest, goed te doen.

4. Is het dan een wonder, o Heere, dat het mij hierin zo slecht vergaan is? Want, och arme, helaas, wat is toch de kracht van een broos mens, die bovendien nog verdorven is, om een goddelijk werk dat ter zaligheid zou moeten dienen, goed uit te voeren. Ter zaligheid, zeg ik, waartegen al de poorten der hel zich verheffen en al de macht van de duivel zich teweer stelt met al de verleiding der wereld; waartegen ook al de verdorvenheid van ons eigen inwendig zondig vlees zich stelt om ons daarin te hinderen en het ondertussen te verderven.

5. Daarom is het zo met me gegaan dat ik, na zoveel proberen, na zoveel inspanning als ik nu een tijdlang met zulk een grote ijver heb verricht om de zaligheid van mijn ziel uit te werken, zo goed als niets gevorderd ben. Alleen ben ik nu ten langen leste door Uw genade mijn onmacht in dit alles gewaar geworden en dat ik moet worden aangedaan met Uw kracht uit den hoge en ik de genade van Uw Geest moet zien te krijgen, wil ik in dezen iets goeds kunnen uitrichten tot mijn behoud.

6. Zodoende ben ik in dit alles als een dwaze schipper geweest die de zeevaartkunde niet kende en daarom verzuimde acht te geven op getij en wind en daardoor ligt te wroeten, en werkt in eigen kracht om de boot die nu op het droge ligt, zonder wind en water, daar weg te slijpen en vlot te krijgen; waardoor hij dan niets bereikt dan zich te vermoeien zonder ook maar in het minst iets op te schieten. Juist zo is het met mij gegaan, want ja, gewis, Heere, Uw Geest moet onze trage zielen die op de zandbanken van de wereld vastzitten en met vele wereldse dingen zwaar geladen zijn, door Zijn hand ontladen en dan nog verder vlot maken door de stromen van Zijn toevloeiende genade en door de wind van Zijn goddelijke kracht, als we ooit op onze reis naar de hemel enigszins zouden kunnen vorderen.

7. Daarom, o Heere, Heere, omdat ik dit nu door Uw genade geleerd heb, buig ik de knieën des harten voor U, mijn God en mijn Sterkte. En ik bid U dat U toch naar de heerlijke rijkdom Uwer genade, de kracht van Uw Geest groot zou willen laten worden over mij, en mij geven dat ik met kracht mocht versterkt worden door Uw Geest in de inwendige mens, opdat ik voortaan mocht wandelen waardig Uw genade, in alle behagelijkheid, tot alle goede werken vruchtbaar, en wasse in Uw kennis, versterkt zijnde met alle kracht naar Uw verheven sterkte, tot alle lijdzaamheid en lankmoedigheid met blijdschap. Opdat ik zo U nog mocht danken wanneer U me aldus bekwaam zult hebben gemaakt om deel te hebben in de erve der heiligen in het licht, mij verlossende uit de macht van de duisternis en overzettende tot het rijk van de genade en van de Zoon van Uw liefde. En mocht U mij geven dat ik niet langer meer in eigen sterkte en kracht - die toch totaal niets betekent voor geestelijke dingen - maar in de kracht van Uw Heilige Geest mocht arbeiden en strijden in het geestelijk leven naar Uw werking, in mij werkende met kracht, waardoor Gij maken kunt dat alle genade overvloedig worde over mij, opdat ik, door Uw Geest geholpen, in alle dingen altijd alle genoegzaamheid hebbende, tot alle goede werken overvloedig mocht zijn.

8. Geef mij dan ook, Heere, die wijsheid dat ik voortaan, zodra ik enige goede aandoeningen en geestelijke roerselen in mijn hart begin gewaar te worden, die met alle mogelijke dankbaarheid ontvang, mèt alle mogelijke welwillendheid tegemoet kom en met alle mogelijke ernst terstond probeer aan te wenden. Om nu of nooit, omdat de Heilige Geest in mijn hart begint te werken, in de weg van Uw geboden te lopen en me te begeven tot alle goede plichten en te trachten door de aanwezig zijnde hulp van Uw Geest, Die machtig is de poorten der hel omver te werpen, nu ook met alle macht grote

afbreuk te doen aan het lichaam der zonde, om dat nu af te breken ter bevordering van het werk der zaligheid in mij.

9. Och, Heere, had ik deze wijsheid tevoren gehad of kon ik dit overleg nu nog gebruiken, wat zou ik door Uw genade het werk van mijn zaligheid tegelijkertijd zien voortgaan tot grote troost van mijn ziel. Want toch, Heere, naarmate ik dit vroeger meer verzuimd heb, mocht ik dan nu voortaan des te meer heel de ernst van mijn leven alleen maar daarop richten om te wachten op de werkingen van Uw Geest om op Zijn roerselen acht te geven, om Zijn trekkingen te volgen. En dat ik nergens ter wereld meer voor schroom dan dat ik het ooit weer zou wagen de beroering door Uw Geest die mij aanmaant tot heilige werkzaamheden, te verwaarlozen en zo Uw Geest te wederstaan of in elk geval te bedroeven of uit te blussen. Want wat zou dat anders zijn, Heere, dan het waardevolle getij en de gewenste wind waar alles voor mij van afhangt om eindelijk in de gewenste haven der zaligheid te geraken, onoplettend te laten voorbijgaan en ontglippen, en mijn ziel in duizend gevaren te brengen om, terwijl ik zo op het droge zit, door de boze helse rovers die daar zozeer op mijn ziel loeren, gevangen, in beroering gebracht en bedorven te worden.

Hoofdstuk 17

De worstelende zondaar, die zijn onmacht voelt en naar de goede hulp van Gods Geest hijgt, wordt er verder van overtuigd dat, als de hulp van de Geest nogal lang schijnt uit te blijven, hij dan toch met ootmoed, zonder gemelijkheid, de geschikte tijd tot hulp moet afwachten.

1. Geef mij ook, Heere, als het soms mocht gebeuren dat U naar Uw menigerlei wijsheid en volkomen vrijmacht die U over mij hebt, mijn ziel voor enige tijd in dorheid zou willen laten, en de invloed van de geestelijke stromen en het voortstuwen van Uw genade - waardoor ik vooruit zou komen - zou inhouden, geef dan toch, Heere, dat ik daardoor niet al te zeer van mijn stuk gebracht word.

2. Want het is toch geen wonder dat een arm mens die niet eens één goede gedachte zonder U kan denken, totaal als dood daar neer kan liggen, zodra U, Heere, Uw genade intrekt en de invloed van Uw versterkende Geest inhoudt? Maar bewaar me dan, o Heere, dat ik daarover niet helemaal moedeloos word en alle gebruik van de heilige middelen uitstel en nalaat, zoals toch mijn aard en natuur daartoe dan zeer geneigd zijn. Maar geef, lieve Heere, dat ik dan toch bedenk dat mij het arbeiden en U het zegenen toekomt. Geef dat ik daarover niet gemelijk of verdrietig zal zijn, maar dat ik dan toch steeds U mag aanhangen en op U wachten en er wel tevreden mee mag zijn als U me daar in die droogte van de geest zou laten zitten en in die onbewogenheid van gemoed zou laten liggen.

3. Want wie ben ik toch, Heere, die de Heilige Israëls een maat zou willen voorschrijven? Of wat voor recht heb ik om altijd door U wel getroost te willen worden en altijd op mijn geestelijke reis de wind en het tij mee te hebben? U hebt me toch Zelf gezegd dat ik door vele verdrukkingen mijn reis naar de hemel moet voortzetten en dat toch zelfs de rechtvaardigen nauwelijks zalig worden en op het nippertje over de zandbanken en droogten geraken en zo de gewenste haven der zaligheid kunnen bereiken, zoals ik uit Uw Woord voldoende kan weten. Ja, Uw meest geliefde kinderen hebben dikwijls vele verlatingen moeten ondergaan en zijn vaak in grote dorheid van de geest gekomen en hebben in grote druk en kommer van hun hart Uw bekwame tijd van

hulp moeten afwachten totdat het U belijft heeft hen weer met de invloeiing van Uw genade te komen bezoeken.

4. Als mij dit dan ook overkomt, Heere, geef dan toch dat ik leer mijn ziel met geduld te bezitten en dat ik net zo aanhoud in het zoeken van Uw genade. Want de zaak is zeker van te groot gewicht dan dat ik die ooit in de steek zou laten, dan dat ik ze op zou geven. Maar ik moet, of mijn hart wil of niet, toch werken om zalig te worden. Laat mij dan, Heere, mijn hart toch nooit zoveel toegeven dat ik dit werk ooit zou opgeven. Daar is me immers veel te veel aan gelegen. Daarom, al kan ik het niet doen zoals ik het zou moeten doen, ik moet het toch doen zoals ik kan. Ik mag er niet mee ophouden, daar is me toch teveel aan gelegen.

5. Geef me daarom toch, o Heere, dat ik juist dan, als het zou schijnen dat U me helemaal wilde verlaten, ja, te doden, ik me toch op hoop tegen hoop op U zou kunnen verlaten, opdat ik dan toch evengoed met een voornemen des harten, o Heere, bij U tracht te blijven. Opdat ik ervan verzekerd zij zolang ik dat doe, dat ik dan geen gevaar loop van al de vijanden die op mij loeren, ofschoon ik daar op 't droge zit en in onbewogenheid des harten neerlig. Want Uw hulp en Uw trouw is toch nog steeds over hen die zich op U verlaten, en Uw ogen zien over alle landen, opdat U sterkt hen die van ganser harte op die wijze aan U behoren.

6. Wilt U mij dan, Heere, soms als een ongevoelig blok daar neerleggen, dat zich in 't minst niet verroeren noch verzetten kan, laat mij, Heere, daar zo liggen dat ik steeds de Uwe mocht zijn, dat toch Uw oog op mij mocht zijn. En kan ik dan toch anders niets meer volbrengen, geef dat ik dit stil verdraag, o Heere en me dit laat welgevallen. Want ik moet toch bekennen dat ik dat wel waardig ben, dat ik toch wel verdiend heb om zo verlaten te zijn en dat U mij daarin, o Heere, geen onrecht doet, maar dat het mijn eigen schuld is omdat ik de roering van Uw Geest niet beter in acht genomen heb en Uw raad niet beter betracht heb.

7. Geef me dan nog verder te bedenken, Heere, dat ik nooit iets beters doen kan in deze verlatenheid dan zonder murmureren mijn zondigheid beklagen, Uw goedertierenheid van oudsher overdenken en zo toch wachten, hoe bedrukt ik daar ook neerlig, op Uw genade alleen, Heere, en naarstig vernemen en luisteren of daar niet ergens enige overvloed van de stromen van Uw genade zich begint te openbaren, een vlaagje van de wind van Uw Geest. Opdat ik, als ik die waarneem, op die wijze toch uit deze ongevoeligheid van mijn hart zou geraken en weer tot nieuwe werkzaamheden zou kunnen komen om U, mijn God, getrouw te volgen.

8. Ja, Heere, werk dit toch op deze wijze in mijn grootste verlatenheid en verlaat mij nimmer zo geheel en al dat ik U ooit zou verlaten. Maar laat toch steeds, Heere, de wortel der zaak in mij blijven. En hoe dor en ongevoelig ik me soms in mijn hart ook gevoel, laat me in mijn verstand er toch altijd zo over oordelen dat ik me nergens wenden kan om geholpen te worden dan tot U, mijn God, Die alleen de woorden van het eeuwige leven hebt. En dat U ook nooit gewoon zift hen te verlaten die zich op deze wijze op U verlaten. Wil mij toch doen bedenken en erop doen vertrouwen dat ik me evenwel begeef, al is het niet zoals ik zou willen, dan toch zoals ik kan, tot het gebruik en nakomen van alle middelen der zaligheid die U mij voorgeschreven hebt. Geef dat ik dan toch probeer mijn onwillig vlees als met een taaie nek tot het doen van de heilige oefeningen over te halen. Dat ik daarbij mag bedenken dat de offeranden van de schapen en bokken, al werden die tegen hun wil en dank meegetrokken en vastgebonden aan de hoornen van het altaar en op die manier geslacht, niettemin voor U een aangename reuk gegeven hebben, als ze maar door de verootmoedigde zondaar in de geest met een oog op Christus werden geofferd.

9. Geef ook, Heere, dat ik het met alle mogelijke dankbaarheid mag aannemen dat deze dingen me nog zo bijtijds te binnen schieten en mij nog zo geopenbaard worden, omdat ik nu nog tijd van leven heb om wat er nog aan me ontbreekt en bij me hapert, hersteld te krijgen in deze wereld, opdat het me niet zou verdoemen in de toekomst. O Heere, och wee, wee mij, als deze zaken voor mijn ogen verborgen waren gebleven totdat ik gestorven zou zijn! Dan was ik vergaan in mijn onwetendheid en had me voor altoos en eeuwig, geheel onverwacht de helse verdoemenis tegelijk op de hals gehaald, zonder dat ik tijd noch gelegenheid zou hebben gehad om me daarvoor te hoeden.

Hoofdstuk 18

De bewogen zondaar breekt in dankzegging uit over de lankmoedigheid Gods, en begeert zeer vurig dat hij toch zo de Heere mocht zoeken dat hij Hem ook zou vinden.

1. Och, Heere, hoe gelukkig voor me dat U zulk een goede, genadige en lankmoedige God bent. Ofschoon U ten volle kunt zien dat U nog niet zo geacht en geëerd bent als U wel behoorde te zijn, verdraagt U me nog steeds. En al span ik me niet zo in om U te behagen, evenwel doet u alles om mijn hart te veranderen tot mijn eeuwig behoud.

2. Och, Heere, als U zo was als de groten dezer wereld: lichtgeraakt, wraakgierig, driftig, uitvarend, wat zou U mij dan allang - omdat U me in mijn zonden aantrof - voor altoos en eeuwig, zonder hoop op uitkomst, van voor Uw aangezicht verdelgd hebben. Ik zou dan nu ook deze aangename tijd niet beleven, noch langer deze gelegenheid hebben om mijn schuld te bekennen en nog genade te begeren. Ik heb de wereld gediend en U getergd, en nog leef ik, Heere, om U te zoeken, om U te vinden. Zo groot is Uw genade, o grote God!

3. O Heere, als men zou zien op de waardigheid of verdiensten van de mensen, dan zou immers niemand enige hoop kunnen hebben U ooit deelachtig te worden. Maar ziet men op Uw goedheid, op Uw genade, Heere, wat moeten dan niet al degenen die maar een hart hebben om U te zoeken, nog goede hoop hebben U te vinden. En ofschoon ik U Heere, niet naar behoren zoek en zoals het moet, is het ook niet het werk van Uw goedheid hen voort te helpen die U zoeken, op welke wijze dan ook? Daarmee troost mijn ziel zich dan nog, o Heere, en daarom wil ik nog op hoop tegen hoop U steeds blijven zoeken. Want ik weet het toch wel, o Heere, en mijn hart zegt het mij: ik ben eeuwig verloren als ik U in deze tijd niet tot mijn deel verkrijg. Ik ben eeuwig verloren als ik U hier niet vind. Daarom hebt U ook, o Heere, toch niet tevergeefs gezegd tot het huis Israëls: zoek Mij.

4. Hierdoor, Heere, verheft zich toch mijn hart. Dit, juist dit geeft me toch moed en doet me toch nog hopen dat mijn arme ziel nog genade bij U zal vinden. Het is waar, Heere, ik zoek U niet zoals 't moest, maar, Heere, U hebt Zich wel laten vinden, ook door die U niet zochten. Ik zoek U ook niet zoals ik zou willen. Ik zou het graag beter willen doen als ik het maar beter kon doen. Ik zoek U dan, Heere, zoals ik kan, en begeer U nu meer dan iets wat er in de wereld hoog te achten is. En U, o Heere, Die alle dingen weet, weet toch dit ook, dat als ik nu de wens van mijn hart verkreeg, dan zou ik een vriendelijke blik van Uw lieflijk aangezicht jegens mij, een opslag van Uw vriendelijke ogen op mij, meer achten dan al de goederen der aarde, dan al de heerschappijen van de hele wijde wereld, dan al de genoegens, dan al het vermaak dat het vlees genieten kan, al zou dat tienduizend jaar duren. Tot hiertoe, Heere, hebt U me gebracht. En dit heeft me toch geen vlees of bloed geleerd. Dit is toch door U, mijn God, in het hart gewerkt. Och, wil

dan toch Uw eigen begonnen werk genadig in mij zegenen, wil voleindigen wat U begonnen bent.

5. Ik weet het, Heere, en mijn hart zegt het mij: U begeert de dood van de zondaar niet, maar dat hij zich bekeert en leeft. U wil die rokende vlaswiek niet uitblussen, U wil het gekrookte riet niet verbreken. Heere, mijn God, verschoon dan ook mij, ellendig, zondig mens die begerig ben om me tot U te bekeren, opdat de rokende vlaswiek die U Zelf in mijn hart hebt aangestoken nog verder wordt aangestoken tot een vlam van de vurige liefde van God die geen wateren zouden kunnen blussen. Ja, mochten daardoor zelfs al mijn ijdele begeerten, en verlangens van het vlees in mij verteerd en verslonden worden zoals de stoppels door het vuur. Laat ook, Heere, dat gekrookte riet door Uw hand zo geplaatst worden dat het voor mij mocht zijn als een machtige hemelse pijl waarmee ik mijn hart van boze zonden en begeerlijkheden zou kunnen doorschieten en dodelijk verwonden.

6. En ofschoon ik nu nog maar heel traag aan Uw hand meekom, o Heere, en dat ik U toch nog maar volg met slappe knieën, met een hinkende voet, wend daarom het oog van Uw barmhartigheid niet van mij af, o Heere, maar wil mij liever des te krachtiger trekken, opdat ik zo des te beter zou lopen. Wil mij liever, Heere, een blik van Uw liefelijke Aangezicht tegemoet zenden, wat al mijn kracht en liefde tot U doet ontbranden, opdat ik zo steeds uit alle macht naar U zou lopen. En als ik daaronder, o Heere, weer zwak zou worden en zou beginnen achterom te zien nadat ik mijn hand aan de ploeg zou geslagen hebben, laat juist dan niet toe, Heere, dat ik mezelf zo ver zou vergeten dat ik ooit iets anders zou kiezen in de plaats van U, iets ter wereld meer zou liefhebben dan U.

Maar grijp me dan toch in het hart, o Heere, werp dan toch nog een toom in mijn mond, verbreek dan toch mijn verkeerde zinnen, neig mijn ziel in voortdurende begeerte tot U, mijn God, opdat ik een hart en zin mocht hebben om eeuwig bij U te blijven. Amen, zo zij het. AMEN.

Hoofdstuk 19

De Godzoekende zondaar die met grote ernst Gods gunst wil vinden, is in verwarring over de leer der Predestinatie en tracht zichzelf daaruit te redden.

1. Maar, Heere, Heere, terwijl ik nu op deze wijze doorga met mijn christelijke overpeinzingen en ik graag mijn hart zou opwekken tot een ernstige nabeschouwing van mijn bekering en van Uw gunst en genade, word ik helaas alweer dadelijk de buitensporige verkeerdheid van mijn boos en verdorven hart gewaar dat alle dingen steeds averechts, verkeerd en verdraaid in zich opneemt.

2. Telkens komt me weer in gedachten dat heel mijn grote bekommering om Uw genade te verkrijgen en mijn zaligheid uit te werken met vreze en beven een ijdele en vergeefse ijver schijnt te zijn. Want het gaat toch in dit grote werk der eeuwige glorie en heerlijkheid niet volgens iemands willen of lopen, maar enkel volgens Uw ontfermen. En U hebt toch, o Heere, reeds van voor de grondlegging der wereld af besloten wie er zalig zullen worden en hoe het met de mens zal gaan in de eeuwigheid. Ook bedenk ik dat bij de mens zijn weg niet is: het is niet bij een man die wandelt, dat hij zijn gang richt maar dat dit alleen van U afhangt, grote en verschrikkelijke God, Die U ontfermt over wie U wil en verhardt die U wil.

3. Zie Heere, dit brengt me dikwijls in zulke overpeinzingen dat ik bijna alles zal verliezen, en het mij voorkomt - als de zaken er zo bij staan - dat het voor mij allemaal vergeefs is om naar U te gaan of Uw gunst nog langer te willen zoeken, omdat het toch niet gaat volgens mijn willen of lopen, maar enkel en alleen volgens Uw ontfermen.

4. Ik beken echter, Heere, dat deze snode gevolgtrekking uit de bovengenoemde stellige waarheid slechts een voortbrengsel van mijn verdorven vlees is waardoor ik mijn hart misleid met nutteloze redeneringen die nog verder aangewakkerd worden door de satan om mij te verwarren in de strikken van een helse en verderfelijke sofistierij en mij op die manier te misleiden in het behartigen van mijn zaligheid.

5. Want ik behoorde toch in deze toestand grondig te overdenken dat U immers een liefhebber der mensen bent, een mensenhoeder en behoeder aller mensen. En U bent zo begerig naar de zaligheid der mensen dat U Uw enige welbeminde Zoon in de dood hebt overgegeven om de verloren mensen te verlossen van de dood en tot de eeuwige zaligheid te brengen. En U betuigt daarom ook in Uw Woord hetwelk vast en zeker is, dat U wilt dat alle mensen zalig worden en tot kennis der waarheid komen. En daarom stelt U ook lankmoedig de verdiende ondergang van deze boze wereld uit, zodat niemand omkomt dan die zichzelf moedwillig in 't verderf stort. Ja, U zweert immers met een dure eed dat U geen lust hebt in de dood van de zondaar, maar dat hij zich bekeert van zijn weg en leeft. En U roept zo vriendelijk allen tot U die vermoeid en belast zijn en belooft dat U ze rust zult geven. Voorts betuigt U ook dat U niemand zult uitwerpen van al degenen die tot U komen, omdat U niet vergeefs gezegd hebt: zoek Mij.

6. Och, Heere, laat daarom toch Uw genade en kracht groot worden over mij, Uw arm schepsel. Verhoor mij, Heere, want Uw goedertierenheid is troostrijk, wend U tot mij naar Uw grote barmhartigheid en verberg Uw aangezicht niet van mij want mij is bang. Ja, Heere, breng de uitnemende rijkdom van Uw genade en de uitnemende rijkdom van Uw kracht te voorschijn en trek mij, arme ellendige zondaar - eer dat de put zijn mond over mij toesluit - uit de gruwelijke kuil en uit de strik van deze verwarring, en zet mijn voet op een rotssteen zodat ik veilig kan gaan.

7. En ofschoon ik de beide genoemde vaste waarheden, o Heere, niet goed rond kan krijgen en met elkaar in overeenstemming, maar integendeel mijn verstand verstomt en er geheel versted van staat, toch houd ik het voor zeker en gewis dat U, o Heere, zulk een verheven en het natuurlijk verstand te boven gaand onderwerp niet in Uw Woord geopenbaard hebt dan om des te meer de eenvoudige gehoorzaamheid en onvoorwaardelijke onderwerping van Uw kinderen aan Uw geopenbaarde wil en Woord te beproeven. Want wij moeten toch bedenken dat Uw gedachten niet onze gedachten zijn en Uw wegen niet onze wegen, maar dat gelijk de hemelen hoger zijn dan de aarde zo ook Uw wegen hoger zijn dan onze wegen en Uw gedachten dan onze gedachten. We mogen daaruit besluiten dat wat betreft Uw eeuwig besluit over de zaligheid of verdoemenis van de mensenkinderen er toch enkele diepe verborgen mysteries zijn, enkele onpeilbare afgronden, steilten en hoogten die wij, arme nietige mensen niet kunnen bereiken.

8. Dit, dit, o Heere, ontnemt me, als ik het grondig en in Uw vreze begin te overleggen, de moed. Dit, dit doet me wel enerzijds zeer schrikken en beven voor Uw majesteit, Die alleen in Uw hand besloten hebt de uitgangen des levens en des dood. En U kunt - als U het wil - door duizend en nog eens duizend onberispelijke wegen zo met me handelen dat ik me tenslotte door mijn eigen verdorvenheid en boosheid verzonken zou vinden in de afgrond van het eeuwige verderf.

9. Als ik daarbij dan verder nog bedenk hoe lang en veel, hoe verschrikkelijk en gruwelijk ik U, mijn goede en genadige God - Die mij gedurende mijn hele leven steeds en voortdurend zoveel goeds hebt gedaan - vertoornd en getergd heb om me geheel en al te verdelgen en eeuwig te verdoemen, dan ontzinkt me het hart geheel en al en mijn gedachten in mij verschrikken me. Want enerzijds zie ik dat er in mij geen macht ter wereld is om mezelf te helpen en anderzijds zie ik dat ik U, Die alleen door Uw ontferming mij kunt helpen, zo schandelijk getergd heb.

10. Dit, och dit, Heere, maakt dikwijls mijn hart bevreesd, dit brengt me menigmaal in zo'n bekommering, dat niets ter wereld me vermaken kan. Te meer omdat ik ook duidelijk zie dat al die dingen waaraan mijn hart pleegt te hangen en waarop het zich pleegt te verheffen, dat van geen waarde of nut zijn om mij datgene te verschaffen zonder hetwelk ik - dat zie ik nu toch wel duidelijk - eeuwig zal verloren gaan. Want ik zie ook duidelijk dat alle goederen, posities, functie - en heerlijkheid der wereld me nimmer helpen kunnen in het uitwerken van mijn zaligheid waarvan toch alles afhangt. Ik zie verder nog dat mijn eigen rede, verstand, goed karakter, geleerdheid, wijsheid, gezondheid, kracht knap uiterlijk, maatschappelijk gevoel, deugdzaamheid of wat het ook wezen mocht - waarop ik vroeger gewoon was me te verheffen of waarmee ik me in elk geval placht gerust te stellen - dat dit alles voor dat doel niet kan helpen. Ja, ik merk dat velen door al deze dingen veeleer nog verder van de goede weg zijn geraakt wat betreft het werk van hun zaligheid. Want ze zijn begonnen met zich daarop te beroemen en te verheffen, waarom U, o Heere, ze des te rechtvaardiger wederstaat.

11. Ofschoon dit alles, o Heere, mijn hart zeer beangstigt, benauwt en in de war brengt, als ik in deze zaak met vlees en bloed te rade ga, nochtans wanneer ik het nader beschouw en begin met mijn gedachten gevangen te laten leiden onder de gehoorzaamheid van Uw Woord, ga ik ook zien dat het toch echt tot mijn zaligheid en bestwil is dat het zo met me gaat. Want als ik zou zien dat ik nog wat bij mezelf of in mezelf had waarmee ik mezelf op de been zou kunnen helpen om tot U te komen en Uw genade en gunst te verkrijgen, zou ik me daarop ook kunnen verheffen en mezelf er gemakkelijk op kunnen verlaten. Want ik zou dan denken dat ik het nog wel goed kon maken, omdat ik het als het ware in mijn hand had. Maar als ik uit Uw Woord verneem en word geleerd dat bij de mens zijn weg niet is, dat het niet is desgenen die wil, noch

desgenen die loopt, maar enkel Uw ontferming, dan wordt mij daarmee al het vleselijk vertrouwen geheel en al ontnomen. Ik word daardoor neergeveld en ik acht me in mezelf geheel en al verloren, buiten alle hoop of verwachting van enig goed dat ik of enig ander gewoon schepsel in deze zaak voor mij kan doen of uitrichten. Ik zie dan toch zeer duidelijk dat het enkel en alleen aankomt op Uw gunst en genade en dat ik toch al te erg en al te gruwelijk gezondigd heb! O, Heere, dit vernedert me ook zeer en doet me mezelf verfoeien in stof en as.

12. Want ik zie hierdoor ook duidelijk dat ik niemand heb, noch in de hemel noch op de aarde die me helpen kan dan U alleen, o Heere, Die ik zo gruwelijk vertoornd heb. En ik kan en mag toch ook mijn hart of ziel geen rust geven totdat ik van de schrik der verdoemenis - die me vaak zeer beangstigt verlost en van Uw genade - die ik thans meer begeer dan alles wat anderszins hoog, kostbaar en waardevol in de wereld mocht geacht worden - verzekerd zou zijn. Zo zie ik ook, o Heere, mijn God, geen andere weg of uitkomst dan met alle mogelijke deemoed en verfoeiing van mezelf tot Uw genadetroon te komen kruipen en tot U te roepen om genade en lijfsbehoud.

13. U bent toch ook, o Mensenhoeder, onze Heiland vanaf het begin der wereld. U bent toch een goede God. U begeert immers de dood van de zondaar niet. U verstoot ook geen van hen die tot U komen. U hebt toch Uw Zoon gegeven uit het leven in de dood om de arme zondaar te verlossen uit de dood tot het leven.

14. Hierop vertrouwt dan mijn hart. En ofschoon ik ten volle overtuigd ben dat in mij geen macht of vermogen is om iets te kunnen aanbrengen waarom U Zich over mij zou ontfermen, nochtans, o Heere, verlaat ik me enkel op Uw goedheid, op Uw grondeloze genade en trouw uit de volheid van Christus Jezus, Uw Zoon. En ik weet ook, Heere, als U Zich maar dan mag het verder met alle dingen gaan zoals het wil of mag - over mij wilt ontfermen, dan zou U toch door duizend en nogmaals duizend volmaakte wegen zo met me kunnen handelen dat, niettegenstaande al mijn zonden en alles wat er aan mij mankeert en alles wat mij ontbreekt, ik me uiteindelijk in de hemelse woning zal bevinden, waar de volheid der vreugde is en een lieflijk bestaan eeuwig en altoos.

Hoofdstuk 20

De Godzoekende zondaar komt, door het nader overdenken van de leer der Predestinatie tot het besef dat die hem niet mag verhinderen in het betrachten van zijn zaligheid. Deze kan hem juist zeer van dienst zijn om zijn zaligheid des te meer met vrees en beven uit te werken.

1. Gaarne beken ik het dan ook, o Heere, dat het alles in Uw hand besloten is, dat het alles van U afhangt, van U alleen. Ik kan er zelf niets af of toe doen; en dit laat U me aldus merken, Heere, niet opdat ik daardoor de moed zou verloren geven en alle ijver in mijn werk zou staken, maar enkel opdat ik U zou vrezen.

2. Ik ben nu ook, o Heere, in mijn hart ervan overtuigd dat het voor mij zaliger en beter is dat het zo allemaal in Uw genade besloten is dan dat het van mijn macht zou afhangen, want 's mensen kracht is ijdel. Maar U, Heere, bent groot van raad en machtig van daad, en aan Uw goedertierenheid, Heere, is geen einde.

3. Als ik dan nog verder bedenk, o Heere, dat U de hovaardigen wederstaat, maar de nederigen genade geeft, en dat ik zo door Uw genade overtuigd ben van mijn eigen onvermogen, word ik daardoor zeer vernederd in mezelf. Dit versterkt mijn hart nog des te meer, dat ik toch langs deze weg op de beste manier tot de zaligheid zal komen.

4. En ik ben door deze overdenkingen meer en meer overtuigd, o Heere, dat, als ik zo door Uw zeer grote en onverdiende genade zonder mijn toedoen met U verzoend kan worden, ik dan des te meer U zal willen gaan dienen en het allemaal, o Heere, aan U terug wil geven, zoals ik het allemaal van U ontvangen heb.

5. Want als ik bedenk, Heere, dat bij de mens zijn weg niet is, dat het ook niet is desgenen die wil noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods, dan voel ik mezelf er telkens krachtig van overtuigd dat, als ik iets gekregen heb wat ik met behulp van alle middelen ijverig gezocht heb, ik U, mijn goede God, toch alle dank daarvoor moet toebrengen. Ik moet toch Uw hand die mij daarvoor is toegereikt, daarin opmerken. Ik ben schuldig en verplicht in mijn hart en geweten U daarom des te meer lief te hebben en met alle kracht heel trouw te gaan dienen en volgen. Zo word ik dan hierdoor ertoe geleid om te verstaan dat toch deze leer, namelijk dat het ten enenmale en geheel en al alleen van Uw onverdiende genade en gunst afhangt wanneer iemand bekeerd of zalig gemaakt wordt, een zeer heilige en stichtelijke leer is.

6. Evenzo leer ik uit Uw Woord, o Heere, - wat het natuurlijk verstand er ook tegen in mag brengen - dat toch zij en zij alleen U zeer vlijtig gediend hebben die gevoeld hebben dat Uw waarheid aan hun hart verzegeld is. U hebt hen namelijk met eeuwige genade boven anderen omhelsd en tot de eeuwige zaligheid zonder hun toedoen gebracht, zoals dat te zien is, o Heere, in Uw zeer getrouwe vrienden Abraham, David, Paulus en in al Uw andere zalige uitverkoren kinderen die ons bekend zijn gemaakt in Uw Woord.

7. Het kan ook niet anders, o Heere, want wanneer Uw uitverkoren kinderen nu levendig gewaar worden dat het goede dat ze hebben of doen kunnen, allemaal van U gekomen is, dan willen ze het allemaal U wedergeven. En omdat ze nu een hart en een verstand ontvangen hebben om te zien hoe bijzonder veel U van eeuwigheid af boven vele duizenden voor hen gedaan hebt, willen ze ook boven vele duizenden U zeer trouw gaan dienen. Zo staan ze dan tot verwondering van de hele wereld als het enige vrijwillige volk dat boven alle mensen U zonder vrees trouw dient al de dagen van hun leven.

8. Ik weet dan nu, o Heere, en ben er ten volle van overtuigd dat het in dit grote werk der zaligheid niet gaat volgens iemands willen of lopen, maar volgens Uw ontferming, ja, dat het alles afkomstig is van Uw ontferming en genade. Daarom neem ik me voor, o Heere, door Uw genade, boven alle zorg en alle moeite ernaar te streven en me ervoor in te spannen hoe ik toch Uw genade en gunst mocht verkrijgen, omdat ik nu zie dat in Uw ontferming alleen mijn leven en eeuwig welvaren is besloten.

9. Ik weet, o Heere, dat U Zich niet pleegt te ontfermen over iemand om hem metterdaad de eeuwige zaligheid te geven, die U niet van te voren de lust hebt gegeven om te willen en te lopen overeenkomstig Uw genade. Daarom zal ik ook niet ophouden, o Heere, met zuchten, kermen, roepen en bidden om mijns levens wil, dat het U toch mocht believen mij het willen en het lopen te geven, opdat ik nog verder Uw ontferming tot zaligheid mocht ontvangen.

10. Ik bid U slechts, o Heere: laat toch die moeilijke overdenking van Uw eeuwig besluit, dat voor mij te hoog is, me nooit meer in de war brengen of doen verslappen in het uitwerken van mijn zaligheid. Geef liever, o Heere, dat ik, terwijl ik de verborgen dingen die U toebehoren, aan U beveel, mezelf getrouw inspan voor dat wat U mij bevolen en geopenbaard hebt. En laat me daartoe zien dat ik me zou moeten bekeren en het Evangelie geloven opdat ik volgens Uw genadige belofte zo behouden en zalig mocht worden.

11. Geef me ook, Heere, toch goed te beseffen dat het voor mij veel beter en veel zaliger is dat heel het werk van mijn bekering gelegen is in Uw genade alleen, die volkomen

goed en krachtig is, dan wanneer het deels zou afhangen van Uw genade en deels van mijn vrije wil en van mijn eigen kracht die zwak en boos is.

12. Bewaar me toch, Heere, dat ik nooit zo verkeerd van harte en zo verdraaid van zinnen word, dat ik een betere zegen en gelukkiger uitkomst zou willen verwachten indien het werk van mijn bekering ook ten dele van mijn kracht zou afhangen, dan wanneer het helemaal van U mijn goede God afhing. Dat zou toch, Heere, een al te verkeerde gedachte zijn, dat ik namelijk van mezelf, zo'n snood, boos en verdorven schepsel, meer goeds zou verwachten dan van U, mijn goede en barmhartige God, Die mensen en vee behoudt.

13. Daarom, o Heere, prent dit toch goed in mijn hart dat ik van U mijn goede God standvastig alle goeds mag hopen en verwachten, en ik mijn ziel verzeker dat, zo ik maar Uw raad wil volgen in het uitwerken van mijn zaligheid, dan Uw zegen mij ook volgen zal, en dat ik zodoende - het moge overeenkomen met Uw eeuwig besluit - zeker bekeerd en ook behouden zal worden alsof ik het zelf in mijn hand had om mij te bekeren wanneer ik zou willen.

14. En doe mij verstaan, o Heere, dat U mij ook met dat besluit belast in Uw Woord, dat ik mezelf moet bekeren. Want ik zal, wanneer ik Uw middelen volgens Uw raad gebruik, zo zeker bekeerd worden alsof ik mezelf kon bekeren.

15. Geef me daarom ook, o genadige God, te bedenken dat het Koninkrijk der hemelen geweld wordt aangedaan en dat de geweldigers hetzelfde nemen met geweld en geen anderen. En doe me daaruit ook besluiten, Heere, dat ik moet arbeiden om in te gaan door de Enge poort, als ik ooit in de ruime hemel meen te komen waar verzadiging der vreugde is voor Uw aangezicht en lieflijkheden in Uw rechterhand eeuwiglijk. En ik moet dat toch te meer uitwerken omdat de Mond der Waarheid getuigd heeft dat velen zullen zoeken in te gaan en niet zullen kunnen.

16. Daarom, Heere, als mijn oog mij zou ergeren en me zou verhinderen in te gaan in het Koninkrijk Gods, of mijn hand of mijn voet, verleen me toch de genade, o Heere, geef me toch de kracht, goede God, dat ik liever mijn ogen uitsteek, mijn hand, mijn voet afsnijd en de dingen die mij het allerliefst en alleraangenaamst zijn, wegwerp en van me stoot, dan dat ik door het handhaven van deze lorren verhinderd zou worden Uw gunst te verkrijgen, Uw liefde te genieten en Uw ontferming deelachtig te worden.

Hoofdstuk 21

De vernederde zondaar, die steeds meer zijn onmacht gewaar wordt, ontdekt dat hij meer dan een algemene genade nodig heeft. Hij heeft een uitnemende kracht Gods nodig die voortkomt uit de uitnemende rijkdom van Gods genade en hij bidt daar zeer ernstig om.

1. Och, Heere, Heere, U hebt me ook voldoende door al mijn vorige overdenkingen geleerd dat toch de eeuwige zaligheid zeker niet gelegen is in 's mensen willen of lopen, maar in Uw ontferming. Want als U me toch bijstaat, Heere, gaat het werk van mijn zaligheid voorspoedig voort. Als U me daarentegen verlaat, o Heere, blijf ik steken en kan niet verder.

2. En verder, Heere, Heere, wat moet ik denken? Wat zal ik verwachten? Wat zal er op den duur nog van me worden in dit alles? Ik poog, ik tracht, ik hijg, ik verlang, ik zucht, ik kerm om Uw genade, om mijn bekering, en daar komt nog steeds niets van. Ik worstel, ik woel, ik probeer me te bevrijden uit de verwickelingen van mijn zonden, en ik blijf daarin nog steeds zonder succes. Ik spoor mezelf aan, ik span soms al mijn

krachten in om de strikken en banden van mijn zonden aanstonds te verbreken, om aanstonds het hele lichaam der zonden af te breken. En toch merk ik dat ik er nog aan vast zit. Ik strek mijn ziel uit, ik verhef mijn kracht, ik dwing mijn gemoed opwaarts. Ik denk: nu zal het eens gebeuren, nu zal ik ten langen leste eens uit de modder van mijn zonden geraken. En toch blijf ik er evengoed in steken. Zó vast heeft de boze satan zijn boeien om mijn benen geslagen, zozeer ligt de aanklevende zonde me nog bij, zo diep is die nog in me geworteld tot in het merg van mijn beenderen, dat al mijn pogingen en inspanningen, hoe ernstig, hoe krachtig ik die ook probeer te doen, daartegen niets vermogen.

3. Ik voel het wel, o Heere: mijn hart is zo boos en zo verdorven, al zie ik ook dat het niet goed met me is zoals het er nu bij staat, ja, dat de wereldse begeerlijkheden me nog te veel aankleven, al zie ik ook een betere weg om het allemaal bij U te vinden, indien ik maar alles - en vooral mezelf en mijn eigen zinnelijkheid - wilde verlaten om U te gewinnen. Niettegenstaande dat heeft mijn ziel nog deze boze natuur dat ze met Issaschar in verdoemelijke geestelijke vadsigheid blijft liggen tussen de pakken, en geen lust, moed, behoefte of zin heeft om eens op christelijke wijze een besluit te nemen en zich te verheffen tot een hoger leven en met een krachtige arm af te breken wat nu nog zo vast verstrikt doet zijn in mijn ijdelheden.

4. Ja, Heere, ik voel nu en dan overtuigingen in mijn geweten. Overdag heb ik ook zo nu en dan voornemens, voorbeelden en zaken die nog verder mijn gemoed beroeren en me nog verder aanzetten tot een andere weg en meer ijver. En toch blijf ik steeds maar waar ik was. Ik zie het wel, Heere, ik zie het wel: als U me niet trekt, zal ik U nooit nalopen. De banden, de zelen en de strikken die me aan mijn zonden vastbinden, zijn te vast, te sterk, te zeer met elkaar verknoopt en samengevlochten door zo'n onontwarbare knoop dat, tenzij U, o Heere, uit de uitnemende rijkdom van Uw genade de uitnemende kracht van Uw sterkte uitbreidt tot mijn hart, ik nooit los zal komen. Daar zal uit al mijn pogingen, zuchten, wensen, worstelen niets en niets worden wat betekenis heeft.

5. Dit alles overkomt me - dat word ik nu ten langen leste wel gewaar - omdat ik, och arme, helaas het ware en dierbare geloof niet hebbend - waardoor ik zou worden aangedaan met kracht uit de hoogte - alleen in eigen kracht strijd tegen mijn zeer sterke zonden. Och, daarvandaan komt het immers dat al mijn pogingen en inspanningen totaal ijdel en krachteloos bevonden worden.

6. Want, och arme, wat is toch de menselijke kracht tegen de duivelse macht, tegen de poorten der hel. Wat is een simpel menselijk en natuurlijk werk tegenover zulk bovennatuurlijk hels kwaad als de zonde is, dat de duivel bovendien versterkt en waarvoor de hele wereld strijdt.

7. Toch moet ik erkennen en ik kan het niet loochenen, Heere, mijn goede en genadige God: U hebt me in deze mijn worsteling en kommer niet geheel verlaten; ik heb toch nu en dan wel kunnen merken dat U me enigszins hebt bijgestaan en mijn traag hart, dat anders reeds lang bezweken zou zijn geweest, hebt gesterkt om nog steeds aan te houden. Ja, Heere, U hebt waarlijk zeer veel voor mij gedaan in deze strijd, angst en kommer. Maar, och arme, helaas, al hebt U me veel goeds gedaan, ik ben daardoor nog niet goed geworden.

8. De verdorvenheid van mijn hart is zo groot dat Uw algemene genade - dit word ik, helaas, alle dagen maar al te zeer gewaar - door mij alleen maar veracht, wederstaan en door de zeer grote hardnekkigheid van mijn hart, als het ware gebroken en krachteloos gemaakt wordt. De banden zelf en de strikken van mijn zonden zijn me zulke aangename banden, zulke lieve strikken dat, hoezeer ik ook schijn me daartegen te verzetten, ik me er terstond weer aan overgeef als ze me weer vriendelijk bejegenen of beginnen te verlokken.

9. Och, het werk der bekering is een al te zwaar werk voor ons, arme mensen, omdat, zolang de keus aan onszelf wordt gelaten om het uit te werken, onze hele natuur met al haar krachten, gaven, zinnen, leden, heimelijk het lichaam der zonde ondersteunt en de werken der genade tegenstaat. Wat macht of raad is er dan voor de natuurlijke mens om daar doorheen te breken?

10. Och, Heere, Heere, ik kan mezelf en ik zal mezelf niet uit mezelf en door enige kracht die in me is, geheel oprecht verloochenen. Daar hangt iets aan mijn hart, daar verbergt zich iets in mijn hart wat een verborgen en blijvende verstandhouding heeft met de zonde en met de boze satan. Dat verleidt me telkens en daardoor word ik soms ook nog wel tegen wil en dank vervoerd om die zonde te begaan die ik dadelijk erna zal moeten bewenen, en ik vind me erin verstrikt eer ik erop verdacht ben.

11. Dit, dit, Heere, overtuigt en verzekert me ten volle dat ik meer dan een algemene genade nodig heb om me tegenover de satan van de strikken van mijn zonden en zijn banden te bevrijden, om me van mijn zonden oprecht tot U te bekeren, mijn Heere en mijn God.

12. Ja, Heere, Heere, de zonde zit me zo diep in 't hart, ze is erin geveerd tot driemaal toe: in blauw, in rood, in donkerbruin, zodat ze niet uit het hart te krijgen is. Die helse verf is er zo niet uit te wrijven. Men zou eerder het kleed stuk wrijven, het hart geheel vermorzelen dan de aanklevende zonden eruit wrijven.

13. Daarom zie ik nu wel, o Heere, dat het toch maar verwaandheid is dat de arme mens denkt dat hij door zijn eigen krachten, door zijn eigen pogingen, ter hand neming, voornemens, door zijn eigen beginnen en uitwerken, deze zonden voldoende meester zal worden. Och neen, de zonde is een zeer gruwelijk ding, ze is een bovennatuurlijk kwaad, ze wordt met geen natuurlijke krachten overwonnen.

14. Daarom wordt dit ook niet tot stand gebracht, o Heere, door Uw algemene genade, die U aan alle mensen geeft. De verdorvenheid van de mens is te sterk, de listigheid van de satan is te groot en de nietigheid van het schepsel is te gering dan dat de mens, alleen maar voorzien van een algemene genade en voor de rest aan zichzelf overgelaten, daarmee het lichaam der zonde zou doorbreken. Och, och, de natuurlijke mens is al te vast getrouwd met de zonde, hij heeft de zonde al te lief, hij is daar al te zeer aan verbonden door zulke lieflijke en aangename banden dan dat hij, alleen toegerust met een genade die alle mensen gemeen is, het ooit in zijn hart zou voelen opkomen - als het verder aan zijn eigen keus werd overgelaten - om die ketenen en banden stuk te breken en zichzelf zo los te maken. Neen, neen, dat zal nooit gebeuren, want elk mens heeft toch iets liefs, iets aangenaams waaraan zijn hart zozeer gehecht is dat hij ervan gruwet bij de gedachte dat hij ervan gescheiden zou worden.

15. Zo leert ook de ervaring het onweersprekelijk, o Heere. Zo lang het werk der bekering alleen overgelaten wordt aan 's mensen eigen keus om het te doen of te laten, brengt hij er niets van terecht. Hij kan zich wat voornemen, wat beginnen, maar hij zal niet doorwerken, niet uitwerken, hij kan erom bidden en dat met ernst en tot U zeggen: o Heere, doe het toch, Heere, help me toch, Heere, verlos me. En daar zal toch niets van terecht komen tenzij dat U, o Heere, nog boven Uw algemene genade Uw bijzondere genadige hand daartoe uitstrekt en hem zo helpt.

16. Het is vergeefs dat men zich heeft voorgenomen, zich met geloften heeft verbonden, heeft gearbeid, dit of dat heeft geprobeerd, en dat alles nog uit de overtuiging dat we dit behoorden te doen, wanneer niet boven dat alles de sterkte van Uw macht en Uw bijzondere genade over ons komt. Er zal van al ons willen en lopen niets terecht komen, we zullen het spoedig moe worden en het zal allemaal in rook verdwijnen. Zo zeker is het dat loskomen van de zonde tot stand moet komen door een buitengewoon grote

kracht van Uw goddelijke majesteit naar de werking der sterkte van Uw macht, voortkomend uit de uitnemende rijkdom van Uw genade. Efése 1 : 19 en 20.

17. Daarom plegen, o Heere, ook alle harten die er worstelen onder de angsten der bekering en nu toch ook op de rechte wijze bewerkt worden tot verbetering, niet alleen zo levendig hun onmacht gewaar te worden om zichzelf te wederbaren, maar ook hun onvermogen zichzelf van hun beminde zonden te bevrijden. Zodat ze in het besef van die onmacht zeer ernstig bidden en smeken tot U onze God en onze ware Helper in de nood, dat U hen niet slechts de middelen der bekering wilde geven en het dan verder te laten aankomen op hun eigen uitwerking door de kracht van hun eigen vrije wil, maar dat daarentegen U toch Zelf door die middelen hen zou willen bekeren en hen zó trekken dat ze U mochten nalopen, zó kloppen dat ze mochten opendoen.

18. Daarom, Heere, verheft zich ook mijn hart tot U, mijn ogen tranen voor U, mijn ziel verlangt naar U en ik denk er 's morgens en 's avonds en overdag en veelal ook des nachts nog aan. Wanneer zal het eens zijn dat Uw kracht uit den Hoge groot zal worden over mij om mijn banden te breken, om Uw wil in mij te werken, om me zo geheel te verlossen en me ten enenmale zo U te doen aankleven, dat ik niet langer meer iets eigens bij me zou houden, dat ik niet langer meer aan enige zonde, groot of klein, zou toegeven, maar geheel en al aan U alleen verbonden mocht zijn? Opdat ik zo, ofschoon ik nog mijn hele leven tegen mijn inwonende zondige aard zal te strijden hebben, mocht gewaar worden dat ik niet langer meer met de zeer aanklevende zonde die nog bij mij is, getrouwd ben. Maar dat ik toch waarlijk zo daarvan gescheiden ben dat ik niet langer meer met de zonde maar met U, mijn goede God, begin te leven.

19. Och, Heere, Heere, dat ik dit toch eens mocht ondervinden, dat ik toch deze aangename tijd en dag der zaligheid beleven mocht, dat ik me zo door Uw kracht van mijn zonden eens verlost mocht vinden. O Heere, laat toch de bijzondere kracht van Uw sterkte, ja, de bijzondere rijkdom van Uw genade daartoe groot worden over mij en wil mij niet alleen tot U roepen, maar ook tot U trekken. Wil niet alleen kloppen aan mijn hart, maar Zelf mijn hart openbreken, bezit ervan nemen, Uw troon er oprichten, de zonden eruit storten en Zelf daar als Koning regeren. Ja, Heere, wil me niet alleen bevelen dat ik me zou bekeren, maar, Heere, doe me ook bekeren. Wil me zo, Heere, niet alleen de middelen der bekering geven, maar me ook metterdaad bekeren.

20. Och, Heere, wanneer zal dat gelukkige uur eens komen? Wanneer zal die aangename dag verschijnen dat me dit gebeuren mag? Dan, Heere, zal ik U nalopen, dan zal ik U inlaten, dan, Heere, zal ik me van ganser harte tot U keren om eeuwig bij U te blijven.

21. Ondertussen, Heere, omdat U me bevolen heeft dat ik me tot U van ganser harte, van ganser ziel en met al mijn kracht zou bekeren, geef dan toch, Heere, dat ik nooit nalaat daar werk van te maken, maar dat ik me daarvoor zo inspan - in gehoorzaamheid aan Uw gebod, in voldoening aan mijn consciëntie en in onderwerping aan Uw voorzienigheid - alsof ik het zelf in mijn hand had me te bekeren. En geef daarom toch, Heere, dat ik me daartoe niet minder inspan, noch met minder naarstigheid, ijver en voortdurend aanhouden dit verricht dan wanneer ik het hele werk zelf in mijn macht had. Want ik weet toch, Heere, dat U tot het zaad Jacobs niet gezegd hebt: zoek Mij tevergeefs. Dat ik dan, Heere, op Uw bevel aan het werk ga, op Uw Woord mijn net uitwerp. En als ik dit dan ook doe, vermeerder dan ook mijn geloof en sterk dan ook mijn vertrouwen dat ik toch nog een genadige zegen mocht verwachten van U, mijn God, over mijn zwakke pogingen, vertrouwend ten langen leste toch door Uw alvermogenende kracht bekeerd te zullen zijn tot Uw eer en mijn eeuwige troost. Amen.

Hoofdstuk 22

De bekommerde zondaar, die nu meermalen zeer ernstig heeft gebeden om de genade der bekering, bedenkt dat hij bij het ernstig bidden noodzakelijk het ernstig trachten naar bekering moet voegen omdat anders zijn gebed God niet aangenaam kan zijn. En wel in 't bijzonder dat hij voor alle dingen moet zien gemeenschap met Christus te hebben en Hem met het geloof moet aannemen, zal hij bekeerd kunnen worden.

1. Omdat ik van dag tot dag meer en meer gewaar word dat het toch echt zo met me gesteld is, dat er noch raad noch macht in mij is tegen die grote hoop zonden die me in verwarring houden, en dat niets dan de uitnemende kracht van Uw sterkte over mijn hart uitgebreid uit de uitnemende rijkdom van Uw genade mij kan verlossen, zien mijn ogen, Heere, daarom tot U op vanwaar mijn hulp komen moet. Daarom neem ik me voor, o Heere, mijn God en mijn Helper in nood, gedurig bij U mijn God door het gebed aan te houden om hulp. En dat niet halfslachtig, maar als uit lijfsbehoud en met alle kracht en met al mijn hartsverlangen steeds te roepen uit de diepten van mijn innerlijk: Trek mij, zo zal ik U nalopen. Daarvoor moet ik toch nuchter zijn, waken en mezelf opscherpen, ik moet strijden, ik moet worstelen, en dat door gedurig aan te houden. Ik moet me daarvoor graag in mijn gebeden vermoeien, hijgen, zo roepen dat ik in mijn gebed buiten adem raak. Niet alleen mijn keel, ofschoon die ook wel, maar ik moet trachten mijn hart als het ware hees te roepen tot U, mijn God, tot ik verhoord word, tot ik toch zal kunnen gevoelen, gewaar worden en ervaren dat voor mij die metalen deur te morzel geslagen is, die ijzeren grendels aan stukken gebroken zijn die door de boze satan - als machtige helse slagbomen - voor mijn hart geslagen zijn om U, mijn God, erbuiten te houden opdat ik U er toch niet in zou laten als U komt kloppen aan mijn hart. Daarom, Heere, wil ik steeds aanhouden in het gebed tot ook die stalen banden, die verwarde knoop, die onverbreekbare strikken van mijn zonden die rondom mijn hart geslagen zijn, beginnen losgemaakt, ontward en verbroken te worden tot mijn invrijheidstelling en het binnenlaten van U. Ja, zo moet ik geweld doen op het Koninkrijk Gods, en dan zal ik het innemen. Op grond van deze hoop dan, o Heere, heeft Uw knecht in zijn hart gevonden dit gebed tot U te bidden.

2. Maar, Heere, hier wordt Uw knecht ook indachtig dat U wel grote en geweldige dingen beloofd hebt op het aanhoudend gebed en gezegd hebt dat het zowel God als de mensen overwint. Maar U houdt alleen het feit dat de arme mens daar zo voor een poosje met gebogen knieën, gevouwen handen, geopend hart en geopende mond tot U roept, smeekt en zucht, en dat in ernst om dit of dat van U te verkrijgen, niet voor bidden. Het is namelijk ook nodig, dat daarbij gedurende al die tijd een algehele gerichtheid van onszelf is en een verlangen en verwachten ten opzichte van wat we graag zouden hebben, om U in alles te behagen, om met ons hart naar geen ongerechtigheden te zien, om toch alles aan te wenden wat we kunnen of vermogen opdat we ons aan U wel aangenaam mochten voorstellen.

3. Ja, ik weet het, Heere, U hebt het ook Uw knecht bekend gemaakt en ik ben er nu ten volle van overtuigd dat overal waar de voortdurende werkzaamheid niet is om onszelf voor U in alles aangenaam voor te stellen, ook geen aanhoudend gebed is, daar bidt men volstrekt niet zoals U het terecht eist. Waar men overdag met een gerust hart het doen van Uw wil nalaat, daar houdt men op met bidden, daar maakt men de banden van het gebed los, daar breekt men er de kracht van. 4. Bovendien, Heere, U hebt toch om geen andere reden zulke grote dingen op het gebed beloofd dan om de mens door die hoop aan te sporen tot deze gedurige goede gestalte voor U. Och, Heere, geef daarom dat ik -

evenals de lieden plegen te doen wanneer ze bepaalde burgerlijke zaken graag van de mensen zouden verkrijgen - steeds zo bij U zou aanhouden in het gebed om de genade van de bekering. Geef dat ik tegelijkertijd steeds probeer om van voor Uw ogen weg te doen wat U mishaagt en steeds aan te wenden wat U wel zou bevallen. En laat me zo beantwoorden, o Heere, aan het doel dat U eigenlijk op het oog hebt wanneer U zulke grote beloften aan het gebed verbonden hebt. Opdat ik, terwijl ik bid om de genade van mijn bekering, tegelijk ook ernstig het werk van mijn bekering zou verrichten, en geef toch, Heere, dat ik dit tot bewijs maak van mijn ongeveinsde begeerte om bekeerd te worden.

5. Och, Heere, prent dit toch goed in mijn hart, want toch, Heere, vele mensen beroemen er zich al te lichtvaardig op dat ze toch oprecht van plan zijn om zich te bekeren en dat ze dit nu van harte willen. En ondertussen bedriegen ze zich toch heel ernstig. Ze wilden wel bekeerd zijn als ze dat zonder moeite konden verkrijgen, als U het hun zonder meer zo in 't hart wilde geven. Maar als het met moeite verkregen moet worden, zullen ze het liever nalaten en heengaan en zo leven en sterven zonder de bekering ooit te verkrijgen.

6. Deze mensen, o Heere, bewijzen toch niet dat ze U van harte om hun bekering bidden, dat ze die oprecht begeren. Want U hebt toch, Heere, ons voldoende tot overtuiging in Uw Woord geleerd dat het zuivere bewijs in dit geval is: indien we deze onze wil om bekeerd te zijn en de werkzaamheden die daaruit voortvloeien vergelijken met onze wil en werkzaamheden die we gehad hebben ten opzichte van de tijdelijke zaken die we ons kunnen herinneren dat we ooit in ons leven allermeeft gewenst, begeerd en gezocht hebben - hetzij huwelijk, betrekking, enige winst, voordeel, genoeg en wat het ook wezen mocht - zullen we ontdekken dat toch onze wil en werkzaamheden ten opzichte van de bekering niet zo ijverig, ernstig, wijs en volhardend zijn geweest als onze wil en werkzaamheden voor bepaalde aardse dingen waar ons hart zeer op gesteld was. Maar dat ze juist eerder flauw, slap, traag, onderbroken en gering zijn. We kunnen ons dus niet beroemen op onze goede wil en op onze werkzaamheden ter zaligheid, maar we moeten liever onze neus in het stof steken en ons terecht vernederen voor U, onze God, over onze slordigheid in dezen.

7. Want waarlijk, hoe verhouden de dingen zich hier? Zal een tijdelijke zaak die we vaak niet nodig hebben en wel zouden kunnen missen, als we maar tevreden wilden zijn, een zaak die we ook niet altijd kunnen verkrijgen wanneer we daar al erg ons best voor deden en die we, als we ze verkregen hebben dikwijls maar korte tijd kunnen behouden omdat we er immers altijd van gescheiden worden door de dood en die, terwijl we ze bezitten, ons niet altijd dat genoeg brengt dat we ons voorgesteld hadden, zal, zeg ik, zulk een zaak door ons gezocht worden reet een sterke wil en zeer nauwgezette en aanhoudende werkzaamheden? En zullen we in vergelijking daarmee maar oppervlakkig onze bekering zoeken waarvan we zeker weten dat we die vinden zullen als we maar ernstig zoeken? Wij moeten die toch vinden en verkrijgen of wij moeten eeuwig verloren gaan en verzinken in de afgrond van allerlei gruwelijk en verschrikkelijk verdriet dat nooit eindigen zal. En anderzijds, wanneer we die gevonden hebben, zullen we zo altoos en eeuwig behouden worden en daaruit zullen we sterke troost putten zolang we hier nog in dit leven zijn. En daardoor zullen we als we sterven overgezet worden in de hemelse woningen waar we altoos en eeuwig eindeloos in onuitsprekelijke vreugde en heerlijkheid zullen verkeren. Zullen we, zeg ik, deze zo hoogst belangrijke en absoluut onmisbare zaak slechts met geringe inspanning en met geringe ijver zoeken? En zullen we toch kunnen menen dat we die van harte willen zoals dat betaamt? Dat is toch enkel zuiver bedrog?

8. Daarom, mijn ziel, laat je toch zo niet bedriegen. Denk niet dat je de hemel ooit genoeg begeert als je die niet begeert meer dan welke andere dingen ter wereld ook, meer dan iets wat je op aarde ooit zeer begeerd hebt. Denk ook niet dat je jezelf al wel genoeg ingespannen hebt om die te verkrijgen als je bij lange na niet zoveel ijver daartoe besteedt als je wel voor enige aardse dingen hebt gedaan. Je moet ook niet denken dat je ooit langs deze weg in de hemel kunt geraken. Och, nee, nee, mijn ziel, vergeet toch niet dat dit de wijze van je God is, dat Hij al degenen die Hij hiernamaals in Zijn schone hemel wil brengen, hier op aarde zeer schone begeerten geeft, zeer ernstige en aanhoudende werkzaamheden voor de hemel. Want de Mond der Waarheid heeft niet tevergeefs gezegd, dat het Koninkrijk der Hemelen geweld aangedaan wordt en dat de geweldigers hetzelfde nemen met geweld.

9. Maar, och arme, helaas, hoe weinig heb ik mijn verdorvenheid overwonnen! Wat is mijn hart toch nog verkeerd! Met wat een last van verdorvenheden verschijn ik nog telkens voor U en hoe moeilijk is het om mijn hart tot U te verheffen als ik zou moeten bidden of tot U naderen! Heere, hoe versteend en zwaar als lood ligt dikwijls mijn hart daar neer, als Uw werk gedaan moet worden. En hoe graag ik het ook zou willen openen en het tot U verheffen, wat ben ik toch onmachtig om dat te doen. Och, Heere, U kunt het toch helpen. O, hemelse Vader, liefhebber der mensen, erbarm U over mij en help mij toch. O, Heere Jezus, Middelaar en Zaligmaker der wereld, laat Uw verdiensten mij ten goede komen, laat Uw kracht mij helpen. O, Heilige Geest, Gij reiniger van alle vervuilde harten - en wat is dat een onbegrijpelijke genade - neem toch mijn hart in Uw hand en reinig het naar Uw wil, stort Uw liefde daarin, dan zal de liefde van de wereld eruit moeten en 10. Daarom, o mijn ziel, heb je ooit iets ernstig gezocht, heb je ooit ergens met volhardende ijver naar gezocht, doe dat hier ook: zoek zo de hulp van je God en nog veel meer. Want je hebt nooit in je leven een werk aan de hand gehad waaraan je meer gelegen is geweest en dat zul je ook nooit krijgen. Waarvoor wil je dan je krachten nog sparen of ontzien? Je kunt ze dus ook nooit ergens beter aan besteden of voor gebruiken. Kom dan, mijn ziel, en alles wat in mij is, zet je hier aan het werk en weet dit zeker: je zult dan voor een kortstondige moeite de volle vreugde oogsten en dat zonder ophouden.

11. Ik heb nu ook uit Uw Woord geleerd, Heere, dat ik tot op de tijd dat ik door het ware geloof de Heere Jezus, de springfontein en levende ader van alle goede en gewenste dingen heb aangenomen en zo door Hem wordt aangedaan met kracht uit de hoogte, nooit in staat zal zijn het lichaam der zonde ten onder te brengen en mij grondig tot U te bekeren. Daarom bid ik U, allergenadigste God en Vader, geef me die wijsheid en verleen me die genade dat ik niet uitstel om te geloven tot ik denk dat ik geheel bekeerd ben, maar dat ik nu toch, oprecht genegen tot U, mijn God, Die harten en nieren kent, om me van mijn dodelijke werken af te keren tot U, mijn levende God, ook probeer en tracht de Heere Jezus met het geloof aan te nemen, opdat ik door Hem - zonder Wie ik toch niets kan - in het ware geestelijke leven vorderingen mocht maken om zo'n goed voornemen uit te voeren en in praktijk te brengen. Opdat ik mezelf verzeker dat, als ik zover gekomen ben dat ik gezind ben mijn zonden te verlaten, ik dan ook vrijmoedig de Heere Jezus mag aannemen om door Hem gesterkt te worden. Want dezulken roept Hij toch tot Zich en Hij staat met Zijn armen open om hen met alle vriendelijkheid te omhelzen.

Hoofdstuk 23

De overtuigde zondaar overdenkt ernstig dat al zijn heil in de Heere Jezus Christus gelegen is en neemt zich daarom vast voor de Heere Jezus boven alles te zoeken.

1. Och, Heere, Heere, U bent alles, U bent het alleen, U hebt de woorden van het eeuwig leven om het leven te geven aan hen die in de dood liggen. U hebt de verzachtende olie van de genade om de gewonde zielen te genezen. U hebt de vreugde wijn om de bedroefde harten te verkwikken. U hebt de appelen van de troost om de versmachte gemoederen te laven. Wanneer U, Heere, Uw linkerhand maar onder mijn hoofd wilde leggen en Uw rechterhand over mijn borst slaan, zou mijn ziel zacht liggen, dan zou ze meer dan in een aards Paradijs zijn. Als U Uw vleugelen der genade over me wilde uitbreiden, zou ik goed beschermd zijn en mijn ziel zou in vettigheid zich verlustigen. Want U alleen bent toch de God van mijn allesovertreffende vrolijkheid. In Uw licht kan ik alleen het licht zien en door Uw genade ben ik wat ik ben.
2. Zie, zulk een is mijn Vriend, mijn Vriend is zulk een, o mijn ziel! Moet Hij dan ook niet redelijkerwijs al je hoop, al je liefde, de wens van je hart, het verlangen van je geest zijn, zoals Hij ook je levenskracht is, de troost en alles van je leven is? Moet je dan ook niet redelijkerwijs steeds tot Hem gaan zuchten, om Hem gaan bidden, tot Hem gaan lopen, Hem uit alle macht gaan zoeken? Moet je niet bij Hem blijven, Hem aanhangen met al de krachten van je hart, Hem omvangen en Hem zo vasthouden als je levensfontein en de enige wortel en het enige vaste steunsel van je tijdelijk en eeuwig welvaren? Behoorde dan ook niet redelijkerwijs al de arbeid van je leven, al de ernst van wat je doet, vroeg of laat, bij dag en bij nacht, zich allemaal daarnaar uit te strekken en daartoe dienstbaar te zijn om de Heere Jezus te gewinnen, om Hem te verkrijgen en Hem eeuwig bij je te houden?
3. Wat is het dan, mijn ziel, wat hapert er dan nog aan, mijn hart, wat hangt er nog om je, wat steekt er nog in je, dat je zo traag tot de Heere Jezus gaat, en dat je nog wat anders met lust van je hart, met toegenegenheid van je ziel kunt doen en volbrengen voor en aleeer je Christus terdege gezocht en met zekerheid gevonden hebt?
4. Hoe komt het dat je nog zo in een wangestalte bent, mijn hart, dat je nog door beschouwingen, door aansporingen, door voornemens, door tekenen, door middelen jezelf Jezus Christus indachtig moet maken?
5. Moest de Heere Jezus niet redelijkerwijze vanzelf steeds in je gedachten zijn? Moest Hij niet vanzelf uit de innerlijke neigingen van mijn eigen hart me voor de geest komen, me voor ogen staan? Moesten niet uit de innerlijke liefde van mijn ziel al mijn krachten, al mijn genegenheden, al mijn hartstochten op Hem betrekking hebben, Hem omhelzen, met Hem steeds bezig zijn en Hem aan blijven hangen?
6. Wel, mijn ziel, je kunt toch niet vergeten zijn dat, toen je in de dagen van je onbekeerlijkheid door sterke liefde met je hart aan je geliefde hing, het toch niet nodig was dat iemand van buiten je aan je geliefde moest herinneren? Ze kwam je vaak genoeg, ze kwam je maar al te veel vanzelf voor de geest. En, zal dan de Heere Jezus, de allervriendelijkste, de allerheerlijkste nu je lieve Heere heten, zal van Hem gezegd worden dat Hij je Liefde is en zul je voor de rest niet aan Hem denken? Zul je nog een dag langer voort kunnen leven zonder Hem met gevoel, ontroerd, innig in gedachten te hebben, aan Hem te denken, tot Hem te zuchten, Hem te begeren? Och, och, het zou zo niet zijn, mijn ziel, als je ook maar enigszins de verhoudingen in het oog hield. Het moest toch naar recht en billijkheid zo gaan, dat, hoe schoner, vriendelijker en voornamer de geliefde is en hoe meer ons aan zijn liefde gelegen is, we des te inniger

hem redelijkerwijze lief moesten hebben en hoe meer we hem van ganser harte moesten aanhangen.

7. Welaan dan, mijn ziel, bedenk eens en overdenk het ernstig: waar is nu de roem van je geloof, van je liefde, van je hoop, als je nog zo lauw van hart bent, zo koel in je genegenheid tot de Heere Jezus?

8. Had je maar zoveel ongeveinsd geloof als een mosterdzaadje om de natuur van je Heere Jezus Christus te zien, zou Hij niet heel heerlijk zijn in je ogen? Zou niet de luister van Zijn schoonheid, van Zijn vriendelijkheid, van Zijn heerlijkheid, de schoonheid, vriendelijkheid, heerlijkheid van alle personen en van alle dingen dezer wereld waarmee je hart nu vaak nog zo zeer is ingenomen, verduisteren?

9. Als je dan ook maar een klein vonkje van de geestelijke liefde in je had, zou dat niet ontstoken worden en aanwakkeren tot een grote vlam des Heeren die vele wateren niet zouden kunnen blussen? Zou dan de liefde van Christus niet alle andere liefde in je verslinden? Zou die je niet wonderlijker zijn dan de liefde der vrouwen, dan iets, wat het ook zijn mocht, wat je ooit met sterke liefde omhelsd hebt? Moest dan ook niet de liefde van Christus de maat en de regel zijn van je liefde en genegenheid tot alle andere dingen? Moest je dan ook niet die dingen het allermeest begeren die je het nuttigst zouden kunnen zijn om je tot de Heere Jezus te doen naderen? Moest je niet die personen het allerliefst hebben die het meest gemeenschap je voor te bereiden op deze heerlijke bruiloft van het gewenste Lam?

11. Welaan dan, mijn ziel, draal niet langer. Laat je ganse leven voortaan in niets anders bestaan dan: enerzijds een voortdurende wens, een voortdurend zuchten, een voortdurend opheffen van het hart, een gedurig bidden en smeken tot de Heere God Almachtig, dat Hij je toch de Heere Jezus tot je Bruidegom zou willen geven, dat Hij je toch met Hem verloven wilde in genade en trouw. Anderzijds een voortdurend zorgen, een voortdurend werkzaam zijn, een voortdurend trachten en zich bevljtigen om in alles wat je nog verder in deze wereld te doen hebt - hetzij lichamelijk of geestelijk werk - de Heere je God te behagen, jezelf welaangenaam voor Hem te gedragen door steeds van voor Zijn ogen weg te doen al je snode zonden en gebreken en alles wat Hem mocht mishagen. Voorts door meer en meer aan te doen en jezelf te versieren met allerlei schone deugden en gaven die Hem wel behagen mochten, opdat je zo op den duur nog eens verzekerd zou mogen worden dat toch de Heere Jezus de jouwe geworden is en jij de Zijne met een onverbreekbare band der liefde voor eeuwig en altoos, eindeloos. Amen.

Hoofdstuk 24

De bekeerde zondaar wenst van God de genade dat hij niets ter wereld meer lief mocht hebben dan de Heere zijn God.

1. Och, Heere, Heere, omdat ik U zozeer nodig heb en ik zonder U niet gelukkig kan zijn of me wel bevinden, geef me toch, Heere, zulk een hart en zin dat ik niet tevreden zou kunnen zijn voor ik U heb. Dat toch geen aardse goederen me zouden kunnen vergenoegen, geen vleselijk vermaak, geen wereldlijke promotie of bevordering me zou kunnen behagen voor ik U gevonden heb, mijn Heere, mijn God, mijn troost, mijn vreugde, mijn heil, mijn hulp en mijn enige hoop der zaligheid. En geef me ook, Heere, dat ik volledig tevreden mag zijn en me daarmee geheel vergenoeg, al had ik van de gewenste dingen dezer wereld geen enkele; niets, als ik U maar hebben mag. Heere, laat me dat voor altijd genoeg zijn.

2. Geef daarom ook, o Heere, dat ik voortaan niets ter wereld meer lief heb dan U en niets bemin dan in U, dan om Uwentwil. Ja, Heere, geef toch dat ik geen liefde in mijn hart zou kunnen dulden waarvan Uzelf niet de auteur en zuivere grond bent. En laat toch, o Heere, alles wat nog buiten U lieflijk schijnt te zijn, al wat zoet, al wat aangenaam schijnt te zijn, laat me dat allemaal bitter en onaangenaam zijn als het zonder U op me afkomt. Ja, Heere, laat toch alles wat me voor dezen - hetzij lief of leed - in de dagen van mijn onwetendheid mijn hart van U heeft afgetrokken, me nu allemaal alleen dienen om mijn hart meer en meer tot U te trekken, aan U te binden.

3. Laat me, o Heere, ook niet langer meer zien op de goede en gewenste dingen van dit leven zoals die in zichzelf zijn, maar laat me die zien, Heere, zoals ze van U komen, zoals Uw zegen of Uw straf daarin is. Ben ik gezond, laat me in mijn gezondheid U zien Die me gezond maakt, me gezond houdt. Ben ik ergens verheugd over, Heere, laat me in die heuglijke zaak U zien, U, Die me verheugt, me die vreugde geeft. Ben ik ergens bedroefd over en treurig, laat me U ook zien, Heere, Die me in dat droevig geval bedroeft, kastijdt. Heere, zoals U in waarheid alles in allen bent, wees het ook zo voor mij, Heere, en laat me U ook in alles wat me wedervaart, zien, kennen en erkennen.

4. Heere, werk toch juist zo in mijn hart, o mijn God, mijn heil, mijn troost, mijn vreugde, mijn hulp, mijn licht, mijn leven, steunsel van mijn hart, vermaak van mijn ziel, werk zo in mijn ziel, o Heere! Ja, Heere, laat me zo gewaar worden dat U zoeter, aangenamer bent dan alle vermaak, dan alle vreugde, dan al de genoegens der wereld, tot meer verzadiging meer vervullend dan alle rijkdommen, dan alle schatten, dan alle goederen der aarde, heerlijker, voortreffelijker dan alle hoogheid, dan alle wereldlijke heerschappij. Doe me toch zien, Heere, doe me gewaar worden dat ik aan U alleen zonder enig ander ding ter wereld voor altijd genoeg heb, dat de ganse wereld met al wat erin is zonder U voor mij helemaal niets is. Heere, bewerk mijn hart zo en niet anders, dring Uzelf zo op aan mijn ziel. Word me op die manier zoeter en aangenamer dan alle vleselijke genoegens voor de lichtzinnigen zijn, dan alle rijkdommen en goederen zijn voor de gierigaards, dan alle eer en goede naam is voor de eerzuchtigen. Geef me zo meer en meer te beseffen, o Heere, dat er geen ware zoetheid der vreugde, geen ware schat der rijkdommen, geen ware eer der heerlijkheid ergens buiten U te vinden is.

5. Dat ik dan wijs worde, Heere, en daar het toch de vaste waarheid is dat U alleen alles in allen bent, dat alle dingen zonder U toch niemendal zijn, slechts een enkel niets, laat me dan U toch boven alles zoeken. Wees U ook alleen, o Heere, de wens van mijn hart, de begeerte van mijn ziel, het verlangen van mijn geest en de verwachting van mijn gemoed en de hoop van al mijn krachten. Want wat is het toch anders, Heere, dan volslagen dwaasheid, dan razernij, hier nog iets te zoeken buiten U, omdat al mijn heil en welvaren, mijn tijdelijke en eeuwige zaligheid, alleen gelegen zijn in U.

6. En ook, Heere God, hoe zou er iets zoets, iets aangenaams, iets vermakelijks, iets heuglijks, iets genoeglijks, enige troost, enige tevredenheid kunnen zijn buiten U, Die de enige, heuglijke en vreugderijke fontein en oorsprong bent van alle genoeg, troost, verkwikking en al wat er is dat de mens zou kunnen verheugen. Zijn er dan verkwikkingen te vinden in sommige aardse dingen, is daar enige troost te bekomen in wereldse dingen? Kan de ene mens de andere wat verkwikken, de man zijn vrouw, de vrouw haar moeder, de moeder haar kind, het kind zijn moeder? Wat kunt U dan, Heere, het hart recht verkwikken, Die Zelf alle verkwikkende dingen gemaakt hebt. Zal wat spijs, wat drank enige zoetheid in zich hebben? Zal dat het hart van de mens vervullen met vreugde en vrolijkheid? En zou U, o Heere God, Die de zoetste fontein en oorsprong bent van alle dingen, Die zoet, lieflijk en aangenaam bent, niet Zelf

allerzoetst, allerlieflijkst, alleraangenaamst zijn, en het allermeest vreugde en vrolijkheid kunnen schenken aan allen die U zoeken?

Hoofdstuk 25

De gevoelige zondaar klaagt er bitter over dat hij de Heere, zijn algenoegzame God, nog zo weinig eert, en bidt de Heere vurig dat dit beter mag worden.

1. Och, Heere, Heere, wat scheelt me toch? Waar hapert het me toch, wat ontbreekt me nog, o Heere, dat ik nog zo weinig vreugde in U schep, zo weinig verkwikking in U vind? O aards hart, o dorre ziel, o vergif der zonde, o hels gemoed, die me alle smaak beneemt, die me berooft van alle geur, zodat ik noch ruiken, noch smaken, noch horen, noch zien, noch voelen, noch tasten kan die vreugde, die troost, die verkwikking die in U, mijn God, te vinden is, Die toch alles in allen is.

2. Wat is er met mij toch aan de hand, dat ik nog langer aan het schepsel blijf hangen en U de Schepper, de Heilsfontein van alle gewenste dingen vergeet? Bent U, o goede God, niet veel beter dan alle gewenste dingen die in de wereld zozeer gezocht worden? Bent U, o Fontein van alle goed, niet veel beter dan gezondheid, dan rijkdom, dan eer en roem, dan vrede, vreugde en leven? Al deze dingen zijn toch maar druppeltjes uit de grote zee der gewenste dingen die in U is. Ze zijn toch maar straaltjes van dat wonderbaar licht dat bij U te vinden is. Is dat dan de waarheid? Staat dat vast, ja, vaster dan de hemel? Wat scheelt me dan, o Heere, wat is er met me aan de hand, dat ik niet sterker naar U verlang, dat ik U niet naarstiger zoek?

3. Wat zal ik hier nog aan toevoegen, Heere, U ziet mijn hart en kent mijn ongestalte. Het mishaat U, mijn God, dat het zo met me gesteld is. En door Uw genade mishaat het ook mij. Leg het me dan niet ten laste, o Heere, maar wil het liever genezen. Wil toch reinigen door het dierbaar bloed van Uw Zoon, dat zo uitnemend al de giftige sappen der zonde verdrijft die mij dermate alle smaak ontnemen dat ik niet proeven kan hoe vriendelijk, hoe zoet, hoe algenoegzaam U bent, o Heere!

4. Wil toch in mij een gloed van liefde en een brand van vurige genegenheden verwekken, zodat ik geheel en al in liefde tot U mocht ontbranden en mezelf in genegenheid tot U geheel mocht verliezen. Geef me toch, Heere, U lief te hebben boven de zon, maan en sterren, boven de aarde en al wat erin is, ja boven de hemel en al zijn heerlijkheid. Wees Gij, Heere, voor mijn ziel kostbaarder en meer waard dan al mijn liefste vrienden, dan al mijn goederen, dan al mijn verkwikkingen, dan mijn eigen vreugde, troost, vrede en het leven. Want U toch, Heere, bent beter dan alles, dan het leven. Als ik U heb, Heere, dan is mijn leven schoon, maar zonder U is mijn leven zelfs niet beter dan een vervloekte dood en eeuwige kwelling.

Hoofdstuk 26

De ijverige christen begeert van God de genade dat hij altijd en voortdurend de Heere, zijn God, in alles wat hem overkomt, voor ogen mocht hebben en tot Hem mocht uitgaan en in Hem tevreden mocht zijn.

1. Geef, Heere, dat ik aan U denk bij dag, en mijn gedachten bij U zijn bij nacht. Wees in mijn gedachten, Heere, als ik opsta en als ik naar bed ga, als ik aan mijn werk ben of als ik er niet mee bezig ben. Wat ik doe of waarmee ik ook bezig mocht zijn, wees U

toch altijd, Heere, als een schaduw over mijn rechterhand en als een licht voor mijn ogen. Geef toch, Heere, dat mijn hart me steeds ingeeft U te gedenken in al mijn wegen, naar U om te zien, U altijd voor ogen te hebben en erover bezorgd te zijn hoe ik in al mijn doen me voor U wel mocht gedragen, U dienen, behagen en aanhangen.

2. Laat, Heere, mijn geest steeds met U spreken. Laat mijn hart tot U opgeheven zijn en mijn ziel zich steeds door uitschietende gebeden tot U wenden, mijn God, Die mijn vreugde, mijn troost, mijn licht, mijn schild, mijn levenskrachten alles is. 3. Och, dat ik U meer en meer mocht leren kennen, mijn God en Heere, Die mijn levenskracht is. Openbaar Uzelf aan mij, troost mijn ziel, opdat ik toch U mag zien, Die voor mij het licht van mijn ogen is. Kom tot mij, o vreugde van mijn geest! Verberg U niet voor mij, o troost van mijn hart! Verschijn mij in genade, U, Die het groot verlangen bent van mijn gemoed. Dat ik U toch vind, de beminde van mijn nieren. Dat ik U vasthoud, de liefde van mijn ziel. Dat ik U mag omhelzen, mijn hemelse bruidegom, mijn verheuging van buiten en van binnen en mijn enige heil, zaligheid, vreugde en troost. Dat ik U toch altijd mag genieten, dat ik U altijd bij mij mag hebben in al mijn wederwaardigheden, U, Die alleen mijn toevlucht, mijn burcht, mijn steunsel en mijn enige hoop bent in alle zwaarigheden die mij kunnen overkomen.

4. Och, Heere, geef mij een hart dat aan U denkt, een ziel die U aanhangt, een geest die U bemint. Geef mij toch, Heere, altijd een gebroken en verslagen hart voor Uw aangezicht te hebben, een verootmoedigde ziel voor Uw ogen. Geef mij, Heere, een benauwde geest, een gemoed vol droefenis, een oog vol tranen, een mond vol zuchten uit het diepste gevoel van mijn grote zondigheid voor U, mijn God. Geef me toch, Heere, een beschaamd gemoed, een verslagen ziel, een bekommerd hart uit de bewustheid van mijn ontrouw tegen U, mijn God, en tegen de Heere Jezus Christus, de bruidegom van mijn ziel, begaan in het breken van mijn geestelijke beloften in de Doop afgelegd en daarna dikwijls en telkens weer vernieuwd en bevestigd in verscheiden gevallen, maar nooit ten volle gehouden.

5. En, Heere, laat dit alles toch zo in mijn hart doorwerken, mijn ziel doorsnijden dat ik geheel en al en voorgoed in de grond van mijn hart aan de wereld mocht sterven en voortaan voor U alleen leven.

6. Geef toch, Heere, dat ik de liefde vergeet voor alle aardse dingen, voor alles wat mijn hart tot nog toe in deze wereld het meest aan U heeft ontstolen, waaraan mijn hart het meest gehangen heeft, waarin ik mijn vreugde en troost het meest buiten U gezocht heb. Laat dat nu, Heere, voor mij allemaal niets betekenen, maar wees U, o Heere, mijn God, alleen alles voor mij in allen.

Hoofdstuk 27

De ontroerde zondaar begeert nog verder door Gods liefde ontstoken te worden, en bidt dat alles wat hem wedervaart en overkomt hem steeds nader tot God mocht leiden.

1. Heere, laat toch Uw liefde zo groot, zo sterk, zo machtig in mij worden dat de liefde voor alles wat mijn hart voordien van U tot zich heeft getrokken, voor alles wat tot nog toe mij betoverd heeft, daardoor verdonkerd en verdoofd wordt.

2. Maak nu ook, o Heere, dat ik niet langer meer zozeer ontsteld ben over deze aardse dingen wanneer het daarmee niet naar mijn zin gaat. Laat mijn hart zich ook niet langer meer zo bijzonder verheugen in de wereldse dingen als het daarmee wel naar mijn zin gaat. En bewaar me er toch terdege voor, o Heere, dat ik me niet verhef wanneer het toch met die wereldse dingen wel naar mijn zin gaat. Laat me dan toch altijd bedenken,

o Heere, dat niet die dingen, maar U mijn vreugde, mijn troost en de verkwikking van mijn hart bent. Laat ook mijn hart zich niet te zeer bedroeven, veel minder nog totaal verslagen worden als de zaken hier tegen mijn zin verlopen. Geef me dan toch altijd te bedenken, o Heere, dat niet die dingen, maar U, o Heere, mijn groot loon en algenoegzame God bent en dat U mij ten volle kunt troosten en verkwikken ofschoon ik beroofd en verstoken ben van alles waarin alleen de wereld vermaak scheppen kan.

3. Doe me toch recht bedenken en ook geloven, o Heere, dat U troost hebt die alle zwarigheden te boven gaat en U toch alleen me kunt troosten en tevreden stellen ofschoon ik alles waarin ik anders al mijn troost placht te vinden moet missen. Doe me bedenken dat U alleen alles voor me kunt zijn in plaats van geld, goed, vrienden en familieleden, van kracht en gezondheid, van alles wat ik verder nodig heb. En geef me dat ik zo op 't laatst daar mag komen, o Heere, dat ik noch naar de hemel, noch naar de aarde zou vragen, wanneer ik U maar had, o Heere, Die beter is dan hemel en aarde met al wat erin is.

4. Doe me toch bedenken, Heere, dat het niet zozeer dit of dat is, dan wel U alleen, o Heere, Die me verheugt en bedroeft. Smaakt mijn eten me ooit goed, geef dan dat ik toch Uw goedheid nog veel meer mag smaken in mijn eten. Is mijn huisvrouw of mijn kind me tot vreugde, laat me bedenken, o Heere, dat U het is Die me verheugt door mijn huisvrouw, door mijn kind. Kwelt me een bepaald mens, komt me de een of andere Simeï vervloeken of onrecht aandoen, dat ik me eraan wen op te merken

o Heere, dat U me door die mens rechtvaardig komt beproeven, komt kastijden om mijner zonden wil. Laat zo altijd, o Heere, mijn hart geopend zijn voor U opdat ik me zo, o Heere, mijn God, gedurig aan U mocht gewinnen en nooit door 't genot van deze aardse dingen of ook wel door het missen ervan van U, mijn God, afgevoerd zou worden.

5. Geef toch, Heere, dat al wat me wedervaart, zoals het me allemaal van U wordt toegezonden, me weer tot U mocht leiden opdat ik zo, geheel en al, volledig in Uw liefde mocht zijn opgenomen. En dat ik door de aangename smaak van Uw liefde al het gewicht afleg en al het kwellend ongenoegen van zoveel ijdele, nietige, vleselijke en aardse lusten en begeerlijkheden die tot nu toe - zoals stormwinden een bootje plegen te schudden op de grote zee - mijn ziel zo jammerlijk ginds en weer geschud en gedreven hebben en me zulk een zeer onrustig leven hebben doen leiden.

6. En dit alles is me zo overkomen, Heere, omdat ik al te veel op mezelf gericht was, en al te weinig naar U, mijn God, heb geluisterd. Och, Heere, we zouden wel allemaal zalig willen worden, maar we willen allen zalig worden op zulk een wijs als ons dat goed dunkt. Wilt U, Heere, het zo niet doen. Wij zullen onszelf zonder bezwaar door onze aardse gezindheid en door de verwarde werkingen van ons eigen hart in het verderf brengen.

7. Och, Heere, bewaar me toch dat ik zo niet doe. Ja, Heere, geef liever dat ik mezelf geheel en oprecht verloochen opdat ik behouden word. Want, Heere, wat zou me overkomen? Zou ik tot aan de rivier van de levende wateren komen en daarvan toch niet mogen drinken? Tot onder de schaduw van de boom des levens en daarvan niet mogen eten? Zouden mijn voeten staan aan de dorpel van het huis des vredes en der vreugde, en zou ik daar niet mogen ingaan? En zou dit alles me overkomen omdat ik niet voldoende met mannelijke moed me inspande om de overhand te behouden over mijn te zeer aanklevende zonden? Zijn dat dan zulke lieve schepsels dat ik daarvoor het hoogste goed zou willen missen? Och, Heere, mijn God, laat toch die boze lust verre van me zijn. Geef toch dat ik juist integendeel graag alles in het werk stel tegen mijn boze natuur en tracht zo Uw koninkrijk in te nemen.

8. Zou het ook niet een zeer ernstig ding en een rampzalige zaak zijn dat ik, terwijl ik met een beetje meer behartiging, een iets meer verloochening me van mijn zaligheid had kunnen verzekeren, ik echter door een vervloekte traagheid en slappe toegeeflijkheid tegenover mezelf, me in gevaar breng de hemel te missen en de hel te beërven?

9. Welaan dan, mijn ziel, je moet aan de slag, je moet je juist nu nog beter inspannen voor de verloochening van jezelf, voor de overwinning van je lust, voor het verlaten of belemmeren van bepaalde aangename en gewenste dingen en manier van doen. Voorts voor het verrichten en uitwerken van sommige voor het vlees onaangename en gehate plichten. Want immers, zou het niet een vervloekte dwaasheid zijn en dolle razernij terwille van een deel beuzelingen - hetgeen alle tijdelijke dingen zijn vergeleken met de eeuwige - om een lor, om een genoeg, om een zinneprikkeling het groot gewicht der eeuwige heerlijkheid te verwaarlozen?

10. Daarom is het nu ook hoogst noodzakelijk, o Heere, dat ik mezelf geheel en al verloochen. Dat ben ik nu ook van plan te doen door Uw genade. Doe dan ook, o Heere, met me wat U belooft, zus of zo, nog meer, nog minder, nog anders en wat en hoe het allemaal ook zou mogen zijn, ik wil het me allemaal laten welgevalen. Ik wil mezelf al de schuld geven. Alleen, Heere, doe zo en nog veel meer, als ik maar zalig word. Want terwille van de zaligheid ben ik in benauwdheid.

Hoofdstuk 28

De overtuigde ziel verheft de liefde Gods boven alle liefde, en betoont dat, waar al de andere liefde onrustig maakt, alleen de liefde Gods het hart geruststelt.

1. Och, Heere, hoe vast staat hij die door het geloof op U, de vaste rotssteen steunt, op U, Die nooit verandert noch bezwijkt. Hoe veilig en hoe wel bewaard tegen alle golven en baren van deze rampzalige, onstuimige, woelige wereld, is hij die door ongeveinsde liefde zijn hart gericht heeft tot U, o Heere, Die het ware kompas is waarop ons hart zich alleen in alle rust verlaten kan.

2. Hoe zoet, hoe stil is ook Uw liefde waar die komt. Wat een gemoedsrust, wat een vrede, wat een stilte brengt die terstond in het hart! Hoe zachtjes rust die ziel die door de liefde op U rust onder de bescherming van Uw vleugelen.

3. De liefde voor alle aardse dingen is onrustig, kwellend, vol onaangename afgunst, verdenking, achterdocht, gemor van het hart en wat niet al! Och, wat een woelende zee, wat een beroering en storm is er in het hart dat met een sterke lust en genegenheid aan de wereld hangt, die toch zelf maar een woelende zee is. En hoe onrustig zijn altijd die zielen die op de aardse dingen gesteld zijn, welke nooit rust in zich hebben. Daarentegen waar Uw liefde in een hart wordt uitgestort, o Heere, wat ontstaat daar terstond een stille rust en troost in dat gezegend hart!

4. Uw liefde, Heere, is toch een liefde die niet kwelt, een liefde die niet onrustig maakt, een zuivere liefde, een reine liefde, een liefde die altijd met wederliefde beantwoord wordt, een liefde die het hart optrekt van de aarde naar de hemel, van de zonde tot de gerechtigheid, van de ijdelheid tot het groot gewicht der eeuwige heerlijkheid.

5. Och, Heere, dat toch deze liefde altijd bij me, altijd in me was! Dat ik in deze liefde kon ontbranden. Och, Heere, dat deze liefde zo sterk, zo krachtig in mijn hart wilde worden, dat mijn ganse hart, mijn ganse ziel, mijn ganse gemoed en al mijn krachten daardoor ten enenmale zo geheel verrukt mochten zijn dat er geen plaats meer zou zijn voor de liefde van de ijdele aardse dingen. En dat er geen kracht meer zou zijn om die te besteden in het beminnen van iets wat Uzelf niet bent of wat U niet bevolen hebt dat

men het om Uwentwil moest beminnen. Och, Heere, wat een rust zou ik dan hebben! Wat een vreugde en troost zou ik dan vinden!

6. Maar, Heere, het is een zeer ernstige zaak die uit onze eigen lust voortvloeit: ik voel dikwijls dat het met mij niet goed gaat bij het opvolgen van mijn eigen aandrift. En ik zie ook wel, Heere, wanneer ik mezelf zou willen verloochenen, mijn drift ten onder brengen, me geheel en al door U zou laten leiden en helemaal niet anders zou willen dan U wilt, dat ik terstond grote rust en vrede in mijn hart zou mogen hebben. En toch kan ik heel moeilijk mijn hart daartoe brengen. Hieruit maak ik dan op, o Heere, dat we krankzinnig verzot zijn op onze eigen lust. Dat we - sinds Adam zijn lust tegen Uw gebod in gevolgd heeft - als met stalen ketenen tot onze vernedering daaraan gebonden zijn. En dat we bovendien door onze verdorvenheid daarop zo verzot zijn, dat we liever verkiezen veelal kwellingen en verdriet te hebben door onze zinnelijkheid, als we die maar kunnen behouden, dan er wel aan toe te zijn, veel gemak, ja, vrede en vreugde te hebben zonder eerstgenoemde. Dit is toch een zeer verkeerde zaak, o Heere!

7. Maar wat is het eveneens een grote zaak, o Heere, dat ik weet dat U tegen al deze dingen raad weet, dat U toch mijn hartstocht weldra kunt intomen en ten goede veranderen en me veel rust en vrede in het hart kunt geven en dat wel, zodra ik maar mezelf zal verloochenen en U van ganser harte zal aanhangen.

8. Het is me ook gezegd, Heere, en ik geloof het ook: als een mens maar eenmaal zover gekomen is dat hij bij geen schepsel van deze wereld verder enig vermaak of troost zoekt dan wat Uzelf hem daarin toelaat, dan wat U hem voorschrijft, dat dan zulk een ziel pas een volkomen genoegen in U begint te smaken, Heere. Ik weet ook, Heere, dat ik 's avonds altijd grote blijdschap pleeg te gevoelen als ik heel de dag U wel heb gediend en aangehangen heb.

9. Zeker, zover de hemel de aarde te boven gaat, de Schepper het schepsel overtreft, zoveel Gij, o grote God - Die alleen beter zijt dan alles wat Gij niet zijt - alle andere dingen overtreft, zoveel verheuglijker zou voortaan mijn leven zijn dan het tot nu toe geweest is, zoveel bestendiger zou mijn vreugde zijn, zoveel zuiverder mijn troost, zoveel aangenamer mijn verkwikking, indien ik, Heere, U kon liefhebben en U alleen aanhangen en dienen. En wanneer ik anderen niet hoger of meer zou willen achten of liefhebben dan slechts voor zover ik door hen in Uw liefde en tot Uw dienst meer en meer vorderingen mocht maken en gesterkt mocht worden.

10. Wel, Heere, U hebt me bevolen dat ik U zou liefhebben boven alles en mijn naaste als mezelf en onder de mensen hen het meest die U het naast zijn. Hoe zal ik, Heere, dit alles nu doen? Moet het niet zo zijn dat Uw liefde als een grote gloed, als een alles verlichtende klaarheid in mij alle andere liefde moet verzwelgen? En dat de eigenliefde, de liefde tot mijn naaste, de liefde tot Uw verborgen die U het naast zijn, maar alleen in mij moet komen, ondergeschikt aan Uw liefde en zich daarin moet verliezen zoals de wateren als het ware verloren lopen in de zee, geheel door de zee verzwolgen worden, en zoals een zwakker licht als het ware verdonkerd wordt door het licht van de zon? Ja zo, juist zo moet het gaan. Geef me dan ook, Heere, altijd die maat te houden. Laat de zee van Uw liefde alle beekjes van de menselijke liefde in mij verzwelgen. Laat de gloed van Uw liefde alle verkeerde liefde verslinden, alle gebrekkige liefde in me zuiveren. En dat zo allengskens meer en meer alles in allen in mij mag worden, dat ik niet langer meer iets liefheb dan om Uwentwil, dan in, U: Amen, zo zij het, o Heere. Amen.

Hoofdstuk 29

De liefhebbende ziel wenst zeer dat God haar bezoekt en ze met Gods liefde steeds begiftigd wordt. Ze besluit haar leven lang met alle middelen de Heere meer en meer te zoeken boven alles wat er te zoeken is.

1. Och, Heere, wanneer zal het dan zijn, wanneer zal het uur daar zijn dat U Uw onwaardige dienstknecht zult komen bezoeken, dat U Uzelf aan mij zult komen openbaren? Dat U mij tot U zult komen trekken zodat ik U naloop? Daarnaast verlangt mijn ziel, daarop is mijn hoop gevestigd, en in de verwachting van iets van dien aard begint mijn hart zich nu ook te verheffen. Juist dit enkel verwachten en alleen al de hoop dat dit nog eens zal kunnen gebeuren, sterkt toch nu mijn hart en verkwikt reeds mijn ziel doordat ik al van te voren bezig ben en vooruit loop op die vrolijke bruiloftsdag wanneer U, de beminde van mijn ziel, mijn hemelse Bruidegom, zich zult verwaardigen Uw onwaardige dienstknecht te komen bezoeken en me zult komen omhelzen. Och, dat ik U mocht omhelzen, Die mijn ziel liefheeft! Dat ik U mocht vinden, Die ik nu bij dag en bij nacht zoek en Die ik niet wil nalaten te zoeken tot ik U gevonden heb en in mijn moeders kamer gebracht en daar omhelsd heb.

2. Ondertussen, Heere, bedenk ik hoeveel en hoe dikwijls en hoe lang U hebt staan kloppen aan de deur van mijn hart en ik de dove gespeeld heb, zodat ik niet naar U geluisterd heb, U niet opengedaan heb. Daarom is het ook rechtvaardig van U, mijn God, dat U me nu ook laat roepen zonder verhoord te worden. En omdat ik ook weet dat U de stonden en tijden in Uw hand hebt, en ofschoon U een poos Uw aangezicht verbergt, toch U tenslotte nog wilt laten vinden door al degenen die U van harte zoeken, wil ik trachten mijn ziel in lijdzaamheid te bezitten en me in te spannen om mijn hart voortdurend in Uw tegenwoordigheid te houden, Die een alles verwarmende en koesterende zon is, terwijl ik vast geloof dat, indien ik maar even zou beginnen U te verlaten, mijn hart dan terstond zou verkoelen en allengskens weer ijskoud zou worden. Daarentegen, indien ik in de tegenwoordigheid kan blijven van U, Die Uw geboden - welke steeds voor U staan - maakt tot een vlamvend zwaard, ik dan allengskens meer en meer met een geestelijke heilige verwarming zal begiftigd worden.

3. Daarom wil ik ook pogen dagelijks meer en meer vele ijverige spranken van vurige liefde Gods in me te verwekken die in me mochten ontvonken in vurig begeren en zuchten naar U, mijn God. En ik wil steeds trachten met vurige uitschietende gebeden mijn hart zo aan te wakkeren alsof ik een bijna geheel uitgedoofde kool opnieuw wilde aansteken. En ik wil dat door Uw genade zo lang blijven doen tot ik geheel in Uw liefde zal ontbranden. Ik wil, Heere, proberen honderd - ja duizendmaal per dag - indien mogelijk - tot U te zuchten en tot U te roepen tot ik U eenmaal volkomen zal gevonden en verkregen hebben.

4. Daartoe wil ik dan ook trachten, Heere, - en U, Die het willen gegeven hebt, geve me ook het volbrengen - me te beijveren om U in alle heilige werkzaamheden, ja, in al mijn verrichtingen waarin U wilt gevonden zijn, te zoeken. Als ik me afzonder om te bidden, wil ik ook trachten mijn hart af te zonderen om U te zoeken in het bidden. Als ik Uw Woord ga horen, zal ik proberen U, Heere, Die mijn ziel liefheeft, in Uw Woord te zoeken. Ja, wanneer ik aan mijn dagelijks werk ben of ergens onderweg of waar ik ook wezen mag, wil ik trachten mijn hart eraan te wennen om steeds U, mijn God, met korte, vurige gebeden te groeten en U altijd met hartsverlangen te zoeken en na te lopen. Ja, Heere, of ik in voor - of tegenspoed ben, of ik eet of drink, of ik zwijg of in gezelschap ben, of ik een of andere handel drijf dan wel iets anders doe, ik wil trachten,

Heere, mijn hart eraan te wennen dat het altijd aan U mocht denken opdat ik steeds U op het oog mocht hebben, zodat ik al mijn zaken naar Uw wil mocht verrichten en me zo benaarstigen om steeds dicht bij U, mijn God, te komen en ik eenmaal U volkomen mocht verkrijgen en zo eeuwige troost en rust voor mijn ziel mocht vinden. Ik zal me ook beijveren, o goede God, om dit altijd te doen met zulk een hartelijk vertrouwen dat ik U daarin ook zal vinden, omdat ik weet dat U tot het zaad van Jakob niet gezegd hebt, zoek me tevergeefs; en dat U mijn troost zult verdubbelen naarmate U nu langer Uw komst uitstelt.

5. Wat buigt gij u nog langer neer, o mijn ziel, en wat zijt ge onrustig in mij; hoop op God want gij zult Hem nog loven; Hij is de menigvuldige verlossing uws aangezichts en uw God. Ik geloof toch dat ik het goede des Heeren zien zal in het land der levenden. Och, Heere, hoe groot is Uw goed dat Gij weggelegd hebt voor degenen die U vrezen, dat Gij gewrocht hebt voor degenen die op U betrouwen in de tegenwoordigheid der mensenkinderen, die zullen toch nog zien het goede Uwer uitverkorenen en zich verblijden met de blijdschap Uws volks en zich beroemen met Uw erfdeel. Daarom, mijn ziel, wacht op de Heere, zijt sterk en Hij zal uw hart versterken, ja, wacht op de Heere.

6. Ja, Heere, dat is ook mijn voornemen, dat zal ik ook trachten te verkrijgen: ik zal gedurig gaan zuchten en verlangen naar U tot ik innige gemeenschap heb verkregen met U, Die mijn levenskracht is en de enige troost en verkwikking van mijn ziel.

7. O allerzoetste Bruidegom van mijn ziel, o allerzoetste Minnaar, Die heerschappij hebt over alle schepselen, wie zal mij eens de vleugelen der waarachtige wijsheid geven om tot U te vliegen en in U te rusten? Och, wanneer zal mij volkomen gegeven worden dat ik geheel ledig en onbekommerd van hart zal zijn en zal smaken hoe zoet U bent, o Heere mijn God! Wanneer zal ik me eens geheel in U en met U verenigen, zodat ik van grote liefde mezelf niet meer zou kunnen gevoelen, maar U alleen in mij?

8. Och, kom, Heere Jezus, want zonder U kan ik nu niet langer meer een rustige dag of rustig uur hebben, want U bent toch de uitverkorene van mijn ziel, mijn blijdschap en enige troost. Zonder U is ook al mijn hoop ijdel, want U bent mijn sterkte, mijn rotssteen waarop mijn arme ziel steunt.

9. Ik laat dan alle andere mensen alle andere dingen zoeken dan U, maar mij kan noch zal voortaan iets anders behagen dan U alleen, mijn God, mijn hoop en mijn eeuwige zaligheid.

10. Och, ik ben nu als krank van liefde, omhels me met Uw armen, laaf me met Uw appelen. Kom, Heere Jezus, ja, kom haastiglijk. Amen, zo zij het. Amen.

Hoofdstuk 30

De bekeerde zondaar breekt uit in een hartelijke dankzegging aan de Heere zijn God voor Zijn genade dat Hij hem gespaard heeft tot de dag van zijn bekering.

1. Heere God, hemelse Vader, hoe groot is Uw genade, hoe onuitsprekelijk Uw goedertierenheid voor mij, arme, snode, onwaardige mens. Hoe lang, hoe vaak hebt U me verdragen in de dagen van mijn onwetendheid, in de tijd van mijn onbekeerlijkheid! U zoudt, Heere, redelijkerwijs reeds lang mijn levensdraad hebben kunnen afsnijden en mij aan de verderver hebben kunnen overgeven. U had me kunnen doden bij mijn prille begin, want het gedichtsel van mijn hart is boos van mijn jeugd aan. U had me toch kunnen laten sterven in de dagen van mijn onbekeerlijkheid en me voortijdig het leven hebben afgesneden. Maar, Heere, Uw goedertierenheid en Uw barmhartigheid zijn zeer

groot over mij geweest. U hebt liever nog gedachten des vredes en der genade over me gekoesterd opdat ik behouden mocht worden.

2. Och, Heere, Heere, als ik dan bedenk - nu de ogen van Uw knecht enigszins geopend zijn om Uw vaderlijke zorg over mij vanaf het begin van mijn leven tot nu toe te zien - wat al goeds U voor me gedaan hebt, dan vind ik, Heere, dat U mij voortdurend hebt liefgehad en mij zoals een Vader zijn kind ontzien hebt. Gelijk een arend zijn nest opwekt, over zijn jongen zweeft, zijn vleugelen uitbreidt, neemt ze en draagt ze op zijn vlerken, zo hebt U mij alleen, o Heere, geleid, ik die als voor U in de baarmoeder gelegen heb en op U geworpen ben geweest van de buik mijner moeder aan.

3. U hebt me, Heere, laten leven in een land dat van melk en honing vloeit, waar zelfs de boom des levens schoon staat te bloeien, waar de stromen van levende wateren overal heen vloeien, waar de middelen der zaligheid me overvloedig zijn geschonken. Anderen hebben in duisternis en in de schaduw van de dood gezeten, maar mij is Uw zaligmakende genade en het licht van Uw Woord verschenen. Anderen hebben veel pijn, kwalen en smart gehad, maar ik ben voortdurend vrij geweest van allerlei zware ongevallen. Anderen hebben dikwijls ziek en zwak te bed gelegen, maar ik ben gezond en wel verder gegaan. Anderen hebben in gevangenis en banden gezeten, maar ik heb steeds volkomen vrijheid genoten om in en uit te gaan. Anderen hebben in grote armoede verkeerd en gebrek geleden, maar ik ben redelijk wel verzorgd geweest in al mijn nooddrift. Alzo, Heere, is Uw verborgenheid over mijn tent geweest en ik heb mijn gangen in boter gewassen.

4. Ondertussen is Uw oog steeds, van het begin van het jaar tot het einde toe, over mij geweest ten goede van mijn ziel. Wanneer ik van U afdwaalde - misleid door mijn zondige aard en door de bedrieglijkheid van deze wereld - bent U me na blijven lopen. Uw oog is steeds op me geweest, Uw zorg is over ons geweest, opdat ik maar niet al verder dwaalde. Menigmaal hebt U aan mijn hart geklopt door de geheime werkingen van Uw Geest, door uitwendige beproevingen, door allerlei waarschuwingen, om U binnen te laten en de sleutels van mijn hart U geheel over te geven. En ofschoon ik lang en vaak - och, Heere, Heere, dat 'lang en vaak' breekt me het hart - de dove heb gespeeld, dat ik al te lang en al te zeer Uw genade versmaad, Uw zaligheid veracht heb, hebt U Uw geduld niet verloren, hebt U aangehouden met kloppen, lang en vaak.

5. Ja, Heere, U hebt nog meer dan dat gedaan: U bent Uw goede middelen welwillend aan mijn hart gaan toepassen, U bent begonnen mijn ogen te openen, U hebt me de veelheid, de gruwelijkheid van mijn zonden doen zien en dat ik van al mijn zonden niets dan vernieling en ellendigheid te verwachten had. Verder hebt U dat zo toegepast aan mijn hart dat ik ben begonnen er bekommerd over te zijn en uit te zien naar hulp en troost.

6. Hierna bent U nog steeds verder gegaan, Heere, met Uw genadige werking en hebt U me ook doen zien: enerzijds de ijdelheid, de nietigheid, de bedrieglijkheid van deze tegenwoordige, vergankelijke wereld - die me nog aan de zonde verbond - anderzijds het groot gewicht der eeuwige heerlijkheid die in de toekomstige wereld bereid is voor al degenen die U van harte zoeken. En zo bent U, o Heere, allengskens begonnen mijn hart van de ijdelheid der wereld af te leiden en tot U te neigen opdat ik zo mocht behouden worden.

7. Hoe groot is dan ook Uw genade, o Heere, in dit alles over mij geweest, zodat, terwijl het zo slecht met me gesteld was zoals ik dat nu helder zie - het U liefd heeft me dat nog bijtijds te doen opmerken eer ik gestorven was; dat U het me toch hebt geopenbaard terwijl ik nog tijd en gelegenheid heb gehad om Uw toorn te ontvlieden, om mijn zaligheid terdege te zoeken. O heilige, o reine God, wat bent U ook een lankmoedig God, dat U mij, zo'n snood, zo'n zondig mens, zo lang en zo vaak verdragen hebt; dat U

mij al niet sinds lang met de voet van Uw toorn verpletterd hebt, me niet vertreden hebt in Uw grimmigheid en me niet verstoten hebt in de afgrond van het eeuwig verderf.

8. Maar, Heere, Heere, boven dat alles hebt U nog de boezem Uwer genade zeer vriendelijk voor me geopend door Uw Zoon Jezus Christus aan me te openbaren, die grote gave; door Hem me voor ogen te stellen als de allerkostbaarste parel, als de allerkostelijkste schat die in hemel of op aarde te vinden is. U hebt me toch enigermate doen zien dat de Heere Jezus waarlijk de allerschoonste, de allervriendelijkste is; dat Hij toch alleen die enige is, Die me de vergeving van mijn zonden, de genezing het me nu een tijdlang zeer van mijn gebreken - door welke bang geweest is - schenken kan.

9. Ik weet het wel, o Heere, ik weet het wel: U hebt juist daarom Uw eigen Zoon voor ons tot een Zaligmaker aangesteld om in Hem de boezem van Uw genade te openen en ons in Hem te doen zien Uw mensenliefde die de liefde van alle mensen te boven gaat, een liefde die Uw oneindige goddelijke majesteit waardig is; opdat we aldus in Christus zo'n krachtig lokmiddel en liefdesdwang zouden hebben om tot U te komen, dat ieder aan wie dit geopenbaard wordt en die dan toch wegblijft, voor eeuwig en altoos schuldig zou zijn.

10. Zo is, Heere, ook mijn hart, dat getrokken werd door de banden en zelen van Uw liefde, van toen af begonnen in Christus volkomen naar U om te zien, nadat ik de heerlijkheid, algenoegzaamheid en vriendelijkheid van Jezus Christus begon op te merken. Van die tijd af is ook de liefde tot de wereld in mij begonnen te versterven en mijn hart is begonnen meer en meer naar U, mijn God, te trekken. Ja, sinds U, o genadige God, om Christus wil bent begonnen in mijn hart te schijnen om mij te geven verlichting der kennis van Uw heerlijkheid in het aangezicht van Jezus Christus, ben ik ook begonnen al die dingen schade te rekenen en acht die drek te zijn om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus, mijn Heere. En van toen af - geloofd moet U daarvoor zijn, Heere mijn God, van nu aan tot in der eeuwigheid - van toen af heeft toch het werk van mijn bekering een aanvang genomen. Sinds de Heere Jezus schoonheid in, mijn ogen begon te krijgen, zijn alle dingen van deze wereld, waardoor ik voorheen zo jammerlijk misleid werd, van nul en gener waarde in mijn ogen geweest; ze hebben niet langer meer zo'n verleidende kracht in mijn ziel gehad om mij van U af te leiden en naar de wereld toe te leiden, als voorheen.

11. Zo is ook waarlijk, o Heere, dit de kern van Uw genade, dat U Uw eigen geliefde Zoon niet gespaard hebt om mij te sparen; ja, dat U Hem hebt willen overgeven in de dood om mij te verlossen van de dood. O, wonder boven wonder: de Zoon van God wordt een Zoon des mensen om mij arm mensenkind tot een kind van God te maken. De Levensvorst sterft de dood om mij, die een kind des doods was, te maken tot een erfgenaam van het eeuwige leven. Och, Heere, Heere, wat zag U in me of wat verwachtte U van me dat U zulke grote dingen voor me hebt willen doen?

12. En, Heere, hoe lankmoedig verdraagt U me nog steeds maar weer. Als ik verzuim U te dienen, verzuimt U toch niet mij te verzorgen. Als ik het vlees volg zendt U me toch Uw Geest na. Als ik van U af loop, komt U me toch nalopen. Is dat voor de grote God een manier om met een slecht mens te handelen? U gedraagt U, o Heere, niet alsof ik U, maar alsof U mij nodig hebt; niet alsof mijn zaligheid in Uw heil, maar alsof Uw heil in mijn zaligheid gelegen was. Hoe dikwijls heb ik daar met mijn gedachten voor U, Heere, liggen worstelen en dat ik niet verder kwam, maar telkens en telkens weer door afzwervende gedachten of dodigheid des harten daarin bleef steken zonder dat mijn hart zich heeft willen oprichten en zich recht tot U heeft verheven. En toch, Heere, bent U me reeds menigmaal juist dan te hulp gekomen en hebt me zelfs nog enige troost daarna doen genieten! Hoe heb ik U meestal maar flauwhartig, maar slap gediend in alles wat ik gedaan heb, zodat zelfs het beste wat ik deed U stof genoeg heeft gegeven om Uw

aangezicht van me te wenden, om me van U te verstoten. En zelfs dan nog hebt U me steeds verdragen en nog liefderijk gezegend. Och, Heere, wat ben ik en wat is mijn huis dat U mij zo vriendelijk zoudt behandelen! Voorwaar, groot is in alle opzichten Uw genade over me. Och, dat nu mijn dankbaarheid ook maar groot zou zijn!

13. Kom dan, mijn ziel, kom aan, heb je ooit in je leven met hartelijke ontroering iemand gedankt voor een of andere weldaad die je ontvangen hebt, doe het hier nu de Heere, jouw God, Die je ziel 't leven geeft en niet toelaat dat je voet wankelt. Vergeet het nooit, mijn ziel; de banden van de dood hadden je omvangen en de angsten der hel hadden je getroffen, je vond benauwdheid en droefenis, maar je riep de naam des Heeren aan, zeggende: Bevrijd mijn ziel, en Hij heeft je ziel gered van de dood, je ogen van tranen, je voet van aanstoot. Loof daarom de Heere, mijn ziel, en al wat binnen mij is Zijn heilige naam, loof de Heere, mijn ziel, en vergeet geen van Zijn weldaden; Die al je ongerechtigheid vergeeft, Die je kroont met goedertierenheid en barmhertigheden.

14. Och, Heere, Heere, U bent alleen waardig dat alle mensen U zouden dienen. Ja, alle harten der mensen moeten redelijkerwijs met ongeveinsde liefde en genegenheid tot U gericht zijn; alle tongen der mensen moeten voor U spreken, alle voeten voor U lopen, alle krachten ten dienste van U bereid zijn. U, Heere, hebt ze allemaal gemaakt, U alleen bent ook waardig dat ze U onderdanig zouden zijn.

15. Hoe komt het toch, Heere, hoe komt het, dat de wereld weliswaar dat alles nog krijgt, en dat U, o grote God, zo'n kleine plaats in onze harten ontvangt? Hoe komt het toch, Heere Jezus Christus, hoe komt het toch, dat U zelfs door ons, Uw gereformeerde christenvolk, nog op zo'n zwakke wijze gediend wordt? Wie zal dat ijverig doen als wij, die ons de verlost des Heeren noemen, die ons erop beroemen geroepen te zijn uit de duisternis tot Uw wonderbaar licht om Uw deugden te verkondigen, het niet doen? De heidenen, de Turken, de Joden zullen het niet doen. Wie zal het dan doen, Heere Christus, indien wij, christenen, het niet doen? Hoe komt het dan, Heere Jezus, dat U nog maar op zo'n zwakke wijze door ons gediend wordt? Het komt, Heere, doordat we verzuimen onze ogen te openen om Uw heerlijkheid te zien, om 's werelds nietigheid op te merken.

16. Immers, Heere, wat mij betreft: dit staat nu vast besloten in mijn hart dat ik voortaan voor U wil leven en voor U wil sterven, en al mijn krachten voor Uw dienst gereed houden. Heb ik een verstand om iets te begrijpen, dan wil ik het gebruiken om Uw bedoeling uit Uw Woord te verstaan. Heb ik een wil om iets te begeren en te beminnen, dan wil ik die gebruiken om U te begeren en Uw wetten te beminnen. Heb ik bepaalde zintuigen en lichaamsdelen om iets te doen en tot stand te brengen, dan wil ik die allemaal besteden om Uw werk te doen, om Uw eer te verbreiden zo lang als ik leef, zo lang als ik hier ben.

17. Moest ik dat ook niet doen omdat U, o Heere mijn God en Zaligmaker, voor mij mens hebt willen worden en al die grote dingen voor mij hebt willen doen en al die moeilijke zaken voor mij hebt willen lijden?

18. Och, Heere, hoe bezwaart het me nu ook dat ik zoveel schone dagen van mijn leven heb laten verlopen zonder U, mijn goede en genadige God te kennen, zonder U lief te hebben en te dienen. Och, Heere, ik zie nu wel dat mijn leven niemendal waard geweest is al die tijd dat ik zonder U heb geleefd.

Ik zie immers dat al mijn ijver, werk en moeite niets geweest is dan volslagen ijdelheid, die ik besteed heb zonder op U te zien, o Heere, zonder naar U te vragen, zonder U daarin te dienen.

19. Ik neem me dan nu ook voor, o Heere, in de weg van dankbaarheid al mijn krachten met alle ernst steeds te dwingen zich op u, mijn Heere en mijn God, gericht te houden. Ik wil, Heere, dat mijn geheugen U en Uw bitter lijden steeds in gedachten houdt; dat

mijn verstand voortdurend bezig is met de overdenking van Uw heerlijkheid; dat mijn wil alleen op U gericht is en dat al mijn genegenheden naar U uitgaan en met voortdurende trekkingen één voor één op U gericht zijn. Ik wens dat U nooit uit mijn gedachten zult zijn; dat ik toch mag delen in de gestadige trekking van Uw liefde. Ja, Heere, ik wil daartoe bezig zijn dat ik, wat het ook zij, in alles wat ik doe, niet alleen als ik bid of met een andere geestelijke oefening bezig ben, maar met welk werk ik ook bezig mocht zijn, altijd het oog op U geslagen mocht hebben en mijn hart altijd dicht bij U mocht houden.

20. Eveneens beklaag ik nu, o Heere, mijn onbeheerstheid als ik mijn hart, wanneer het al eens betamelijk in Uw tegenwoordigheid onder Uw geleide gekomen was in het bidden, mediteren of in een of andere heilige oefening, vaak zo onverwacht daaruit weer verloren heb tengevolge van allerlei van buiten zich voordoende oorzaken. En ik beklaag me dat ik me al die vriendelijke banden en zelen der liefde waarmee ik dan in het bidden of enige andere geestelijke oefening als het ware aan U, mijn Heiland en Zaligmaker, met het hart verbonden was, zo gemakkelijk en botweg heb laten afsnijden door een of andere tussenbeide komend werelds voorval. Ik had er toch meer bevreesd voor moeten zijn dat die vriendelijke aandoeningen - die als banden en zelen van Uw liefde mijn hart aan U vastbinden wanneer ik in ijverige gebeden of in godsdienstige overpeinzingen ben - in mij zouden verkoelen of vergaan dan dat mijn levensdraad zou zijn afgesneden. Immers, Heere: Uw goedertierenheid is mij beter dan het leven en U bent toch mijn levenskracht en mijn troost. U bent toch, Heere, de weg, de waarheid en het leven. Zonder U te zijn betekent in de dood te liggen, maar U te hebben is het eeuwige leven te genieten. 21. Geef me daarom, o Heere, dat ik steeds met een voornemen des harten bij U blijf. En ofschoon de satan met allerlei list en geweld me van U zoekt af te scheuren, sta me toch bij, o Heere, houd toch Zelf mijn hart vast door de hand van Uw Geest opdat ik in der eeuwigheid van U niet wijk. Geef me toch, Heere, tegen alle aanvallen van de satan machtig te worden in U, mijn Heere, en in de sterkte van Uw kracht opdat ik staande mocht blijven in alle boze verzoeken.

22. Omgord daartoe, o mijn Heere en mijn God, mijn lendenen met waarheid en doe mij aan het borstwapen der gerechtigheid, schoei mijn voeten met bereidheid van het Evangelie des vredes; geef mij in mijn linkerhand het schild des geloofs, waarmee ik al de vurige pijlen van de boze zal kunnen uitblussen; zet op mijn hoofd de helm der zaligheid, namelijk de hoop van het eeuwige leven, en leg in mijn rechterhand het zwaard des Geestes, hetwelk is Uw Woord, waarmee ik mijn oude mens het hart zou kunnen doorsteken, mijn aardse leven doden en de verwarde samenknoping der ongerechtigheid in mijn hart vaardig afsnijden. Leer me dan ook goed wachthouden, leer mijn vuisten oorlog voeren en mijn handen strijden. En dat mijn gebed in alle opzichten mijn werk mag vergezellen. Help mij op die wijze, o Heere, mijn Helper in de nood, mijn Levenskracht, mijn enige Sterkte, opdat ik in de weg van dankbaarheid mijn leven lang U trouw mag aanhangen, Uw strijd strijden en zo eeuwig behouden mag worden.

23. Och, Heere God, hemelse Vader, laat Uw knecht toch deze lust en dit hart eeuwig behouden en wil het goede werk dat U door Uw Geest in mij begonnen bent genadig voleindigen tot op de dag van Christus Jezus. Laat mij, Heere, ook dikwijls een gelegenheid vinden tot overtuiging, tot prikkeling, tot aansporing door het opmerken van de ijver waardoor zelfs vele eenvoudige harten en ongeleerde lieden bezielde zijn, om mijn zeer onverschillig hart ook wakker te maken en aan te porren tot een grotere ijver opdat ik U, o Heere, ijverig van geest al de dagen mijns levens recht mocht dienen.

24. En Gij, Heere Jezus, allerzoetste, allervriendelijkste, allergenadigste Heere, verlaat me toch niet. Zie me toch met genadige ogen aan, mijn hart gaat uit tot U, Heere Jezus,

mijn hart gaat uit tot U, trek het toch meer tot U, zodat het eeuwig bij U blijft, o Heere Jezus, de enige Troost van alle bekommerde zielen, de Hoop der wereld, de Vreugde des hemels, het Leven van mijn leven, de Kracht van mijn kracht, mijn enige Heere, mijn Vriend, mijn Troost, mijn Vreugde, mijn Leven, mijn Wezen, mijn Alles in allen. Wees me toch goedgunstig, Heere, verberg Uw aangezicht niet langer meer van mij, drup toch in mijn hart een druppel van Uw zuiverend bloed, dan zal het vuile, stinkende moeras van mijn zonden helder en rein worden als een zuivere fontein die schoon daarheen stroomt.

25. Wil ook, o Heilige Geest, Trooster van alle bekommerde harten en Zaligmaker van alle zondige zielen, wil me toch ook met genadige ogen aanzien, wil toch bij me zijn met Uw genade en met Uw zuiverende kracht. Ontwaak, noordenwind en kom, gij zuidenwind, doorwaai mijn hof, dat zijn specerijen uitvloeien. Ja, Gij Trooster der zielen, kom, kom toch bij mij, zonder van mij te scheiden. Dat toch Uw genade en macht groot worden over mij opdat ik met Uw kracht bekleed, door Uw hand geleid, voortaan de weg Uwer geboden mocht lopen en niet ophouden tot ik in Uw eeuwige woning kom, waar alle tranen van mijn ogen zullen worden afgewassen, waar de volheid der vreugde is en lieflijkheden eeuwiglijk en altoos. Amen, zo zij het, Heere! Amen.

Een bijzonder gebed over het lijden van Christus

Enige tijd geleden hoorde een huisvader op een donkere stille morgen juist toen hij was opgestaan de stem van een van zijn huisgenoten zeer ontroerend spreken. Hij kwam naderbij en merkte dat het de stem was van iemand die bad. Hij luisterde toe en hoorde zo een deel van het gebed dat in alle ernst op de volgende manier werd gedaan en dat nuttig is om overdacht te worden als wij ons gereed maken aan het Avondmaal des Heeren te gaan, waar wij de gedachtenis van het lijden en sterven van onze Heere Jezus Christus vernieuwen.

1. O, Heere, ik heb bijna even slecht met U gehandeld als Judas. Ik heb nu en dan Uw vriendelijke werkingen gevoeld, en toch heb ik U gekruisigd. Mijn zonden hebben U verraden, mijn zonden hebben U vervolgd, mijn zonden hebben U het bloedig zweet uitgeperst, mijn zonden hebben U gevangen genomen. Och, zonde, zonde, zonde - monster, wat heb je al kwaad gedaan! Wat, mijn allerliefste, mijn grote Heere en Koning, ligt U daar zo te zwoegen op de aarde! Och, dat hebben U mijn zonden gedaan. De zware last van mijn zonde heeft U ter aarde neergedrukt. Mijn liefste Heere, ligt U daar, mijn liefste hart, terwijl van U zweetdruppels bloed op de aarde aflopen. Och, ik, boos mens, ik lelijk, ondankbaar schepsel, ik, ja, ik heb met mijn zonden U zo in het hart geraakt dat U het bloedig zweet aan alle kanten zo uitbreekt.

2. Och, mijn allerliefste Heere, was ik maar in zo'n gemoedsgesteldheid bij U geweest toen U zulk bitter lijden moest ondergaan om mijnentwil. Ik zou me naast U hebben neergebogen. Ik zou me naast U hebben neergeworpen op de aarde. Ik zou Uw bloedig zweet met mijn tranen afgewassen hebben. Ik zou Uw druppels bloed die op de aarde neervielen in mijn handen hebben opgevangen. Ik zou mijn zondige borst daarmee gezalfd hebben. Ik zou me ook met U gevangen hebben laten nemen. Ik zou me met U hebben laten binden. Met U, allerliefste Heere, zou ik me hebben laten veroordelen. Met U zou ik me hebben laten kruisigen. Ik zou met U gestorven zijn, en dan zou ik met U geleefd hebben. Dit bedenk ik nu zo, Heere, en hiertoe gevoel ik mijn hart bewogen. Ik ben ervan overtuigd dat het zo ook behoorde. Ik geloof dat ik het ook zou hebben gedaan.

3. Daarom, o Heere, mijn God en Zaligmaker, de hoop van mijn leven, de vreugde van mijn hart, omdat ik dit alles zou gedaan hebben als ik bij U geweest was in de Hof, wil ik dat nu doen: ik wil nu proberen dit alles aan mijn oude mens te doen, die U dat bange lijden heeft aangedaan.

4. Ja, jij boze zonde, jij vermete zonde, jij moet er nu aan. Jij zult me mijn Heere en Zaligmaker niet meer opnieuw gaan kruisigen. Jij moet zelf gekruisigd worden. Mijn Heere, mijn lieve Heere Jezus moet niet langer lijden, jijzelf moet nu lijden. Hij mag niet langer meer in het stof der aarde gedrukt liggen, jij moet zelf tot in het stof vernederd worden. Mijn Zaligmaker mag geen druppels bloed meer zweten die op de aarde neervallen. Jij moet die zelf zweten, jij bent het die kwaad gedaan hebt. Mijn Zaligmaker mag niet meer gevangen, gebonden, beschuldigd, veroordeeld worden. Mijn Zaligmaker mag niet langer meer aan het kruis blijven, Hij moet daar afkomen, jij moet daaraan; want niet Hij, maar jij bent het die al dat kwaad gedaan hebt, die de toorn Gods hebt ontstoken, de Heilige Geest hebt wederstaan. Jij bent het die Gods wet hebt verbroken, Gods beeld hebt geschonden. Jij, jij bent daarom het schepsel dat moet gekruisigd, dat moet gedood worden. Jij zult bij mij niet langer als een koning op zijn troon in mijn hart zitten. Jij zult op het rad gelegd worden, jij moet nu uit mijn hart, en Christus moet erin komen. Jij moet sterven en Hij leven. De Heere Jezus sprak aan het

eind van Zijn leven deze laatste woorden: Het is volbracht. Ik spreek dit ook uit voor mijn God: Het is besloten, het staat bij mij vast: al mijn lievelingszonden moeten aan het kruis gehangen worden, die moeten door mij vervolgd worden, die moeten in mij sterven en Christus moet in mij leven.

Dit alles ongeveer werd gezegd met zulke of soortgelijke woorden en zeer grote, innerlijke ontroering. Daarna sprak het bewogen gemoed, terwijl het de draad weer opnam en als opnieuw adem schepte en, naar het zich liet aanzien, de ogen van zijn ziel door de kracht van het geloof op de Heere Jezus Christus sloeg zoals Hij daar in Zijn lijden verkeerde:

5. Wat zie ik? Wat merk ik? Wat gebeurt daar? Wat doet men daar? Wat . . . ! O, Gij mijn levenskracht, de hoop van mijn ziel, de vreugde van mijn hart! O, Gij mijn allerliefste hartelijk beminde Heere, ligt U daar op Uw buik als een worm in de aarde te wroeten, Gij Die toch zeker behoortet te zitten als Koning des hemels ter rechterhand van God de Almachtige Vader! Och, Heere Jezus, wat zie ik nog meer? Ligt U daar, mijn lieve Heere? Ligt U daar druppels bloed te zweten die op de aarde neervallen, Gij Die behoortet te zwemmen in de stroom der vreugde? Wat, wordt U, mijn Profeet, mijn Priester, mijn Koning, mijn Middelaar, wordt U beschuldigd? Wordt U veroordeeld? En lijdt U dit alles, U, Onschuldige, U, Rechtvaardige, voor mij, zondige, voor mij, onrechtvaardige? En ben ik niet dieper bewogen? Ben ik daarover niet dieper ontroerd? Och, snood, boos hart van mij, hoe komt het dat je jezelf niet dieper schaamt over zulke dodigheid van je, over zulke ongevoeligheid als bij een dier? Ja, Heere, wordt U aan het kruis genageld ter wille van mijn zonden, en zullen mijn zonden dan toch in mijn hart op de troon zitten? Wordt U gedood om mijn zonden, en zal ik toch in mijn zonden leven? Och, Heere, Heere, verre zij toch zulk een boze neiging van me! Dat Turken, heidenen, Joden onverschillig over dit alles heenlopen, maar zal ik, christenmens, zal ik, die me beroem door Uw bitter lijden het eeuwig verblijden te zullen hebben, zal ik zo doen? Dat zij verre!

6. Ja, hoe meer ik merk dat U voor mij geleden hebt, des te meer ik me moet inspannen om nu ook zelf in het vlees te lijden, om mijn zonden te doden. Och, och, zou ik dan zo'n verkeerd christenhart willen hebben dat anders zou begeren? Wat zou dat anders zijn dan de Heere Christus opnieuw kruisigen? Neen, mijn zonde, je zult de Heere, mijn God en Koning, mijn allerliefste Zaligmaker en Bruidegom niet langer meer opnieuw kruisigen. Neen, boze zonde, je zult niet meer in me heersen. Kan ik je niet helemaal kwijt raken, je zult toch geen heerschappij meer in me voeren. Dat is nu gedaan. Ik zeg je heel mijn dienst op en geef me nu geheel aan Christus over.

7. Och, Heere, nu komt U mij na aan het hart, nu heb ik U als in mijn ziel. Ik wil U vasthouden, ik wil U niet laten gaan tot U mij gezegend heeft. Och, Heere, Heere, raak nu mijn tong aan met een vurige kool van het altaar, dan zullen mijn lippen Uw lof verkondigen. Geef me een nieuwe geest, dan zal ik Uw geboden houden. Geef me het zwaard des Geestes in mijn hand, dan zal ik dapper voor U tegen de zonde strijden. Schrijf Uw wetten in mijn hart en ik zal die tot uitdrukking brengen in mijn leven.

8. Och, Heere, wanneer ik U voorheen met gal en alsem gespijsd heb, zal ik nu het allerlieflijkste U opdragen, waar Uw ziel vermaak in heeft: het reukwerk der heiligen, de offerande der barmhartigheid, de vrucht der lippen, en alles wat U aangenaam mocht zijn en alles wat U mocht welgevallen wil ik U geven, U zult het ook hebben, Heere.

Zo luidde dit gebed als van iemand die Gode uitzinnig was en toch voor de mensen gematigd van zinnen, 2 Korinthe 5 : 13. Die leidt ook een zedig, stil, nauwgezet en stichtelijk leven. Immers, het bovengenoemde gebed verwekte in de ander de volgende nabetrachtingen.

Eerste nabetrachting:

Deze bevat een christelijke beschouwing van de heerlijke staat van de eenvoudigen die hun harten bewogen vinden om de hemel te zoeken; boven al de groten en de wijzen van deze wereld, die slechts het tegenwoordige zoeken.

1. Och, Heere God, hemelse Vader, het is toch zo: er is wel een geest in de mensen, maar de adem van de Almachtige maakt hen verstandig. Zo zie ik het nu ook, Heere: die de Heere verwachten, zullen de kracht vernieuwen; ze zullen opvaren met vleugels gelijk de arenden; ze zullen lopen en niet moede worden, ze zullen wandelen en niet mat worden. Als ook Uw Geest over de mens wordt uitgestort uit de hoogte, wordt zijn woestijn als Eden, ja, dan beginnen onze zonen en dochters te profeteren; dan wordt Uw Koninkrijk geweld aangedaan, en de eenvoudigen die met Uw Geest zijn aangejord, nemen het met geweld boven alle groten en geleerden. Ja, ze dringen door de enge poort, en hoezeer ze tegengestaan worden door al de duivelse machten en poorten der hel, ze willen het toch niet opgeven. Ze rusten niet voor ze erin komen.

2. Ja, Heere, zo gaat het met die zielen die zover voortgeleid zijn door de vinger van Uw Geest dat ze een levendig gezicht hebben gekregen van Uw hoge majesteit, van de verschrikkelijkheid van de hel, van de blijdschap van de hemel. Ze hebben door de inprenting van Uw Geest in hun hart een diep gevoel, een duurzaam besef gekregen dat al deze dingen hen in 't bijzonder in de hoogste mate aangaan en betreffen. Dit, ja, dit maakt hun harten werkzaam om Uw gunst en hun zaligheid met alle macht uit te werken. Ja, het levendig besef van de voornoemde dingen prikkelt hun harten meer dan alle geleerdheid, kennis, wetenschap van de allerdiepste leerstukken van de godsdienst, waarin dit levendig besef niet aanwezig is, wel pleegt te doen bij de geleerdste en wijste mensen van de wereld. 3. Het is ook zeker dat, wanneer we de hemelse blijdschap zouden zien, wanneer we eens terdege de heerlijkheid van het toekomstige leven in 't oog konden krijgen, we er dadelijk van overtuigd zouden worden dat alle gewenste en begeerlijke dingen op aarde - door het volgen waarvan we ons in gevaar brengen om de hemel te verliezen - als niets zijn en geenszins opwegen tegen de heerlijkheid van de hemel. Zagen we eens de verschrikkelijkheid van de hel, dan zouden we onmiddellijk bevreesd en overtuigd worden dat alle dingen van deze wereld waarvoor we bevreesd en schuw waren - waardoor we, als we ze nalaten ons in gevaar brengen in de hel te zullen vallen - geenszins te vergelijken zijn met de benauwdheid der hel. En bedachten we daarbij dan nog eens terdege: enerzijds dat de zonde alleen ons van de hemel berooft, anderzijds dat de Heere Jezus alleen ons van de hel kan verlossen ende hemel kan doen verwerven, we zouden dan meer dan duizendmaal er ten volle van overtuigd worden dat het de grootste dwaasheid ter wereld is, nota bene met het doel om de zonde te volgen, Christus voorbij te lopen. Het is toch de enige wijsheid in de wereld de zonde te verlaten om Christus te gewinnen.

4. En daar vele eenvoudigen van hart dit duidelijk zien, nemen ze het Koninkrijk Gods met geweld in - terwijl vele groten en geleerden daar oppervlakkig op blijven staren of het nutteloos bespiegelen - want dat levendig besef stelt al hun krachten in het werk zodat, indien er iets in hen is om de hel te kunnen ontvliesen en om de hemel te bemachtigen dat alles daar dan gereed staat, zeer vaardig en vol ijver om te vliesen van de toekomstige toorn en om de voorgestelde prijs der hemelse heerlijkheid na te jagen.

5. Zou het redelijkerwijs zo niet gaan? Wat denken we toch wel? Is dan de eeuwige zaligheid zulk een geringe zaak? Is de eeuwige verdoemenis zo licht te achten dat we nog iets ter wereld ernstiger, oplettender en met voortdurender ijver zouden zoeken dan het ontvliesen van de toorn van de allerhoogste God, dan het verkrijgen van de gunst

van onze Heere, Die beide, ziel en lichaam, in de hel kan werpen of verheffen tot in de schone hemel, de plaats van eeuwige vreugde en heerlijkheid?

6. Is dan ook de bevinding van zoveel jaren die we al geleefd hebben, niet in alle opzichten voldoende geweest om ons te leren dat de wereld vergaat en haar begeerlijkheid, en dat al de mooie dingen van de wereld, los van de beschouwing van het hemelse koninkrijk, slechts ijdelheid en enkel bedrog zijn? Waarom willen we dan toch langer wachten en onze levenskracht besteden daar waar geen heil is?

7. Och, Heere, Heere, hoe gelukkig is dan ook die ziel en hoe zalig dat hart dat U de ogen opent om de onzichtbare dingen te zien van de toekomstige wereld waar het allemaal om gaat. Om toch op te merken dat in U, de onzienlijke God, al hun heil en geluk aanwezig is. Dezen beginnen dan ook een hart te krijgen om, terwijl heel de wereld enkel zijn geluk en zegen van de wereld verwacht, van dat wat men voor ogen ziet en met zijn verstand begrijpen kan, zij daarentegen al hun heil, geluk en welvaart zowel tijdelijk als eeuwig, enkel van de onzienlijke God verwachten, Die het ook alleen geven kan. En aldus kloppen deze eenvoudige harten aan de juiste deur, terwijl de rest de springader van het levende water verlatende, zichzelf bakken uithouwt, gebroken bakken die geen water houden.

8. Dezen zijn ook - hoe de wereld er ook over oordeelt - de enige wijzen en de enige voortreffelijken van de wereld. Alle wereldwijzen en alle aanzienlijken van het land die dit niet hebben, zijn slechts enkel dwaze, geringe en onbeduidende mensen in vergelijking met deze harten die niet tevreden te stellen zijn dan met een hemels koninkrijk, dat bovendien nog eeuwig duurt. Want, terwijl de grootsten van deze wereld hun harten nauwelijks eens verheffen boven de poorten van hun paleizen waarin ze wonen en zich laten vergenoegen met een tijdelijke en spoedig verdwijnende schaduw van de tegenwoordige wereldse heerlijkheid, hebben dezen daarentegen zulke hoge verheven harten boven alles wat in de wereld genoemd wordt, dat ze, terwijl ze al de heerlijkheid van deze wereld veronachtzamen en er zich boven verheffen - waaraan zovelen blijven hangen - niet tevreden kunnen zijn voor ze door God Zelf - de Koning der koningen, de Heere der heren, de rechtvaardige Heerser der ganse aarde - bij Hem opgenomen zijn in Zijn Huis, onder de vriendelijke vleugelen van Zijn heilzame en heerlijkmakende genade.

Tweede nabetrachting:

Deze bevat een dankzegging, schuldbelijdenis en eis tot meer ijver, overeenkomstig de ijver die bij sommige eenvoudigen zo treffend valt op te merken.

1. Ik dank U ook, mijn Heere en mijn God, dat U mij - die anders al heel sterk zijn hart zou hebben geneigd tot de ijdelheden van deze tegenwoordige wereld - nog bijtijds enigermate de ogen hebt geopend om ook te zien hoe nietig alles is waaraan de lieden van deze wereld zo blijven hangen. En dat U mij enig besef van genoemde zaken hebt geschonken om die ook ter harte te nemen, ofschoon dat door mij nog maar in grote zwakheid gebeurt en helemaal niet met zo'n ijver als het gewicht van de zaak redelijkerwijs wel vereiste.

2. Want, Heere, mijn God, ik word, och arme, toch nog al te zeer gewaar dat, ofschoon ik sommige dingen meen te beseffen, hoe levendig ik die soms ook schijn te hebben ondervonden, er toch iets in mij is wat tegenstreeft en me zo in bedwang houdt dat ik soms nauwelijks een stap voort kan gaan op Uw wegen zoals me dat betaamt. Dit doet me dan dikwijls verstomd staan vanwege de dodigheid van mijn hart en dat ik zo traag

en nog zo lauw kan zijn terwijl ik zo'n groot gewicht der eeuwige heerlijkheid door Uw genade in 't oog heb gekregen en de nietigheid van de wereld voldoende heb gezien.

3. Als ik dan, Heere, ook nog hier en daar eenvoudige en ongeleerde mensen ontmoet - wat me vaak gebeurt door Uw genade tot mijn overtuiging - van wie ik merk dat ze vervuld zijn met zulk een levendig gevoel van Uw hoge majesteit en van de zaken van Uw dienst en van hun zaligheid dan sta ik dikwijls zeer verbaasd en schaamrood voor U, mijn God, over de dodigheid, traagheid en lusteloosheid van mijn zondig hart. En terwijl ik - overeenkomstig de middelen en de kennis die U mij gegeven hebt - behoorde uit te stijgen boven alles wat wereld genoemd wordt, lig ik nog vaak te kruipen in het slijk der aarde en kan amper overeind komen. Dit, dit, Heere - dat weet U, Die alle dingen weet - is voor mij een blijvende smart, een voortdurende droefenis des harten. Dat is voor mij immers alle dagen een oorzaak van vernedering, dat ik overeenkomstig de aard van mijn beroep en de overvloed van middelen die ik mag hebben, toch zo weinig ben gevorderd in de geestelijke gaven, in de dingen die des Geestes Gods zijn, waarin toch het merg en de geest, de kracht en het leven van het ware christelijke geloof gelegen is. En dat ik nog zo weinig gevorderd ben in die verheven en voortdurende verrukking en intense gemoedsaandoeningen en verlangens naar U, mijn God, en naar de Heere Jezus, Die verreweg de waardigste is op Wie al mijn krachten enkel en alleen zouden moeten steunen.

4. Toch, Heere, mijn goede en genadige God, verheft mijn ziel zich menigmaal tot U in de voortdurende hoop en de gestadige verwachting dat U ook eenmaal Uw dienaar genadig zult aanzien en komen bezoeken met Uw genade en verlossen van zijn gebreken. Want ik voel toch vroeg en laat, 's morgens en 's avonds, overdag en 's nachts mijn hart dikwijls naar U trekken waar ik me ook bevind en waarmee ik ook bezig ben.

5. Maar toch, Heere, is het op die manier nog niet wel met me. Want ofschoon ik steeds aan U tracht te denken, denk ik toch niet aan U met zulk een eerbied, met zulk een ontroering als ik wel weet dat U waardig bent en dat ik schuldig ben. Maar, Heere, ik mag het daar niet bij laten, ofschoon mijn hart daar terneer ligt, mag ik het daar niet laten liggen. Al wil het niet overeind komen, ik moet toch zien het overeind te krijgen, anders zou het maar steeds dieper en dieper zinken, het zou zelfs op den duur door traagheid in het eeuwige verderf verzinken.

6. Hoe groot is ook Uw genade, Heere, voor een hart dat zich ongeveinsd opmaakt om U te zoeken. U Zelf lokt me om Uw hulp te zoeken, en openbaart aan mij Uw lieve Zoon om door Hem een vrije toegang te hebben tot de troon van Uw genade. Heere, had ik nu maar een hart, dan zou ik, ja, wat zou ik niet al goeds kunnen verwachten van zo'n genadige God door zo'n volkomen Zaligmaker!

7. Maar, Heere, het schort me aan mijn eigen hart: ik heb voor mezelf strikken gespannen door mijn zonden, en mezelf daarin zo jammerlijk verward dat ik er geen raad meer op weet. Dan komt de boze satan daar nog bij, die steeds ligt te wroeten in de mestvaalt van mijn verdorvenheid en die probeert me nog meer in mijn zonden te verwarren. Hij maakt het zo, dat ik dikwijls denk - en ik kan het moeilijk anders geloven, wat andere vrome christenen ook voor goeds tot mij spreken - dat er geen wanstaltiger, dodiger, lauw en lustelozers hart in de boezem van enig waar christen te vinden kan zijn dan dat van mij. En wat ben ik, Heere, wat ben ik, arm zondig mens om hier tegen op te tornen? Heere, er is in mij noch wijsheid, noch kracht om me daaruit te redden. Gij zijt het, Gij zijt het toch, Heere, alleen, Die dat doen kunt. Wil daarom toch, Heere God, zoals U mij Uw Zoon hebt gegeven, ook Uw Heilige Geest geven, Die mijn hart heel anders moge maken, Die mijn ziel werkzaam moge maken, ja, Die mij moge sterken tegen de helse geest, Die mij leert tot Christus te komen, Die mij ertoe brengt

dat ik graag alles verzaak om alles te winnen, om zelfs Christus te gewinnen, Die alles in allen is.

8. Och, Heere, kom me toch te hulp, doe dat toch en wacht niet, want als U mij zo totaal verlaat, wat zal er dan toch van me worden, Heere! Indien mij de voetgangers nu moede maken - toch slechts geringe, eenvoudige, ongeletterde harten - hoe zal ik me dan voegen met de paarden! U bent het toch, Heere, Die den moeden kracht geeft en vermenigvuldigt de sterkte dien die geen krachten heeft. Doe dat dan toch ook aan mij, o Heere! Neem toch Zelf mijn hart ter hand, voeg het naar Uw eigen wil. Ja, Heere, zoals een pottenbakker zijn leem bewerkt, wil zo toch, Heere, mijn hart bewerken, vorm het opnieuw, Heere, fatsoeneer, orden het toch en dat alles zoals het U belieft. Als dat afgrijselijke beeld van de satan er maar uit verwijderd wordt, Heere, en Uw lieflijk beeld erin gedrukt wordt en dat mijn krachten naar Uw eigen bedoeling hersteld worden. Dan zal mijn hart, als een vat der ere te voorschijn komen. En dan zullen ook, o Heere, al mijn krachten voor U geheel ten dienste staan. Mijn mond zal U dan prijzen, mijn ziel zal U groot maken van nu aan tot in der eeuwigheid.

9. En heb ik, o Heere, om aldus bewogen te worden, nog een of andere zware beproeving nodig tot Uw eer, tot mijn vernedering, laat komen, Heere, wat komen moet. Maar, Heere, laat Uw Geest mede komen, Die mij ondersteunt om ze goed te verdragen, Die me ondersteunt om mijn nut ermee te doen en Die ze zo laat werken in mijn ziel dat ik daardoor verder van mijn zonden mag worden gescheiden en naderbij gebracht mag worden tot Uw genade.

Derde nabetrachting:

Deze bevat een ernstige overdenking, namelijk hoeveel de groten en de wijzen dezer wereld te verantwoorden zullen hebben die, ofschoon ze eenvoudige mensen geweld zien doen op het Koninkrijk Gods, er alleen maar naar blijven kijken.

1. Wat zijn we allen toch even verkeerd van gedachten, o Heere, totdat we net zo gezind zijn als die eenvoudigen die geleerd hebben Christus boven alles te achten, die ook alle grote dingen van deze wereld schade en drek achten om de voortreffelijkheid van de kennis van Christus. Heere Jezus, hoe geringschattend behandelen we U, voor we dit alles beter overwegen! U hebt om onzentwil de heerlijkheid van de schone hemel verlaten, en wij willen de ijdelheid van de vuile aarde niet verlaten om Uwentwil. U hebt Zich bereid getoond voor ons een vervloekte dood te sterven, en wij willen geen gezegend leven voor U leiden.

2. Voorwaar, zagen we de hemel met alles wat erbij behoort, zoals die is, dan zou het in ons een heilige verontwaardiging verwekken dat vele groten en wijzen der wereld met zoveel lef en trots menen het te kunnen opnemen voor de eer, de naam en de voordelen van de wereld tegen, de schade en schande van de wereld, terwijl ze het ook doen met toestemming van de wereld. Ook worden er nog zovelen gevonden die christenen genoemd worden en die het toch maar voor al te grote nauwgezetheid achten dat men ernst maakt met de hemelse dingen.

3. Och, Heere, dat betaamt ons, die christenen genaamd worden, toch helemaal niet. Wij moeten toch ook met de Heere Christus gekruist worden aan de wereld en de wereld aan ons. Wat een schande is het dan ook voor ons die christenen genaamd worden, dat wij het er nog zo slecht afbrengen, dat zelfs velen onder ons die zoveel in de wereld willen betekenen, die zich uitgeven voor geleerden, deskundigen, wijzen, het er toch zo slecht afbrengen.

4. Heere Jezus, wat een smaad doen we U aan! Hoe schandelijk bespotten we U zoveel in ons is als we U zo flauwhartig dienen. Wij belijden met onze mond dat U onze lieve Heere bent, Die voor ons in het vlees geleden heeft, en wij willen voor Uw liefde niets lijden. Wij willen nooit ofte nimmer zoveel voor U doen, Die we belijden als onze Heere en Zaligmaker, als wel vele natuurlijke mensen volop over hebben voor hun lieve wereldse vrienden. Wij zeggen: U hebt om onze zonden aan het kruis geleden, en wij willen ons maar steeds in onze zonden vermaken. Wij belijden dat ons zondig leven Uw gezegend lichaam een bloedig zweet heeft uitgeperst en druppels bloed die op de aarde neervielen, en wij blijven toch steeds in de zonde leven. Wij belijden dat onze ogen vol dardelheid Uw ogen met tranen gevuld hebben, dat onze handen vol onrecht Uw handen als met nagels hebben doorboord, en wij blijven dat steeds doen! Och, wat een 'tere' christenen zijn wij toch! Durven we nog spreken van zelfverloochening, van iets te lijden om Christus wil zolang we niet de minste zonde waarin we een vermaak hebben, wenssen te verlaten om Christus wil, hoezeer die zonde ook Zijn Geest bedroeft? Ja, wat een lieve christenen zijn wij die op die wijze liever Christus opnieuw kruisigen dan onze oude mens met Christus kruisigen. Hoe is dit te rijmen, Heere? Hoe kan dit kloppen! Hoe komt dit overeen met onze belijdenis, met Uw waarheid? Och, boze, boze mensen die we zijn! Is het ons niet genoeg dat we U, o Heere der heerlijkheid, niets, niets achten! Moeten we U ook nog bespotten! Moeten we het er voor de wereld zo afbrengen dat Uw lijden door de wereldwijzen en door anderen alleen maar voor kletspraat wordt gehouden waarin geen kracht is? Heere, wat betekent dan U opnieuw te kruisigen, als dit het niet is?

5. Och wee, wee ons, belijders van de naam van Christus die hieraan schuldig zijn! Welke hoon en smaad, welke pijnen en kwellingen - al duurden ze eeuwig - zijn voldoende om zulke ontstellende ondankbaarheid, zulke hooggaande vervloekte vermetelheid, begaan tegen zulk een goede, zulk een grote God en Zaligmaker, afdoende te straffen! Wat zal het de Sodomieten en Gomorieten niet verdraaglijker zijn! Wat zullen de Indianen, de bewoners van Amerika, het niet duizendmaal minder zwaar hebben dan wij die christenen genaamd worden, maar zulke hoogst ondankbare christenen, als we ons niet zo vlug mogelijk verbeteren!

6. Hoe kunnen dan nog langer de wijzen dezer wereld zo dwaas zijn dat ze, terwijl ze geld in de hand hebben om de hemelse wijsheid te kopen, daarvoor geen hart hebben? Waarom geloven ze toch Uw woorden niet, o Heere, waarin U hebt gezegd dat de grote dingen der zaligheid in 't bijzonder voor de wijzen en verstandigen verborgen zijn? Waarom besluiten ze daar dan niet uit dat ze boven alle anderen zich tot het uiterste moeten inspannen, zullen ze behouden worden? Waarom worden ze daartoe dan niet veel meer bewogen wanneer ze werkelijk zien dat de onaanzienlijken en kleinen der wereld geweld doen op het Koninkrijk Gods terwijl zijzelf daar lijdelijk naar staan te kijken?

7. Wat zal ik hiervan nog meer zeggen, Heere? Waarheen zal ik me wenden, mijn God! Ik zie wel wat een schande dit voor ons, christenen, is dat we, terwijl we zulke kostelijke middelen der godzaligheid hebben, niet helderder als lichten schijnen in het midden van een krom en verdraaid geslacht. Zo is nu ook, Heere, mijn hart geneigd, mijn ziel begerig om het er beter af te brengen. O, Gij Heere Jezus, Die mij zo'n lust gegeven hebt, geef me ook kracht om het goed uit te voeren.

8. Och, Heere Jezus, Heere Jezus, druk Uw warm, bloedzweetend lichaam aan mijn verkommerd en krachteloos lichaam opdat al mijn leden vurig mochten worden tot Uw dienst. Sla Uw ogen, Uw wenende ogen op mijn dartele ogen opdat die zedig worden, dat die ook Uw bitter lijden en mijn boze zonden leren bewenen. Zet, zet toch, Heere Jezus, Uw klagende mond aan mijn zondige mond opdat die niet langer meer ijdelheid

spreekt - wat U nog meer zou doen klagen - maar dat ze alle mogelijke stichtelijke redenen zou voortbrengen die beide God en de mensen zouden verheugen. Leg ook, leg toch, Heere, Uw gewonde, Uw doornagelde handen op mijn handen vol ongerechtigheid opdat ik alle euvels van mijn handen, die Uw handen doorboord hebben, ver van me weg doe. Zet Uw bebloede en doorwonde voeten naast mijn voeten opdat die vrij mochten worden van de strik der zonde, opdat ik voortaan de weg van Uw geboden mocht lopen. En druk toch, ja druk, Heere Jezus, Uw doorstoken, Uw bloedend hart aan mijn doods, mijn hard en ongevoelig hart opdat het ook mocht doorwond worden, dat het ook de prikkel van de zonde mocht voelen, opdat het zo gebroken zijnde, de zonde eruit stoot.

9. Doe mij zo, zo, Heere Jezus, ervaren en gewaar worden dat U me liefgehad hebt en Uzelf voor mij gegeven hebt, wanneer ik zo de kracht van Uw dood, die in mij mijn aardse leden doodt en me ook in het vlees doet lijden en de zonde doet verlaten, zal voelen en gewaar worden.

10. Geef me dan verder, Heere, in het geloof een goede strijd te strijden, mijn loopbaan goed te lopen, het geloof te behouden, om zo de kroon der heerlijkheid te bereiken, U te loven, te prijzen en Uw naam groot te maken van nu aan tot in eeuwigheid!

Amen, zo zij het, o Heere, AMEN.